

KATHOLIEKE
UNIVERSITEIT
LEUVEN

STEUNPUNT WAV

E. Van Evenstraat 2B
B-3000 Leuven

316.334.2
H350

**Communicerende vaten?
Een onderzoek naar de relatie tussen
werkloosheid en sociale bijstand**

Deel 1: Nieuwe aanvragen bij de OCMW'S

Johan Wets

Projectleiding: Hans De Witte

Onderzoek in opdracht van de staatssecretaris voor
Leefmilieu, Maatschappelijke Integratie en Veiligheid en
de minister van Tewerkstelling en Arbeid

Hoger instituut
voor de arbeid

CIP Koninklijke Bibliotheek Albert I

Wets, Johan

Communicerende vaten? Een onderzoek naar de relatie tussen werkloosheid en sociale bijstand. Deel 1: Nieuwe aanvragen bij de OCMW'S / Johan Wets. - Leuven: Katholieke Universiteit Leuven. Hoger instituut voor de arbeid, 1998, 160 p.

ISBN 90-5550-208-1

D/1998/4718/46

Copyright (1998) Hoger instituut voor de arbeid
E. Van Evenstraat 2e, 3000 Leuven

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotocopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No part of this book may be reproduced in any form, by mimeograph, film or any other means, without permission in writing from the publisher.

INHOUD

Inleiding	1
<hr/>	
Hoofdstuk 1 / Algemene problematiek en ruimere context	5
<hr/>	
1. Algemene problematiek: de band tussen de werkloosheid en de sociale bijstand	5
1.1 Het vertrekpunt: de controverse tussen RVA en VBSG	5
1.1.1 De RVA-studie	5
1.1.2 De VBSG-studie	7
1.1.3 De cijfers van RVA en VBSG geconfronteerd	9
1.2 De opdracht	10
1.3 Centrale onderzoeksvragen	11
Hoofdstuk 2 / Beschrijving van het onderzoek	13
<hr/>	
1. Onderzoeksopzet	13
1.1 Historiek van het onderzoek en een groeiend aantal partners	13
1.2 De selectiecriteria en onderzoekspopulatie	15
1.2.1 Selectiecriteria	15
1.2.2 De onderzoekspopulatie	17
1.3 De steekproef	18
1.3.1 Selectie van de deelnemende OCMW's	18
1.3.2 De bijkomende steekproeftrekking	18
2. Datacollectie	22
2.1 De gegevensstroom	22
2.1.1 Analyse van de nieuwe dossiers bij de OCMW's	22
2.1.2 De Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid	22
2.1.3 Het ministerie van Sociale zaken	22
2.1.4 Verifiëring van de dossiers bij de RVA	23

2.2	Vergelijking van de gegevensbestanden	23
2.3	Methodologie	24
3.	Onderzoeksvragen	26
3.1	Wat registreren de OCMW's?	26
3.1.1	Welk deel van de nieuwe aanvragen heeft met werkloosheid te maken?	26
3.1.2	Welk deel van de nieuwe aanvragen heeft, per onderzoeksmaand, met werkloosheid te maken?	27
3.1.3	Wie doet er een beroep op het OCMW, wat is het profiel van de onderzoekspopulatie naar achtergrondkenmerken?	27
3.2	Wie van de OCMW-cliënten wordt bij de RVA teruggevonden?	27
3.2.1	Check van de OCMW-gegevens bij de RVA	27
3.2.2	Enkele tendensen in de tijd	28

Hoofdstuk 3 / De dataverzameling bij de OCMW's

1.	Wat werd er aan de OCMW's gevraagd?	31
2.	Hoe reageerden de OCMW's?	33
2.1	De respons in Vlaanderen	33
2.2	De respons in Wallonië en Brussel	33
2.3	Antwerpen, Charleroi, Luik en Doornik: enkele gevallen apart	34
3.	Weging van de data	34
3.1	Vlaanderen	35
3.2	Wallonië en Brussel	37

Hoofdstuk 4 / Beschrijving van de door de Vlaamse OCMW's verzamelde gegevens

1.	Inleiding	41
2.	Beschrijving van de totale steekproef naar achtergrondkenmerken	42
2.1	Beschrijving van de frequentieverdeling van de achtergrondvariabelen	42
2.1.1	Geslacht	42
2.1.2	Leeftijd	42
2.1.3	Burgerlijke stand	43
2.1.4	Samenlevingsvorm	43
2.1.5	Kinderen	44
2.1.6	Nationaliteit	44
2.1.7	Soort werkloze	44

2.1.8	Duur werkloosheid	45
2.1.9	Beroep	45
2.1.10	Recidivist	46
2.1.11	Maand instroom	46
2.2	Analyse van de samenhang tussen de achtergrondvariabelen	46
2.2.1	Geslacht	47
2.2.2	Leeftijd	48
2.2.3	Burgerlijke stand	50
2.2.4	Samenlevingsvorm	50
2.2.5	Kinderen	51
2.2.6	Nationaliteit	51
2.2.7	Duur werkloosheid	51
2.2.8	Beroep	51
2.2.9	Recidivist	52
2.2.10	Aantal BM-trekkers	52
2.3	De analyse van de achtergrondvariabelen: besluit	52
3.	Welke dossiers hebben een band met de werkloosheid?	54
3.1	Welk deel van de nieuwe aanvragen hebben met de werkloosheid te maken?	54
3.2	Een extrapolatie van het voorwerp van de aanvraag	55
3.3	Analyse van de OCMW-gegevens naar het soort schorsing	58
3.4	Een extrapolatie van het type schorsing	60
4.	Analyse van enkele evoluties	61
4.1	Evolutie van de aanvragen naar voorwerp van de aanvraag	62
4.2	Evolutie van de schorsingen naar type	63
5.	Wat is het profiel van de onderzoekspopulatie naar achtergrondkenmerken?	65
5.1	Analyse van de band tussen de achtergrondkenmerken en het voorwerp van de aanvraag	65
5.1.1	Geslacht	66
5.1.2	Leeftijd	66
5.1.3	Leeftijd en geslacht	67
5.1.4	Burgerlijke stand	68
5.1.5	Samenlevingsvorm	68
5.1.6	Kinderen	68
5.1.7	Nationaliteit	68
5.1.8	Soort werkloze	68
5.1.9	Duur werkloosheid	69
5.1.10	Beroep	69
5.1.11	Grootte gemeente	69

5.1.12	Procentueel aandeel van het aantal BM-trekkers per hoofd van de bevolking	70
5.1.13	Synthese	70
5.2	Analyse van de band tussen het type schorsing en de achtergrondvariabelen	71
5.2.1	Soort schorsing naar leeftijd	71
5.2.2	Soort schorsing naar burgerlijke stand	71
5.2.3	Soort schorsing naar de duur van de werkloosheid	72
6.	Een eerste vergelijking met de situatie in Antwerpen	72
7.	Besluit	73
Hoofdstuk 5 / Beschrijving van de door de Waalse en Brusselse OCMW's verzamelde gegevens		75
1.	Inleiding	75
2.	Beschrijving van de totale steekproef naar achtergrondkenmerken	75
2.1	Beschrijving van de frequentieverdeling van de achtergrondvariabelen	76
2.1.1	Geslacht	76
2.1.2	Leeftijd	76
2.1.3	Burgerlijke stand	77
2.1.4	Samenlevingsvorm	77
2.1.5	Kinderen	78
2.1.6	Nationaliteit	78
2.1.7	Soort werkloze	78
2.1.8	Duur werkloosheid	79
2.1.9	Beroep	79
2.1.10	Recidivist	80
2.1.11	Maand instroom	80
2.2	Analyse van de samenhang tussen de achtergrondvariabelen	80
2.2.1	Geslacht	81
2.2.2	Leeftijd	81
2.2.3	Burgerlijke stand	82
2.2.4	Samenlevingsvorm	84
2.2.5	Kinderen	84
2.2.6	Nationaliteit	84
2.2.7	Duur werkloosheid	84
2.2.8	Recidivist	85
2.2.9	Aantal BM-trekkers	85
2.3	De analyse van de achtergrondvariabelen: besluit	85

3. Welk deel van de nieuwe aanvragen hebben met de werkloosheid te maken?	87
3.1 Een extrapolatie van het voorwerp van de aanvraag	88
3.2 Analyse van de OCMW-gegevens naar het soort schorsing	90
3.3 Een extrapolatie van het type schorsing	92
4. Analyse van enkele evoluties	94
4.1 Evolutie van de aanvragen naar voorwerp van de aanvraag	94
4.2 Evolutie van de schorsingen naar type	95
5. Wat is het profiel van de onderzoekspopulatie naar achtergrondkenmerken?	96
5.1 Analyse van de band tussen de achtergrondkenmerken en het voorwerp van de aanvraag	96
5.1.1 Geslacht	97
5.1.2 Leeftijd	97
5.1.3 Leeftijd en geslacht	98
5.1.4 Burgerlijke stand	99
5.1.5 Samenlevingsvorm	99
5.1.6 Kinderen	99
5.1.7 Soort werkloze	100
5.1.8 Duur werkloosheid	100
5.1.9 Beroep	101
5.1.10 Recidivist	101
5.1.11 Grootte gemeente	101
5.1.12 Procentueel aandeel van het aantal BM-trekkers per hoofd van de bevolking	102
5.1.13 Synthese	102
5.2 Analyse van de band tussen het type schorsing en de achtergrondvariabelen	103
5.2.1 Soort schorsing naar kinderen	103
5.2.2 Soort schorsing naar type werkloze	104
5.2.3 Soort schorsing naar de duur van de werkloosheid	104
5.2.4 Soort schorsing naar beroep	104
6. De situatie in Charleroi, Luik en Doornik	105
7. Besluit	105

Hoofdstuk 6 / Samenvatting en besluit	107
1. De band tussen de werkloosheid en het gestegen aantal aanvragen tot het bekomen van een bestaansminimum	107
2. De onderzoeksresultaten van deel I	108
2.1 Wat is het aandeel van de nieuwe aanvragen die met de werkloosheid te maken hebben?	108
2.1.1 Vlaanderen	109
2.1.2 Wallonië en Brussel	109
2.1.3 Samenvatting	110
2.2 Om welke reden werd er geschorst?	111
2.2.1 Vlaanderen	112
2.2.2 Wallonië en Brussel	113
2.2.3 Samenvatting	114
2.3 Is er een evolutie in de tijd?	115
2.4 Wat is het profiel van de onderzoekspopulatie ?	116
2.5 Meer schorsingen in grote gemeenten?	119
3. Besluit	120
Bijlagen	121
Bijlage 1 /Vragenlijst voor de deelnemende OCMW's	123
Bijlage 2 /Categorieën databank OCMW's	127
Bijlage 3 /Scores van de geselecteerde gemeenten	129
Bijlage 4 /Het voorwerp van de aanvraag naar een aantal achtergrondvariabelen: Vlaanderen	135
Bijlage 5 /Het type schorsing naar een aantal achtergrondvariabelen: Vlaanderen	140
Bijlage 6 /Het voorwerp van de aanvraag naar een aantal achtergrondvariabelen: Wallonië en Brussel	142
Bijlage 7 /Het type schorsing naar een aantal achtergrondvariabelen: Wallonië en Brussel	147
Bibliografie	151

INLEIDING

Uit het jaarverslag 1996 van de RVA blijkt dat het aantal schorsingen in 1996, vergeleken met het jaar voordien, met zo'n 14% is toegenomen. De reden daarvoor is te vinden in het gestegen aantal schorsingen omwille van langdurige werkloosheid in toepassing van artikel 80 en volgende van het KB van 25 november 1991. De stijging van het aantal schorsingen is te verklaren door het in werking treden van de in september 1995 door de Federale regering genomen beslissing om de schorsingsnorm te verstrengen. Waar een werkloze voor 1 januari 1996 geschorst werd indien hij of zij langer werkloos was dan *twee* maal de gemiddelde werkloosheidsduur in zijn of haar arrondissement - rekening houdend met de leeftijd en het geslacht - gebeurt dit nu na *anderhalf* maal de gemiddelde werkloosheidsduur. Uit het jaarverslag dat de RVA een jaar later publiceerde, blijkt dat dit effect in 1997 terug uitdeint.

Langdurige werkloosheid lijkt eigen te zijn aan België. Uit een vergelijking van de structuur van de Belgische werkloosheid met deze van de andere landen uit de Europese Unie, blijkt dat België, meer dan de andere landen, kampt met het probleem van langdurige werkloosheid (langer dan één jaar). De langdurige werkloosheid bedraagt momenteel in België ongeveer 64% van de totale werkloosheid, waarmee België behoorlijk hoger scoort dan het Europese gemiddelde (50% (EC, 1997)). Hoewel ook het globale werkloosheidscijfer relatief hoog ligt, is het duidelijk dat België zich vooral van de andere landen uit de Europese Unie onderscheidt door het aandeel van de langdurige werkloosheid in het totaal.

Het hoeft geen betoog dat een controle op de naleving van de reglementering op basis waarvan men een werkloosheidsuitkering kan krijgen, noodzakelijk is om het systeem leefbaar te houden. Er wordt wel eens geopperd dat het verstrengde schorsingsbeleid een (politiek) instrument geworden is om de werkloosheidscijfers in de hand te houden: het mechanisme moet het cumulerende effect van een steeds aangroeiende groep van werklozen die veroordeeld lijken om eeuwig in de werkloosheid te blijven hangen, enigszins tegengaan (Timmerman, 1996). Maar door de verstrenging verandert het systeem zelf van karakter. Zodra men anderhalf keer de gemiddelde werkloosheidsduur overschrijdt, wijzigt de werkloosheidsverzekering - met uitzondering voor diegenen die kunnen aantonen dat zij tot één van de categorieën horen waarvoor deze reglementering niet van toepas-

sing is¹ - van een universeel stelsel naar een residueel stelsel waarbij de toetsing het gezinsinkomen is (Vranken et al., 1996).

De schorsingen vormen één van de meest omstreden federale maatregelen in het werkloosheidsbeleid. De OCMW's uitten via de media regelmatig hun bezorgdheid en luiden de alarmbel. In vijf jaar tijd zagen zij het aantal rechthebbenden op een bestaansminimum met liefst 40% stijgen. Het werkloosheidsbeleid werd daarbij als één van de oorzaken gesuggereerd. Dit heeft de Vereniging van Belgische Steden en Gemeenten (VBSG) ertoe gebracht een studie te wijden aan het fenomeen, waarin de werkloosheid werd aangeduid als de belangrijkste oorzaak van het gestegen aantal aanvragen van het bestaansminimum tussen 1990 en 1994 (VBSG, 1995). Ook de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening (RVA) bestudeerde het verband tussen de sancties in de werkloosheid en de instroom in de bestaanszekerheid, en concludeerde dat het schorsingsbeleid van de RVA nauwelijks of geen invloed heeft op de stijging van het aantal bestaansminimumtrekkers. Deze op het eerste gezicht tegengestelde bevindingen, leidden begin juli 1996 tot een controverse. Om een beter inzicht te krijgen hoe de bevindingen van de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening en deze van de Vereniging van Belgische Steden en Gemeenten zich met elkaar verhouden, drong zich een diepgaander wetenschappelijk onderzoek op.

Op initiatief van de staatssecretaris voor Leefmilieu, Maatschappelijke Integratie en Veiligheid werden twee onderzoeksinstellingen met de uitvoering hiervan belast: het Hoger Instituut voor de Arbeid (HIVA-K.U.Leuven) en het Centre de Sociologie et d'Economie Régionales (CS TEF-ULB). In de loop van het onderzoek vervoegde de minister van Tewerkstelling en Arbeid de opdrachtgevers, en verleende ook de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening haar medewerking. Het onderzoek startte in oktober 1996 en verliep in verschillende fasen. In een eerste grote fase werden de OCMW's bevraagd. In een tweede fase werden de OCMW-gegevens gecontroleerd bij de RVA.

Het onderzoek bestaat uit drie delen. In het eerste deel wordt het onderzoeksopzet toegelicht en worden de gegevens die bij de OCMW's verzameld werden, behandeld. In het tweede deel worden de resultaten na controle aan de bestanden van de RVA beschreven. Een derde deel bevat de synthese van deel 1 en deel 2, gevuld met een gemeenschappelijke conclusie.

Dit rapport beschrijft het eerste deel van het onderzoek: enkel het onderzoeksopzet en de analyse van de gegevens die door de OCMW's geregistreerd werden, worden beschreven. De toets aan de gegevensbank van de RVA komt in het volgende rapport aan bod.

In het eerste hoofdstuk van dit rapport wordt de problematiek in een ruimere context geplaatst. De beide studies die aan de basis liggen van de aangehaalde

¹ Gezinshoofden en alleenstaanden, personen met een nettobelastbaar inkomen van minder dan 600 000 BEF per jaar, personen van ouder dan vijftig met een beroepsverleden van meer dan twintig jaar en actief werkzoekenden.

controverse worden samengevat weergegeven en kritisch besproken zodat de onderzoeksvraag duidelijk te situeren is. In het tweede hoofdstuk wordt de uitvoering van het onderzoek beschreven: het algemene opzet, de dataverzameling en de onderzoeksvragen. De hoofdstukken 3, 4, 5 en 6 gaan in op de dataverwerking. In het derde hoofdstuk wordt toegelicht hoe de bevraging bij de OCMW's is verlopen. In de hoofdstukken 4 en 5 worden achtereenvolgens de door de Vlaamse en door de Waalse en Brusselse OCMW's samengebrachte gegevens beschreven. Hoofdstuk 6 bevat een samenvatting en een besluit voor dit deel.

Het tweede deel van het onderzoek wordt in een apart rapport beschreven door het Centre de Sociologie du Travail, de l'emploi et de la Formation (TEF) van de ULB (Vanheerswyngheles et al., 1998). Hierin komt de vergelijking van deze gegevens met de data van de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening aan bod.

In een syntheserapport worden de twee onderzoeksdelen samengevat weergegeven en wordt er door de beide instituten die voor het onderzoek instonden (HIVA en CS TEF) een gemeenschappelijke conclusie getrokken (Wets et al., 1998).

HOOFDSTUK 1

ALGEMENE PROBLEMATIEK

EN RUIMERE CONTEXT

1. Algemene problematiek: de band tussen de werkloosheid en de sociale bijstand

1.1 Het vertrekpunt: de controverse tussen RVA en VBSG

In dit inleidende hoofdstuk wordt kort de stand van zaken m.b.t. de controverse tussen de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening (RVA) en de Vereniging van Belgische Steden en Gemeenten (VBSG) geschetst (voor een meer uitgebreide behandeling zie De Witte et al., 1996). Daartoe worden beide studies kritisch belicht en met elkaar vergeleken. Eerst wordt ingegaan op de studie van de RVA. Daarna komt de VBSG-studie aan bod. Beide studies worden in een derde deel qua resultaten en methodiek met elkaar vergeleken. Een nuancering van de bevindingen kan de kloof tussen de RVA- en de VBSG-bevindingen immers vernauwen. De paragrafen 1.1.1, 1.2.1 en 1.2.3 zijn een samenvatting van het artikel van De Witte et al. (1996), die we hierbij willen bedanken voor de bereidheid hun werk te laten parafraseren.

1.1.1 De RVA-studie

Een eerste RVA-onderzoek had betrekking op de werklozen die geschorst werden in de loop van september 1993. Dit onderzoek werd herhaald voor de schorsingen van juni 1994. Het gaat hier zowel om administratieve sancties (o.a. onvolledige gegevens doorgeven) als om schorsingen ten gevolge van werkweigering of werkverlating en schorsingen op basis van langdurige werkloosheid (het verstrengde artikel 80). Telkens werd nagegaan in welke situatie de betrokken werklozen zich bevinden één maand, drie maanden en negen maanden na hun sanctie. Ze kunnen ingeschreven zijn als loon- of weddetrekkende (RSZ), als ambtenaar (RSZPPO), als zelfstandige (RSVZ), als gerechtigde op ziekte-uitkeringen (NIC), als (al of niet uitkeringsgerechtigd) werkloze (RVA) of als aanvrager van het bestaansminimum (OCMW). Het gaat hier niet om een individuele enquête waarbij geschorsten mondeling worden geïnterviewd, doch om een *administratieve* enquête waarbij via de Kruispuntbank wordt nagegaan of men de geschorste werklozen terugvindt bij de

vermelde socialezekerheidsinstellingen. Andere situaties waarbij men niet afhankelijk is van één of andere instelling, werden niet onderzocht (o.a. overleden, verhuisd naar buitenland, onbezoldigde thuisarbeid, studies, enz.). Dit verklaart waarom een deel van de geschorste werklozen niet wordt teruggevonden in deze studie.

Als belangrijkste conclusie met betrekking tot de instroom van de geschorsten bij de OCMW's stelt het RVA-onderzoek '... dat bijna 7% van de na één maand teruggevonden werklozen een bestaansminimum krijgt van het OCMW; na negen maanden slinkt dat aandeel tot 1,6%' (RVA, 1996).

De auteurs formuleren met betrekking tot deze studie enkele punten van kritiek. Een belangrijke bedenking betreft de berekeningsbasis van de percentages. De gepresenteerde gegevens worden becijferd zonder rekening te houden met de geschorsten die men niet kan terugvinden. Alle percentages worden berekend op de totale groep waarover men gegevens vond. Dit mag enkel indien er kan verondersteld worden dat de verdelingen binnen de groep 'niet-teruggevonden' identiek zijn aan de verdelingen binnen de groep waarover wél informatie beschikbaar is (bv. het percentage tewerkgestelden wordt als even hoog verondersteld in beide groepen), wat weinig waarschijnlijk is. De overgrote meerderheid van de 'niet-teruggevonden' is vermoedelijk 'niet actief' (bv. omwille van onbezoldigde thuisarbeid, studie of omdat ze 'door de mazen van het net vielen'). Ze zijn evenwel 'niet geregistreerd' vermits men ze niet kon terugvinden in de Kruispuntbank. Dit impliceert dat de percentages die door de RVA vermeld worden, herberekend moeten worden om tot een accuratere interpretatie te kunnen overgaan.

Een tweede punt van kritiek betreft het samen behandelen van zowel deeltijdse werklozen als volledig werklozen. Dat deeltijds werklozen na hun schorsing aan het werk zijn, hoeft weinig verbazing te wekken. Ze waren immers reeds voor hun schorsing aan het werk. Anders is het gesteld met de volledig werklozen. De vraag naar het effect van een schorsing op de herintrede van een werkloze in de arbeidsmarkt kan enkel beantwoord worden door de volledig werklozen op te volgen in de tijd.

Ook het niet systematisch onderscheiden van de drie soorten sancties bemoeilijkt de interpretatie van de gegevens. Het betreft immers drie soorten sancties die aanleiding kunnen geven tot een schorsing. Twee ervan geven aanleiding tot een tijdelijke schorsing ('administratieve sancties' en sancties omwille van 'werkweigering en -verlating'), terwijl enkel de sancties omwille van langdurige werkloosheid in regel definitief zijn. Het door elkaar mengen van deze diverse sancties levert een onduidelijk beeld op.

Als besluit kan gesteld worden dat het percentage geschorsten dat 'niet kan worden teruggevonden' de conclusies van de RVA-studie gedeeltelijk hypothekeert. Ook na een herberekening van de RVA-gegevens zijn er echter maar weinig geschorsten terug te vinden bij de OCMW's: naar schatting een 2 000 per jaar. Over de 'niet-teruggevonden' geschorsten kunnen tegenstrijdige veronderstellingen worden geformuleerd. Een opsplitsing van de totale groep geschorsten naar

aard van de sanctie en naar deeltijds versus volledig werklozen onthult dat de 'onvindbaren' de overgrote meerderheid uitmaken onder de volledig werklozen die geschorst werden omwille van langdurige werkloosheid. Over de groep die centraal staat in de discussie over de gevolgen van een sanctie, is er in de RVA-studie m.a.w. niet veel informatie te vinden.

1.1.2 De VBSG-studie

In het onderzoek van de Vereniging van Belgische Steden en Gemeenten werden de oorzaken van de bestaansminimumaanvragen tijdens het jaar 1990 en tijdens de periode 15 oktober-15 november 1994 met elkaar vergeleken.

Voor 1990 werd een analyse gemaakt van de maatschappelijke dossiers (met informatie over de aanleiding voor de aanvraag) van in totaal 30 OCMW's, toevalig verspreid over de drie gewesten van het land. Voor 1994 werd aan de maatschappelijk werkers van alle OCMW's gevraagd de belangrijkste twee aanleidingen voor de aanvraag te identificeren op het moment van de aanvraag. Dit resulteerde in de analyse van 5 620 aanvragen, afkomstig van 361 OCMW's. De auteurs merken hierbij op dat de onderzoeksmethoden van 1990 en 1994 vrij sterk van elkaar verschillen, zowel op het vlak van de steekproefomvang (zeer klein in 1990, zeer groot in 1994), als van het onderzoeksmateriaal (analyse van maatschappelijke dossiers lange tijd na de aanvraag in 1990, bevraging van de maatschappelijk werkers op het moment van de aanvraag in 1994). De vergelijking van beide periodes stelt methodologisch gezien dus problemen. Daarnaast kan er tevens kritiek geuit worden op de wijze waarop de resultaten uit de studie geïnterpreteerd werden.

Voor de vergelijking werden alle mogelijke oorzaken uiteindelijk in de volgende hoofdcategorieën ondergebracht:

- werkloosheid (o.a. schorsing van en onvoldoende werkloosheidsuitkering);
- sociale zekerheid, uitgezonderd werkloosheid (o.a. voorschot op een sociale uitkering);
- beroep (o.a. geen werk, verlies van werk zonder recht op een werkloosheidsuitkering);
- gezin (o.a. scheiding);
- jeugd (o.a. verlaten ouderlijke woning);
- woning (o.a. dakloos);
- administratief en andere (o.a. verandering van gemeente).

In tabel 1.1 wordt het aandeel van iedere hoofdcategorie van redenen in het totaal van de onderzochte aanvragen van 1990 en 1994 met elkaar vergeleken.

Tabel 1.1 Aandeel van de hoofdcategorieën in het totaal van de onderzochte aanvragen in 1990 en 1994, in %

Categorie	Aandeel 1990	Aandeel 1994	Evolutie 1990-1994
Werkloosheid	10,2	15,5	+52,0
Sociale zekerheid	23,8	16,1	-32,6
Werk (beroep)	25,9	24,3	-6,2
Gezin	14,8	17,5	+18,2
Jeugd	11,2	14,1	+25,9
Woning	2,2	3,7	+68,2
Administratief e.a.	11,9	8,7	-26,9
Totaal	100,0	100,0	

Bron: VBSG, 1995

Uit de gegevens blijkt dat de hoofdcategorie 'woning' wel de sterkste toename kent (+68,2%), maar met een aandeel van slechts 3,7% in 1994 relatief onbelangrijk is in het totaal aantal aanvragen. De factor 'werkloosheid' kent de tweede sterkste stijging (+52%) en heeft in 1994 ook een veel groter aandeel (15,5%). Hoewel deze hoofdcategorie niet de belangrijkste is, neemt deze toch de vierde plaats in.

De belangrijkste hoofdcategorie (zowel in 1990 als in 1994) groepeerde de redenen die te maken hebben met 'het werk of het beroep': geen werk hebben, jobverlies zonder recht op een werkloosheidsuitkering, onvoldoende inkomsten uit arbeid, faillissement van zelfstandigen. Ongeveer één op vier van de aanvragen gebeurt op basis van één van deze redenen. Dit toont aan dat het werkgelegenheidstekort, de voortdurende arbeidsuitstoot en het ontoereikend arbeidsinkomen belangrijke structurele factoren zijn in de bestaansonzekerheid. De hoofdcategorie 'werkloosheid' sluit hier trouwens zeer nauw op aan, waardoor beide categorieën samen goed zijn voor bijna 40% van de BM-aanvragers in 1994.

Met betrekking tot de sterke toename van de hoofdcategorie 'werkloosheid', stelt de VBSG-onderzoek dat '*... rekening houdend met de relatieve bijdrage van de diverse redenen die geleid hebben tot de toename van het aantal BM-aanvragen, men vaststelt dat de sancties inzake werkloosheid en de ontoereikende werkloosheidsvergoeding de eerste oorzaken zijn van het toegenomen aantal BM-aanvragen*' (VBSG, 1995, par. 6).

Op basis van de naakte cijfers is dit geen foute conclusie, maar ze moet voldoende genuanceerd worden. Vooreerst mag het niet voorgesteld worden alsof het schorsingsbeleid in 1994 de belangrijkste oorzaak geworden is van het aanvragen van een bestaansminimum. Volgens de VBSG-onderzoek is het wel de belangrijkste oorzaak in de toename van het aantal BM-aanvragen tussen 1990 en 1994.

Ten tweede zijn deze twee redenen niet de enige, maar wel de belangrijkste uit een hele reeks redenen (25 in totaal) die de toename van het aantal BM-aanvragen verklaren. Andere belangrijke redenen hebben betrekking op jongeren (alleenwonende studenten, verlaten ouderlijke woning), familiale problemen (o.a. echtscheiding) en (nog) geen recht hebben op een andere sociale uitkering.

1.1.3 De cijfers van RVA en VBSG geconfronteerd

De vergelijking tussen beide studies wordt door diverse verschillen bemoeilijkt. Vooreerst betreffen beide studies een andere periode (1990 en 1994 m.b.t. de VBSG-studie en 1994-1995 m.b.t. de RVA-studie). Opmerkelijk is verder het verschil in definities: de RVA houdt enkel rekening met bestaansminimumtrekkers, terwijl de VBSG-studie naast BM-trekkers tevens personen in rekening brengt die een voorschot of een aanvulling bij de uitkering aanvragen. De door de VBSG gehanteerde definitie is dus ruimer dan de definitie die de RVA hanteert, wat een deel van het verschil in resultaten kan verklaren. Vervolgens is de tijdspanne waarin onderzoek werd gedaan verschillend voor beide studies (zie verder), wat eveneens tot andere conclusies kan leiden. Tot slot werden de percentages in beide studies op een andere populatie berekend, waardoor ze niet vergelijkbaar zijn. Eénzelfde absolute aantal personen kan immers een klein percentage uitmaken in één studie en een groot percentage in een andere. Daarom is het beter om niet verder met percentages te werken, doch om te kijken in hoever de absolute aantallen waarnaar verwezen wordt, in grootteorde met elkaar kunnen overeenstemmen. In wat nu volgt werken de auteurs - noodgedwongen - verder met de volledige groep geschorsten, zoals deze in de RVA-nota werd vermeld. In de VBSG-studie werden de diverse categorieën geschorsten immers niet verder onderscheiden.

Bij de vergelijking van de beide studies moet men een onderscheid maken tussen 'voorraadgegevens' en 'stroomgegevens'. Voorraadgegevens weerspiegelen een momentopname in een bepaald bestand (bv. de geschorsten na negen maanden, de BM-trekkers op 31 december, ...), terwijl stroomgegevens de in- of uitstroom in dat bestand weerspiegelen gedurende een bepaalde tijdspanne. Naargelang het perspectief dat men aanneemt bekomt men totaal verschillende cijfers.

In wat volgt, wordt, door Ides Nicaise (zie De Witte et al., 1996), geprobeerd de *stroom* van geschorsten naar het OCMW te kwantificeren. Hij maakt een onderscheid tussen uitstromers uit de werkloosheid (geschorsten) naar het OCMW (in kaart gebracht door de RVA), en instromers bij het OCMW vanuit de werkloosheid (in kaart gebracht door de VBSG). Door de tijdspanne die verloopt tussen beide bewegingen is het mogelijk dat de cijfers uiteenlopen.

De RVA schorste in 1994 57 618 werklozen, d.i. ca. 4 800 per maand. In verhouding met het gemiddeld maandelijks aantal schorsingen is de steekproef van de RVA (2 445 geschorsten in juni 1994) erg klein. Dit suggereert dat juni een dalperiode is in de schorsingen, terwijl wellicht in november (het meetmoment van de VBSG-studie) het aantal schorsingen boven het gemiddelde ligt. Een eerste correctie kan er dus in bestaan deze seizoenschommelingen uit te zuiveren. Wanneer de 3,5% die na één maand bij het OCMW terechtgekomen zijn, getransponeerd wordt, leidt dit tot 167 BM-aanvragen van geschorsten i.p.v. 85 (zoals de RVA stelt). Daarbij moet men voor ogen houden dat het enkel gaat om geschorsten die binnen de maand hun aanvraag bij het OCMW hebben ingediend. Het is best denkbaar dat heel wat geschorsten na één maand nog niet de stap gezet hebben naar het OCMW. Om daarover meer te weten zou men in het RVA-bestand cumu-

latieve cijfers moeten nemen van doorstromers naar het BM over de volledige bestudeerde periode van negen maanden.¹ Het cijfer van 167 per maand (2 000 per jaar) is in elk geval een onderschatting van de totale maandelijkse stroom van geschorsten naar het BM. Weliswaar zijn veel van deze doorstromers slechts tijdelijk afhankelijk van het BM.

De VBSG onderzocht een staal van 5 466 nieuwe BM-aanvragen, ingediend tussen 15 oktober en 15 november 1994. Daarvan werd er 7,2% (= 394) toegeschreven aan sancties in de werkloosheid. Er is geweten dat slechts 361 van de 589 OCMW's de enquête beantwoordden (= 61,3%). In de hypothese dat de extrapolatiefactor correct is, levert een extrapolatie een maandelijks instroomcijfer op van 643 geschorste werklozen bij de OCMW's. Hier gaat het niet alleen om individuen die in de voorbije maand geschorst zijn; het is waarschijnlijk dat sommigen reeds enkele maanden voordien geschorst waren en pas als de nood te hoog wordt, bij het OCMW gaan aankloppen. Het gaat dus om cumulatieve instroomcijfers van geschorsten uit verschillende maanden bij het OCMW (weliswaar instroomcijfers binnen één maand). Worden deze cijfers in jaarcijfers omgezet, dan leidt dit tot een jaarlijkse doorstroom van 7 716 geschorsten naar het OCMW. Dit laatste cijfer is waarschijnlijk een overschatting omdat het meetmoment (oktober-november 1994) waarschijnlijk samenvalt met een méér dan gemiddeld schorsingsritme.

Het werkelijke aantal geschorsten dat jaarlijks doorstroomt naar het OCMW ligt dus volgens de berekeningen van Nicaise (De Witte et al., 1996) hoger dan 2 000 en lager dan ongeveer 8 000. Deze schattingen tonen aan dat het 'werkelijke' aantal dichter bij elkaar kan aansluiten dan uit de eerste lezing van beide studies blijkt.

1.2 De opdracht

Samengevat stelt de RVA dat de werklozen die uitgesloten werden van het recht op een werkloosheidsuitkering, slechts minimaal ten laste komen van de OCMW's (bijna 7% na één maand en nog slechts 1,6% na negen maanden). De studie die door de Vereniging van Belgische Steden en Gemeenten werd uitgevoerd, concludeerde dat 15,5% van de bestaansminimumaanvragen in 1994 te maken had met de afgenomen bescherming van de werklozen. De conclusies van beide onderzoeken lijken dus tegenstrijdig.

Op vraag van in eerste instantie de staatssecretaris voor Leefmilieu, Maatschappelijke Integratie en Veiligheid, die in een tweede onderzoeksfase als opdrachtgever vervoegd werd door de minister van Tewerkstelling en Arbeid, werden het HIVA en het CSER belast met de opdracht enige klaarheid in deze materie te brengen. Zij werden gevraagd het verband dat er bestaat tussen de werkloosheid en de instroom in de bestaanszekerheid in kaart te brengen.

¹ Uit de RVA-nota kan men deze cijfers niet halen, aangezien het gaat om voorraadgegevens. Er zouden dus dubbeltellingen optreden.

1.3 Centrale onderzoeksvragen

Deze studie beoogt na te gaan welk aandeel van cliënten die een nieuwe aanvraag om bijstand bij de OCMW's indienen, het resultaat is van een sanctie of van de afgenomen bescherming van de werklozen.

In een eerste fase, die in dit rapport beschreven wordt, worden alle nieuwe aanvragen die in de OCMW's geregistreerd werden tussen 1 januari en 30 september geanalyseerd. De onderzoeksvraag is daarbij na te gaan welke proportie van de nieuwe aanvragen volgens de OCMW's het gevolg is van een afwenteling vanuit de werkloosheidsverzekering.

In een tweede fase worden deze dossiers gecontroleerd aan de bestanden van de RVA. De onderzoeksvraag die daarbij centraal staat, is de vraag of de eerder 'subjectieve' classificatie van de OCMW's overeenkomt met wat de RVA registreert. Dit wordt verder beschreven in het rapport dat door het CS TEF van de ULB verzorgd wordt.

HOOFDSTUK 2

BESCHRIJVING VAN HET ONDERZOEK

1. Onderzoeksopzet

In dit onderzoek staat een *analyse van het cliënteel van de Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn (OCMW)* centraal. Het onderzoek omvat twee onderzoeksfasen.

In een eerste fase wordt een analyse gemaakt van alle nieuwe dossiers die bij het OCMW werden geregistreerd sinds het begin van 1996. De onderzoeksvraag daarbij is na te gaan voor welke proportie van de dossiers problemen met de werkloosheidsvoorziening het voorwerp is van de aanvraag.

In een tweede fase worden deze dossiers gecheckt bij de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening (RVA). De onderzoeksvraag die daarbij centraal staat, is de vraag of de eerder 'subjectieve' classificatie van de OCMW's overeenkomt met wat de RVA registreert. De registratie van de gegevens bij de OCMW's laat slechts toe aanvullingen, schorsingen en voorschotten van elkaar te onderscheiden. De reden waarom een aanvulling gevraagd wordt (onvoldoende uitkering of beslag), de reden van de schorsing (werkweigering of -verlating, administratieve sanctie, langdurige werkloosheid) en de voorschotten (voorschot of steun in afwachting van het verwerven van een recht) komt onvoldoende uit de verf. Slechts een controle via de RVA-gegevens kan een fijnere typologie opleveren. De gegevensstroom en de verschillende onderzoeksfasen worden hier kort geconcretiseerd.

1.1 Historiek van het onderzoek en een groeiend aantal partners

Het onderzoek startte als een kortlopend onderzoek in oktober 1996, in opdracht van de staatssecretaris voor Leefmilieu, Maatschappelijke Integratie en Veiligheid. Omwille van budgettaire redenen en omwille van de timing, werd ervoor geopteerd te werken met een selectie van tien gemeenten die reeds geselecteerd werden door de Koning Boudewijnstichting voor haar evaluatie van het Urgentieprogramma voor een meer solidaire samenleving. Het betreft tien van de grootste OCMW's in België, die samen voor ruim meer dan de helft van de BM-trekkers in België instaan. Er werd van uitgegaan dat de datacollectie sneller zou kunnen gaan door de aanwezigheid van geïnformatiseerde cliëntenbestanden. De in deze fase geselecteerde OCMW's waren bereid hun medewerking te verlenen, maar

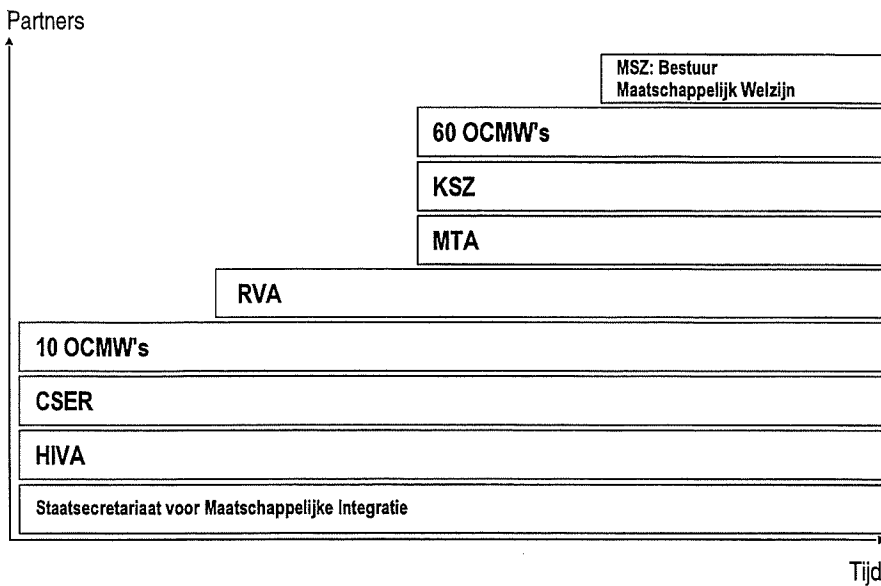
merkten reeds in de aanvangsfase op dat het niet voor de hand liggend is de gegevens in een voor het onderzoek bruikbare vorm uit hun geïnformateerde bestanden te halen.

Vanaf het ogenblik dat de RVA de toestemming had om aan het onderzoek deel te nemen, werd er op een constructieve wijze samengewerkt. De RVA signaleerde echter een waarschijnlijke vertekening van de onderzoeksgegevens indien de analyse enkel op basis van een onderzoek van de grotere OCMW's zou gebeuren. Omdat het onmogelijk was om een steekproef van kleine OCMW's binnen de met de staatssecretaris voor Leefmilieu, Maatschappelijke Integratie en Veiligheid onderhandelde timing en budget op te nemen, verklaarde de minister van Tewerkstelling en Arbeid zich bereid om een deel van de financiering van de uitbreiding op zich te nemen. Daardoor ontstond de mogelijkheid om naast de tien grote gemeenten een steekproef van kleinere gemeenten op te nemen zodat het onderzoek representatief werd voor alle Belgische gemeenten.

Omdat de bij de OCMW's verzamelde data gegevens over personen betreft, mogen zij niet zomaar doorgegeven worden of aan onderzoekers beschikbaar gesteld worden. Een controle van de OCMW-gegevens bij de RVA is echter alleen mogelijk indien nagegaan kan worden of een welbepaalde persoon in beide bestanden opduikt. De privacy van de OCMW-cliënten kon daarom alleen gewaarborgd worden indien de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid in het onderzoek betrokken werd, een voorwaarde die ook de RVA stelde om haar data beschikbaar te stellen voor het onderzoek. Rekening houdend met de wettelijke beperkingen mogen de onderzoekers de OCMW-gegevens niet in handen krijgen zolang zij niet geanonimiseerd zijn, en diende er nog een partner aan het project toegevoegd te worden die de data kon ontvangen zonder te zondigen tegen de wet op de bescherming van de persoonlijke levenssfeer. Het Bestuur Maatschappelijk Welzijn van het ministerie van Sociale Zaken verklaarde zich bereid deze taak op zich te nemen en de data op een uniforme manier aan de KSZ door te geven.¹

Figuur 2.1 geeft schematisch weer welke partijen in de loop van de tijd het onderzoek vervoegden.

¹ Hierbij zouden we expliciet alle betrokken partners willen bedanken voor hun deelname aan het onderzoek. Vooreerst alle deelnemende OCMW's voor de dataverzameling die ze in functie van dit onderzoek bovenop hun normale taken gedaan hebben; mevrouw De Block van het ministerie van Sociale Zaken, Volksgezondheid en Leefmilieu, Bestuur Maatschappelijk Welzijn; mevrouw Montbaillu en de heren Robben en Brijs van de KSZ; de heren Baeck en Van der Auwera van de RVA; de heer Carlens van het Kabinet van de minister van Tewerkstelling en Arbeid; mevrouw De Grande van de Cel Armoedebestrijding van het ministerie van Sociale Zaken, Volksgezondheid en Leefmilieu; de heer Lesiw van de UVCB (VBSG); en vooral mevrouw de Meyer die het onderzoek stuurde van op het Kabinet van de staatssecretaris voor Leefmilieu, Maatschappelijke Integratie en Veiligheid.

Figuur 2.1 Evolutie van het aantal partners in de tijd

1.2 De selectiecriteria en onderzoekspopulatie

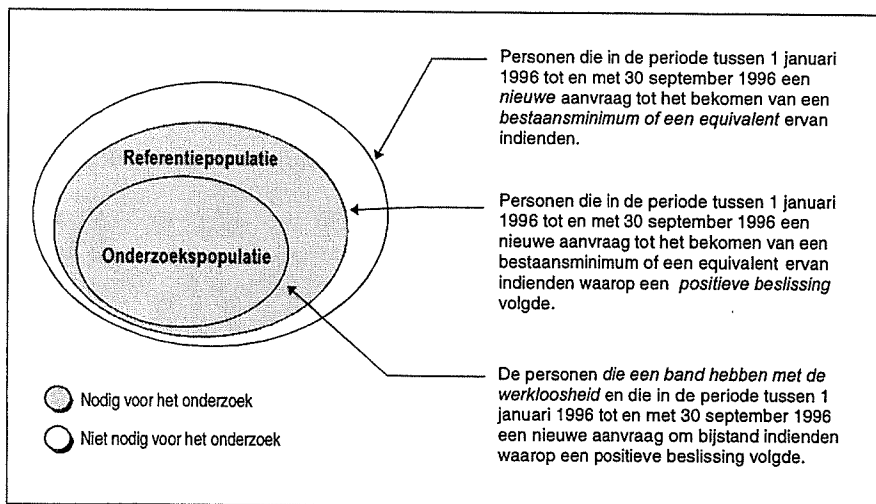
1.2.1 Selectiecriteria

Het onderzoek behandelt de *nieuwe* aanvragen met betrekking tot *werkloosheid* in de periode 1 januari 1996 tot 30 september 1996 waarover *positief* geoordeeld werd.

De analyse-eenheid daarbij is het *aantal personen*. Alle nieuwe dossiers die de OCMW's te verwerken kregen vanaf januari 1996 werden geanalyseerd. Indien er meerdere dossiers bestonden voor één persoon, werd deze slechts eenmaal gekend.

Een *nieuw* dossier betekent in deze context (1) elk dossier dat geopend wordt voor een persoon die nog niet gekend was bij het OCMW (dit zijn de echte nieuwe aanvragen) en (2) elk dossier dat geopend wordt voor een persoon die wel reeds gekend was bij het betreffende OCMW, maar die ten minste in drie maanden voor de aanvang van het onderzoek (in casu oktober, november en december 1995) geen beroep heeft gedaan op het OCMW. Iemand die bijvoorbeeld in januari 1995 een aanvraag heeft ingediend en gedurende drie maanden bijstand heeft gekregen (januari, februari en maart 1995) wordt *wel* meegeteld in het onderzoek. Dit zijn de *recidivisten*. Iemand die in juli 1995 een aanvraag indient en die tussen juli en oktober 1995 steun krijgt, wordt *niet* meegeteld, omdat hij ook steun gekregen heeft gedurende één van de drie maanden die als afscheidingsperiode dienen (nl. oktober 1995).

Het onderzoek is gebaseerd op *stroomgegevens*, niet op *voorraadgegevens*. De *instroom* van cliënten met een band met de werkloosheid wordt geanalyseerd over een periode van negen maanden. Dit impliceert eveneens dat een persoon die in de loop van de periode die door het onderzoek behandeld wordt van statuut verandert, geregistreerd blijft onder het statuut waarin hij instroomde. Iemand die een voorschot op de werkloosheid aanvraagt, maar die achteraf geen uitkering blijkt te krijgen omwille van een vrijwillige verlating van het werk, blijft onder de hoofding 'voorschot' geregistreerd en niet onder 'schorsing'.

Figuur 2.2 Afbakening van de populatie

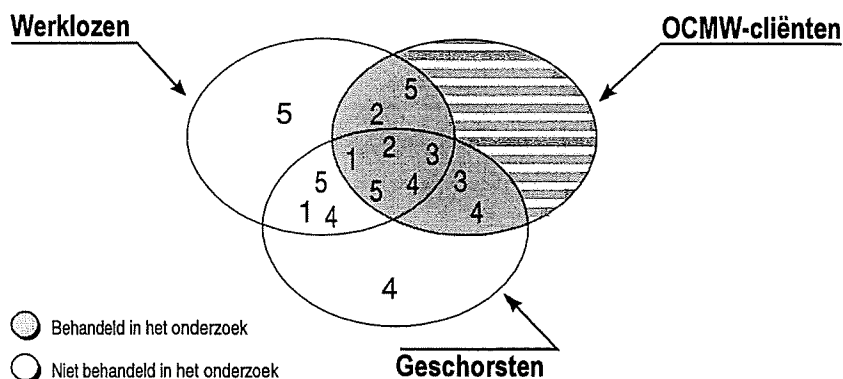
Enkel *dossiers van BM-trekkers of equivalenten* (= gewaarborgd inkomen of aangepast gewaarborgd inkomen, inclusief voorschotten en steun in afwachting van het verwerven van een recht op uitkering) werden in het onderzoek opgenomen. *Ouderen* (mannen ouder dan 65 en vrouwen ouder dan 60) werden niet mee in het onderzoek opgenomen.

Het onderzoek behandelt de nieuwe aanvragen met betrekking tot werkloosheid in de *periode 1 januari 1996 tot 30 september 1996* met een *positieve beslissing*. Omdat er een tijdverschil is tussen een aanvraag en een goedkeuring wordt er gewerkt met het aantal *goedgekeurde* aanvragen. Omwille van dat tijdverschil tussen het ogenblik van de sanctie en het moment dat een aanvraag bij een OCMW goedgekeurd wordt, zullen er zich in de onderzochte periode mensen aangediend hebben die vóór de periode die geanalyseerd werd gesanctioneerd of geschorst werden. Er zijn evenzeer mensen die in de behandelde periode een sanctie of een schorsing opliepen en die steun zochten bij een OCMW, waarvan hun aanvraag slechts na de periode die in het onderzoek behandeld werd, goedgekeurd werd. Er wordt van uitgegaan dat de fout die gemaakt wordt door de aanvragen die be-

trekking hebben op gebeurtenissen die vóór de onderzoeksperiode vielen, maar die tijdens deze periode goedgekeurd werden, opgeheven wordt door de aanvragen die in deze periode vallen, maar waarvan de goedkeuring volgt in de periode erna.

1.2.2 De onderzoekspopulatie

In het onderzoek is er sprake van OCMW-cliënteel, werklozen en geschorsten. Deze 'categorieën' staan niet los van elkaar, maar overlappen. Wanneer deze groepen met elkaar in verband gebracht worden, kunnen de volgende deelpopulaties onderscheiden worden. Hoe zij zich ten opzichte van elkaar verhouden, kan in figuur 2.3 afgelezen worden.

Legende:

1. de geschorsten in het werklozenbestand;
2. de werklozen onder de OCMW-cliënten;
3. de geschorsten onder de OCMW-cliënten;
4. de geschorstenpopulatie;
5. de werklozenpopulatie.

Figuur 2.3 Verband OCMW-cliënteel en werkloosheid

De in het onderzoek behandelde personen kunnen in de grafische weergave:

- in de doorsnede van de drie vendiagrammen vallen;
- in de doorsnede van de vendiagrammen 'OCMW-cliënten' en 'geschorsten' vallen (de geschorsten);
- in de doorsnede van de vendiagrammen 'OCMW-cliënten' en 'werklozen' vallen (aanvullingen en voorschotten);
- in het (gearceerde) deel buiten de doorsneden van het vendiagram 'OCMW-cliënten' vallen (voorschotten).

1.3 De steekproef

1.3.1 Selectie van de deelnemende OCMW's

De selectie van de OCMW's die aan het onderzoek zouden deelnemen verliep in twee fasen. In een eerste fase van het onderzoek werd ervoor geopteerd het aantal deelnemende OCMW's te beperken tot tien van de grootste OCMW's. Er werden vijf Vlaamse, vier Waalse en een Brusselse gemeente geselecteerd, dezelfde OCMW's die door de Koning Boudewijnstichting geselecteerd werden voor haar evaluatie van het Urgentieprogramma voor een meer Solidaire Samenleving. De keuze hiervoor was pragmatisch. Ten eerste werd ervan uitgegaan dat zij door hun geïnformatiseerd cliëntenbestand sneller en accurater data zouden kunnen leveren. Ten tweede bevatten deze tien OCMW's samen meer dan de helft van alle OCMW-clënten.

Tabel 2.1 Selectie van tien grote gemeenten

Gemeente	Aantal inwoners	Aantal BM-trekkers per hoofd van de bevolking	Provincie
Antwerpen	+100 000	1%	Antwerpen
Brugge	+100 000	0,5-1%	West-Vlaanderen
Charleroi	+100 000	1%	Hainaut
Gent	+100 000	1%	Oost-Vlaanderen
Ixelles	50-100 000	1%	Brussel/Bruxelles
Luik	+100 000	1%	Luik
Mechelen	50-100 000	1%	Brabant
Oostende	50-100 000	1%	West-Vlaanderen
Seraing	50-100 000	1%	Luik
Doomik	50-100 000	1%	Hainaut

Omwille van de concentratie van de armoedeproblematiek in de grootsteden, wordt mogelijk de band die er bestaat tussen de werkloosheid en de toename van de aanvragen bij het OCMW overschat wanneer de analyse beperkt blijft tot de tien grootste OCMW's van het land. Daarom werden de in de eerste fase verzamelde gegevens in een tweede fase aangevuld met de data van een representatief staal van de kleinere gemeenten. Deze gemeenten werden geselecteerd door middel van een representatieve steekproef.

1.3.2 De bijkomende steekproeftrekking

Het NIS registreert 589 Belgische gemeenten waarvan 308 Vlaamse, 262 Waalse en 19 Brusselse. Uit deze gemeenten wordt een bijkomende steekproef getrokken om

naast informatie over de grotere steden, ook informatie over kleinere steden en gemeenten in het onderzoek op te nemen.

In eerste instantie werden de gemeenten ingedeeld naar het aantal inwoners, het aantal BM-trekkers per hoofd van de bevolking (BM/C), de verstedelijkingsgraad en de provincie. Van deze criteria zijn enkel de eerste twee (aantal inwoners en BM/C) weerhouden. Het samenvoegen van beide criteria levert vijftien verschillende combinaties of 'cellen' op. De verstedelijkingsgraad (hiervoor werd beroep gedaan op de schaal van Vandermotten & Vandewatteyne, 1985) gaf geen merkkelijk verschillend beeld dan dat wat verkregen werd door de combinatie van het aantal inwoners en BM/C. Of de verdeling van het aantal inwoners over de verschillende provincies in de steekproef een goede weergave is van de realiteit, werd pas nagegaan na het trekken van de steekproef. Alle gemeenten van meer dan 100 000 inwoners zijn reeds in het lopende onderzoek opgenomen, evenals een belangrijk deel van de gemeenten tussen 50 000 en 100 000 inwoners. Beide categorieën worden dus niet voor de bijkomende steekproeftrekking weerhouden, zij het met één kleine uitzondering. Om de categorie tussen 50 000 en 100 000 inwoners aan te vullen, moet er nog één gemeente bijgenomen worden uit 'cel 9' in de bovenstaande tabel. Concreet betekent dit dat uit het lijstje van vijf gemeenten (Aalst, Kortrijk, Hasselt, Sint-Niklaas of Ukkel) nog één gemeente in het bijkomende onderzoek dient opgenomen te worden. Om het evenwicht tussen noord en zuid niet te verliezen, verdient het de voorkeur een Vlaamse gemeente te nemen.

De eigenlijke steekproef wordt uit het resterende deel van de gemeenten getrokken: alle gemeenten met minder dan 50 000 inwoners ($589 - 21 = 568$). Deze 568 gemeenten zijn ingedeeld volgens grootte en volgens het aantal BM-trekkers per 100 inwoners. Om de representativiteit te kunnen waarborgen wordt gemikt op 5% van de gemeenten wat ons tot een lijst van 29 gemeenten brengt. Wanneer de middelgrote gemeente die nog supplementair moet bevraagd worden erbij gevoegd wordt, brengt dit de som van de nog te analyseren gemeenten op 30. Om zeker te zijn van een voldoende hoge respons op een relatief korte termijn werd de steekproef verdubbeld en werden 60 gemeenten aangezocht om aan het onderzoek deel te nemen.

In de uiteindelijke analyse worden beide onderzoeksdelen (de grote gemeenten en de kleine gemeenten) gewogen en samengebracht.

Tabel 2.2 Grootte en aantal BM-trekkers per 100 inwoners en nummering van de categorieën

Aantal inwoners	% BM-trekkers			Totaal
	-0,5%	0,5-1%	+1%	
-10 000				
Frequentie	185	71	21	277
Procent	31,41	12,05	3,57	47,03
Rijpercentage	66,79	25,63	7,58	
Kolompercentage	49,60	51,45	26,92	
Celnummer	1	6	11	
10-20 000				
Frequentie	134	39	26	199
Procent	22,75	6,62	4,41	33,79
Rijpercentage	67,34	19,60	13,07	
Kolompercentage	35,92	28,26	33,33	
Celnummer	2	7	12	
20-50 000				
Frequentie	53	22	17	92
Procent	9,00	3,74	2,89	15,62
Rijpercentage	57,61	23,91	18,48	
Kolompercentage	14,21	15,94	21,79	
Celnummer	3	8	13	
50-100 000				
Frequentie	1	5	10	16
Procent	0,17	0,85	1,70	2,72
Rijpercentage	6,25	31,25	62,50	
Kolompercentage	0,27	3,62	12,82	
Celnummer	4	9	14	
+100 000				
Frequentie	0	1	4	5
Procent	0,00	0,17	0,68	0,85
Rijpercentage	0,00	20,00	80,00	
Kolompercentage	0,00	0,72	5,13	
Celnummer	5	10	15	
Totaal				
Frequentie	373	138	78	589
Procent	63,33	23,43	13,24	100,00

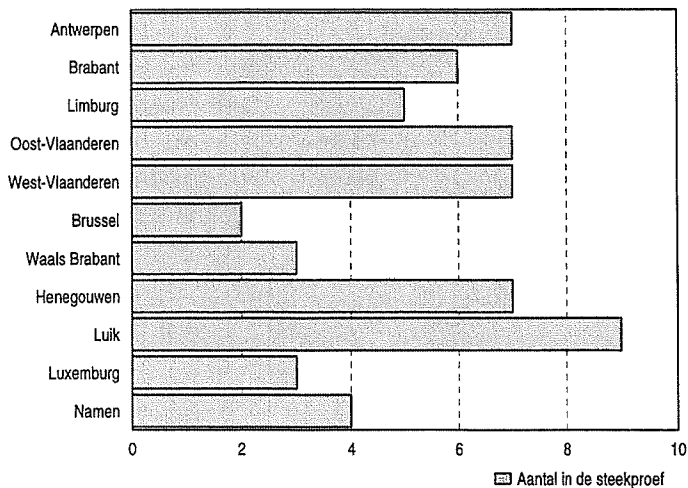
Tabel 2.2 geeft de verdeling van de Belgische gemeenten indien zij ingedeeld worden naar aantal inwoners en BM-trekkers per hoofd van de bevolking en bevat eveneens een uniek nummer voor elke cel, voor elk 'type' gemeente. De steekproef zelf wordt getrokken op basis van deze types. Tabel 2.3 is een herhaling van een deel van tabel 2.2, met daarbij het aantal gemeenten dat op toevallige wijze uit elk van de cellen moet getrokken worden. De weergave van het resultaat daarvan, een lijst met zestig namen van gemeenten, is in de bijlagen terug te vinden.

Tabel 2.3 Per categorie te selecteren aantal

	-0,5%	0,5-1%	+1%	Totaal
-10 000				
Frequentie	185	71	21	277
Steekproefaantal	18	8	2	28
Celnummer	1	6	11	
10-20 000				
Frequentie	134	39	26	199
Steekproefaantal	14	4	2	20
Celnummer	2	7	12	
20-50 000				
Frequentie	53	22	17	92
Steekproefaantal	6	2	2	10
Celnummer	3	8	13	
Totaal	38	14	6	58

Volgende lijst is de weergave van een toevalssteekproef voor de verschillende categorieën of 'cellen'. Indien een gemeente niet kan of wil meedoen kan zij vervangen worden door een gemeente met eenzelfde celnummer.

Een toevalssteekproef uit het lijstje met de vijf gemeenten (Aalst, Kortrijk, Hasselt, Sint-Niklaas of Ukkel) uit 'cel 9' koos Hasselt en Sint-Niklaas uit. Het kon om het even welke van de vijf zijn, maar een 'Vlaamse' stad behoudt het regionaal evenwicht beter.

Figuur 2.4 Verdeling van de gemeenten in de steekproef over de provincies

Indien er gecontroleerd wordt op de regio, m.a.w. indien er nagegaan wordt of de procentuele verdeling van de verschillende regio's (in casu Vlaanderen, Wallonië, Brussel) in de steekproef overeenkomt met de verdeling van alle gemeenten over de regio's, blijkt de steekproef een goed beeld van de werkelijkheid te geven. De gemeenten blijken redelijk over de verschillende provincies verdeeld te zijn.

2. Datacollectie

2.1 De gegevensstroom

2.1.1 Analyse van de nieuwe dossiers bij de OCMW's

In de voor het onderzoek geselecteerde OCMW's worden alle dossiers geanalyseerd die *nieuw* opgemaakt werden in de periode januari-september 1996. Voor elk dossier wordt door een medewerker van het OCMW nagegaan in hoeverre deze persoon beroep deed op het OCMW omwille van een (tijdelijke of permanente) schorsing door de RVA, of omdat de werkloosheidsuitkering of de wachtvergoeding onvoldoende is. Het bestand aan OCMW-cliënten dat 'via de werkloosheid bij het OCMW terecht kwam' dat op deze wijze bekomen wordt, kan reeds geanalyseerd worden in functie van de achtergrondkenmerken en de omgevingskenmerken van de geïnterviewden (bv. de regio en de grootte van het OCMW). Dit bestand wordt tevens in de volgende fase verder onderzocht, vermits deze gegevens geconfronteerd zullen worden met de gegevens die voorhanden zijn bij de RVA.

2.1.2 De Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid

Omdat enkel identificeerbare gegevens zoals het rijksregisternummer een koppeling van de bestanden mogelijk maakt, kon enkel door een beroep te doen op de *Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid* (KSZ) een databestand samengesteld worden waarin de gegevens die van de OCMW's betrokken worden, gecontroleerd zijn aan de situatie zoals ze door de RVA geregistreerd wordt.

De KSZ stond in voor de *de facto* koppeling van beide databestanden. Daarbij werd de consistentie van de data in zoverre mogelijk gecontroleerd, en werden dubbeltellingen uit het bestand geweerd (elke persoon mocht slechts één keer voorkomen).

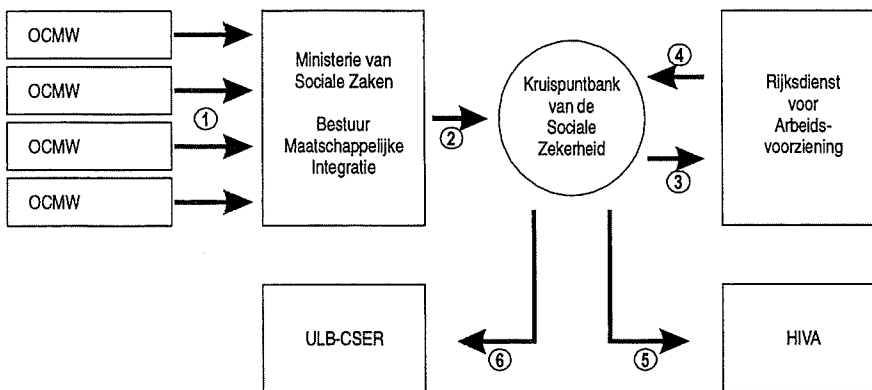
2.1.3 Het ministerie van Sociale zaken

De gegevens die in de OCMW's verzameld worden, werden doorgestuurd naar de *administratie*. De gegevens van de OCMW's werden gebundeld door het *Bestuur Maatschappelijke Integratie van het ministerie van Sociale Zaken* en doorgestuurd naar

de KSZ. Uit dit bestand werd door de Kruispuntbank een lijst met rijksregisternummers, namen en voornamen afgezonderd, die naar de RVA doorgestuurd werd.

2.1.4 Verifiëring van de dossiers bij de RVA

Het bestand dat in de vorige fase bekomen werd, werd daarom in deze fase geconfronteerd met de gegevens die door de RVA worden bijgehouden. Er werd gecontroleerd voor welke personen de RVA informatie in haar databestanden had. Daarbij werd nagegaan waarom en via welk traject de respondenten bij het OCMW terechtkwamen. Dit gegevensbestand werd teruggestuurd naar de Kruispuntbank.

Figuur 2.5 De gegevensstroom

Het door de RVA doorgestuurde gegevensbestand werd vervolgens door de Kruispuntbank samengevoegd met het bestand met de OCMW-gegevens tot één geïntegreerd bestand. Hieruit werden alle identificeerbare gegevens gelicht, zodat het door de onderzoeksinstituten geanalyseerd kon worden.

2.2 Vergelijking van de gegevensbestanden

Er worden zowel bij de OCMW's als bij de RVA gegevens opgevraagd. Bij de OCMW's worden gegevens bijeengebracht die opgetekend werden tussen 1 januari 1996 en 30 september 1996, de onderzoeksperiode. Aan de RVA werd gevraagd uit hun databestanden die variabelen te halen die overeenkomen met dat wat door de OCMW's geregistreerd werd. Tabel 2.4 geeft een overzicht van de variabelen zoals ze bij de Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn enerzijds en de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening anderzijds opgevraagd zijn. De bespreking van de variabelen volgt in de volgende hoofdstukken. Er werd niet enkel ge-

vraagd deze gegevens voor de negen onderzoeksmaanden samen te brengen, maar ook om terug te gaan in de tijd en hetzelfde te doen voor de zes maanden vóór de afgebakende periode (juli tot december 1995). Dit geeft de mogelijkheid over een langere periode (vijftien maanden) na te gaan wat het tijdsinterval is tussen een mogelijke sanctie en de instroom bij de OCMW's.

2.3 Methodologie

Als methodologie werd geopteerd voor een eenvoudige kwantitatieve analyse van de gegevens. In een eerste fase wordt berekend welke proportie van de nieuwe dossiers, die in een afgebakende periode bij een representatieve steekproef van de OCMW's geopend werden, een band hebben met de werkloosheid. Hiervoor worden percentages berekend en worden deze gegevens verder geanalyseerd in het licht van enkele achtergrondkenmerken. In een tweede fase worden de OCMW-gegevens aangevuld met gegevens zoals ze teruggevonden worden bij de RVA. Deze aanvullende gegevens worden vergeleken met de oorspronkelijke gegevens en er wordt gezocht naar tendensen over de tijd van het onderzoek. Ook de RVA-gegevens worden verder geanalyseerd in het licht van de achtergrondkenmerken.

Voor de dataverzameling hadden de onderzoekers persoonlijke contacten met vertegenwoordigers van de grotere OCMW's, waarmee afgesproken werd welke gegevens op welke wijze zouden kunnen geleverd worden. Voor de uitbreiding van het onderzoek naar de kleinere OCMW's werd een vragenlijst opgesteld, die naar alle geselecteerde gemeenten werd opgestuurd.

Tabel 2.4 Overzicht variabelen OCMW-bestand en controlevariabelen RVA

OCMW-gegevens	RVA-gegevens
OCMW	<ul style="list-style-type: none"> . Gekend/niet gekend . Postnummer + NIS-code + benaming gemeente . Postnummer + NIS-code + benaming gemeente (II) . Werkloosheidsbureau
Leeftijd	<ul style="list-style-type: none"> . Leeftijd
Geslacht	<ul style="list-style-type: none"> . Geslacht
Burgerlijke stand	<ul style="list-style-type: none"> . Burgerlijke stand
Samenlevingsvorm	<ul style="list-style-type: none"> . Baremale code
Aantal kinderen	<ul style="list-style-type: none"> . Recht op kinderbijslag (wel/niet)
Nationaliteit	<ul style="list-style-type: none"> . Nationaliteit
Voorwerp beroep	<ul style="list-style-type: none"> . Baremale code . Ingediende dagen . Ingediende bedragen . Indieningsmaand . 00/code (schorsing) . Toelaatbaarheidsartikelen . Vergoedbaarheidsartikelen . Sanctieartikelen . Reden beslag uitkering
– Uitsluiting RVA (schorsing)	
– Aanvulling werkloosheidsvergoeding	
– Voorschotten werkloosheidsvergoeding, ...	
Soort schorsing	<ul style="list-style-type: none"> . 00/code (schorsing) <ul style="list-style-type: none"> – Niet toelaatbaar – Onvolledig of laattijdig dossier – Beperking deeltijdse werknemers – Niet-vergoedbaarheid – Werkweigering of verlating – Administratieve sanctie – Langdurige werkloosheid . Toelaatbaarheidsartikelen . Vergoedbaarheidsartikelen . Sanctieartikelen . Begindatum van schorsing . Duur van de sanctie
– Werkweigering en -verlating	
– Administratieve sancties	
– Langdurige werkloosheid	
Soort werkloze	<ul style="list-style-type: none"> . Baremale code
Duur werkloosheid	<ul style="list-style-type: none"> . Per refertejaar het aantal vergoede dagen vanaf 1992 . Reden beslag uitkering
Beroep	
Opleiding	
Recidivist	
Maand instroom	<ul style="list-style-type: none"> . Refertemaand

3. Onderzoeksvragen

De vraag die in dit onderzoek centraal staat, hoe de werkloosheid en de sociale bijstand zich met elkaar verhouden, kan beantwoord worden aan de hand van een serie onderzoeksvragen. Deze vragen werden opgedeeld in twee blokken. Een eerste serie vragen schets het antwoord op de vraag: 'Wat registreren de OCMW's?'. De tweede reeks vragen geven een antwoord op de vraag: 'Wie van de OCMW-cliënten wordt bij de RVA teruggevonden?'.

3.1 Wat registreren de OCMW's?

Aan de OCMW's werd gevraagd de nieuwe aanvragen op te tekenen, aan te geven wat geleid heeft tot de aanvraag en wat het profiel was van de cliënt van wie de aanvraag uitging (zie bijlage 1). Deze informatie wordt opgevraagd aan de hand van een aantal subvragen die gebundeld worden in drie deelvragen: (1) welk deel van de nieuwe aanvragen heeft met werkloosheid te maken, (2) welk deel van de nieuwe aanvragen heeft, per onderzoeksmaand, met werkloosheid te maken, en (3) wie doet er een beroep op het OCMW; wat is het profiel van de onderzoekspopulatie naar achtergrondkenmerken?

3.1.1 Welk deel van de nieuwe aanvragen heeft met werkloosheid te maken?

Vraag 1: Welk aandeel van de nieuwe aanvragen die de OCMW's in de periode 1 januari 1996 t.e.m. 30 september 1996 te verwerken kregen, heeft met de werkloosheid te maken? Het verkregen resultaat kan opgesplitst worden en zodanig een antwoord geven op een aantal subvragen (vraag 2 t.e.m. vraag 4).

Vraag 2: Wat is het aandeel van de door de RVA geschorsten onder de door het OCMW goedgekeurde nieuwe aanvragen?

Vraag 3: Wat is het aandeel van de werklozen die een aanvulling van hun werkloosheidsuitkering aanvragen omwille van een te lage initiële uitkering (dus niet omwille van bijvoorbeeld een beslag op hun uitkering) onder de door het OCMW goedgekeurde nieuwe aanvragen?

Vraag 4: Wat is het aandeel van de werklozen die een voorschot op hun werkloosheidsuitkering aanvragen onder de door het OCMW goedgekeurde nieuwe aanvragen?

De volgende set vragen (vraag 5 t.e.m. vraag 7) zoomt in op de schorsingen, zoals ze geregistreerd werden door de OCMW's.

Vraag 5: Welk aandeel van de schorsingen betreft schorsingen omwille van werkweigering en -verlating (groep I)? Hoe verhoudt dit cijfer zich tot het aantal nieuwe aanvragen? Hoe verhoudt dit getal zich tot de cijfers zoals ze door de RVA voor 1996 gepubliceerd werden?

Vraag 6: Welk aandeel van de schorsingen betreft een administratieve sanctie (groep II)? Hoe verhoudt dit cijfer zich tot het aantal nieuwe aanvragen? Hoe verhoudt dit getal zich tot de cijfers zoals ze door de RVA voor 1996 gepubliceerd werden?

Vraag 7: Welk aandeel van de schorsingen betreft schorsingen omwille van langdurige werkloosheid (groep III)? Hoe verhoudt dit cijfer zich tot het aantal nieuwe aanvragen? Hoe verhoudt dit getal zich tot de cijfers zoals ze door de RVA voor 1996 gepubliceerd werden?

3.1.2 Welk deel van de nieuwe aanvragen heeft, per onderzoeksmaand, met werkloosheid te maken?

Deze vraag heeft niet tot doel na te gaan hoe een individueel dossier over de tijd evolueert, maar wel het algemene beeld dat per onderzoeksmaand verschijnt, na te gaan. Hieruit zal blijken of de hypothese uit hoofdstuk 1 (zie paragraaf 1.1.3), nl. dat juni een dalperiode is voor de schorsingen en dat de schorsingen in november boven het gemiddelde liggen, bevestigd of gefalsifieerd wordt.

Vraag 8: Kan er een evolutie vastgesteld worden in de tijd? Bestaat er een significant verband tussen de maand van de aanvraag en het voorwerp van de aanvraag?

3.1.3 Wie doet er een beroep op het OCMW, wat is het profiel van de onderzoekspopulatie naar achtergrondkenmerken?

In welke mate doen zich onder de respondenten verschillen voor wanneer er rekening gehouden wordt met de achtergrondkenmerken zoals hun leeftijd, geslacht, gezinstype, nationaliteit, OCMW-verleden en de woonplaats?

Vraag 9: Verschillen de profielen van de verschillende deelpopulaties indien zij verder beschreven worden aan de hand van deze onafhankelijke variabelen of achtergrondkenmerken?

Vraag 10: Bestaat er een verband tussen de grootte van het OCMW en de aard van de band met de werkloosheid?

3.2 Wie van de OCMW-cliënten wordt bij de RVA teruggevonden?

3.2.1 Check van de OCMW-gegevens bij de RVA

Het sluitstuk van dit onderzoek is de controle of de gegevens zoals ze bij de OCMW's aangetroffen werden, overeenkomen met wat de RVA registreert. Dit leidt tot de volgende serie vragen (vraag 11 t.e.m. vraag 14).

Vraag 11: Welk aandeel van de dossiers die door de OCMW's geregistreerd werden als 'hebbende een band met de werkloosheid' wordt er bij de RVA teruggevonden? Hoe verschillen beide datasets?

Hieruit vloeien volgende subvragen voort:

Vraag 12: In hoeverre worden diegene die als geschorst geregistreerd werden door een OCMW in de RVA-statistieken teruggevonden?

Vraag 13: In hoeverre worden diegene die als aanvrager van een aanvulling op de werkloosheidsuitkering opgetekend werden door een OCMW in de RVA-statistieken teruggevonden?

Vraag 14: In hoeverre worden diegene die een voorschot op hun werkloosheidsvergoeding aanvroegen bij een OCMW in de RVA-statistieken teruggevonden?

Vraag 15: Hoeveel schorsingen, aanvullingen en voorschotten zijn er terug te vinden in de (deel)bestanden van Antwerpen, Charleroi, Luik en Doornik, en hoe verhouden deze gegevens zich met wat er voor de andere gemeenten werd opgetekend?

3.2.2 Enkele tendensen in de tijd

Omdat de gegevens die bij de RVA opgevraagd werden, ook gekend zijn voor een periode van (maximaal) vijftien maanden, is het mogelijk voor de meeste dossiers een stukje voorgeschiedenis in het onderzoek op te nemen en een aantal trends uit te tekenen. Om de impact van het werkloosheidsbeleid op de instroom bij de OCMW's te kennen, is het immers nodig te weten hoeveel tijd er gemiddeld verloopt tussen de schorsing en de aanvraag bij het OCMW en tussen de aanvraag tot voorschot en de daadwerkelijke uitbetaling. Is er een vertragingseffect, komen de geschorsten onmiddellijk aankloppen of anticiperen zij op een mogelijke schorsing? Is er een verschil vast te stellen naargelang het soort schorsing? Welke *trend* kan er vastgesteld worden aan de hand van de maandelijkse cijfers? Hoe evolueren de *individuele dossiers* in de tijd? Dit leidt tot volgende concrete vragen:

Vraag 16: In welke mate zijn deze voorschotten ook daadwerkelijk voorschotten op de werkloosheid en geen uitbetalingen van een bestaansminimum in afwachting van de verwerving van een recht op uitbetaling of omwille van een sanctie of van niet toelaatbaarheid? Een deel van de voorschotten op werkloosheid wordt door mensen aangevraagd die net werkloos geworden zijn, (nog) geen werkloosheidsuitkering krijgen en in afwachting daarvan op het OCMW beroep doen. Deze dossiers staan in het onderzoek geregistreerd als 'voorschot' omdat enkel de eerste vraag waarmee de respondenten zich tot een OCMW richten opgetekend wordt. Uit ervaring blijkt echter dat een deel van deze aanvragen gebeurt door mensen die zelf ontslag genomen hebben of geen positieve C4 ontvangen hebben. Deze mensen ontvangen geen werkloosheidsver-

goeding en worden door de RVA geschorst omwille van werkweigering en -verlating. Hoewel deze personen in het onderzoek geregistreerd staan onder 'voorschotten', zijn het mensen die door de RVA gesanctioneerd werden ('geschorsten'). Met andere woorden, vraag 16 peilt naar het aandeel van de mensen die bij de eerste contactname met een OCMW een voorschot aanvragen omdat zij menen recht te hebben op een werkloosheidsuitkering, maar die in de loop van het onderzoek een sanctie in plaats van een uitkering krijgen.

Vraag 17: In hoeverre is er, wat de door de OCMW's geregistreerde voorschotten betreft, een evolutie in de tijd terug te vinden? In welke mate zijn de mensen die bij een eerste contactname met het OCMW als aanvrager van een *voorschot* op de werkloosheidsvergoeding geregistreerd staan, later in de onderzoeksperiode terug te vinden als *geschorste*? Is er hier sprake van een terugkerende evolutie, van een zich herhalend patroon?

Vragen 1 t.e.m. 10 worden in dit rapport beantwoord. Voor een antwoord op de vragen 11 t.e.m. 17 moet het volgende deel geraadpleegd worden.

HOOFDSTUK 3

DE DATAVERZAMELING BIJ DE OCMW'S

1. Wat werd er aan de OCMW's gevraagd?

In dit onderzoek staat de analyse van het OCMW-cliënteel centraal. In de fase die in dit deel behandeld wordt, wordt een analyse gemaakt van alle goedgekeurde bestaansminimumdossiers die bij de OCMW's werden geregistreerd tussen begin 1996 en eind september van hetzelfde jaar. Voor elk dossier werd door een OCMW-medewerker nagegaan of het voldeed aan de basiscriteria zoals uiteengezet in hoofdstuk 2 en indien dit zo was, in hoeverre de persoon in kwestie een beroep deed op het OCMW omwille van een tijdelijke of permanente schorsing door de RVA, omdat de werkloosheidsuitkering of de wachtvergoeding onvoldoende was of omdat een werkloosheidsuitkering waar de betrokkene recht op meende te hebben, uitbleef. In tegenstelling tot de gegevens van de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening, die in het tweede deel van dit onderzoek geanalyseerd zullen worden, komen de door de OCMW's bijeengebrachte gegevens niet uit een kant en klaar databestand. De data die de OCMW's leveren zijn het resultaat van een speciaal voor dit onderzoek opgezette verzameling van informatie zoals ze door de cliënten meegedeeld wordt, en geen extractie van op een systematische manier door alle OCMW's bijgehouden data. Er werden twee soorten gegevens opgevraagd. (1) Eerst werd aan de OCMW's gevraagd te tellen hoeveel nieuwe aanvragen er geregistreerd werden zonder dat er verdere gegevens opgevraagd werden. Deze aantallen worden gebruikt als basis om percentages op te berekenen. (2) Van de dossiers die een band hebben met de werkloosheid, werden wel een aantal achtergrond- en omgevingskenmerken opgevraagd. Het zijn deze gegevens die in de volgende hoofdstukken geanalyseerd worden. Met uitzondering van een aantal grotere OCMW's kregen alle aan het onderzoek deelnemende OCMW's een vragenlijst toegestuurd (bijlage 1) met de vraag deze correct en volgens de bijgevoegde richtlijnen (zie bijlage 2) in te vullen. Hierbij werden per cliënt door een OCMW-medewerker volgende gegevens opgetekend:

Schema 3.1 Door de OCMW's verzamelde data's

Geslacht	Het geslacht: man of vrouw
Leeftijd	De leeftijd naar leeftijdscategorie: 18-25, 26-30, 31-35, 36-40, 41-45, 46-50, 51-55 of 55+.
Burgerlijke stand	Ongehuwd, gehuwd, feitelijk gescheiden, wettelijk gescheiden of weduwe/weduwenaar.
Samenlevingsvorm	Er wordt een onderscheid gemaakt tussen alleenwonenden, mensen die met anderen samenwonen zonder dat ze een gezin vormen (twee of meer alleenstaanden, bv. in een instelling), samenwonenden met partner, samenwonenden met partner en kinderen en eenoudergezinnen. Er is eveneens een restcategorie 'andere' voorzien.
Aantal kinderen	Het aantal kinderen dat de cliënt ten laste heeft.
Nationaliteit	Het onderzoek maakt een onderscheid tussen Belg, EU-burger of niet-EU-burger.
Voorwerp beroep	Deze categorie betreft het voorwerp waarom beroep gedaan werd op het OCMW. Dit heeft steeds te maken met de werkloosheid. Het kan een aanvraag tot een <i>aanvulling</i> van een te lage uitkering zijn, een <i>voorschot</i> op een nog te krijgen uitkering of een aanvraag om bijstand omdat men tijdelijk of definitief <i>geschorst</i> is en dus geen uitkering meer heeft.
Soort schorsing	Er kan om verschillende redenen geschorst worden. Omwille van werkweigering of -verlating, als administratieve sancties of omwille van een langdurige werkloosheid.
Soort werkloze	Deze variabele heeft betrekking op het soort werkloze. Gaat het om een UVW (uitkeringsgerechtigd volledige werkloze), om een jongere in zijn wachttijd, om een jongere met wachtvergoeding of om een andere 'soort' werkloze.
Duur werkloosheid	Hier wordt een onderscheid gemaakt tussen 'minder dan een jaar werkloos', 'tussen een jaar en twee jaar' en 'meer dan twee jaar werkloos'.
Beroep	Hier wordt een onderscheid gemaakt tussen 'arbeider', 'bediende' of 'zelfstandige'.
Opleiding	Deze variabele heeft betrekking op het hoogst afgewerkte onderwijsniveau. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen lager onderwijs, lager secundair, hoger secundair of hoger onderwijs.
Recidivist	In dit onderzoek zijn de recidivisten de personen die reeds vóór 1 januari 1996 bij het OCMW bekend waren, doch in de maanden oktober, november en december 1995 geen ondersteuning ontvingen van het OCMW, en die na 1 januari 1996 terug bij het OCMW zijn gaan aankloppen.
Maand instroom	Dit is de maand waarop de cliënt bij het OCMW ging aankloppen.

2. Hoe reageerden de OCMW's?

Naast de tien grotere gemeenten die initieel werden aangezocht om aan het onderzoek deel te nemen, kregen zestig 'kleinere' OCMW's een vragenlijst toegezonden (zie bijlage 1): 32 Vlaamse gemeenten, 26 Waalse gemeenten en 2 Brusselse gemeenten. Zij werden gevraagd de vragenlijst zo goed mogelijk in te vullen en terug te sturen naar het ministerie van Sociale Zaken.

2.1 De respons in Vlaanderen

Alle 30 voor het onderzoek geselecteerde gemeenten in Vlaanderen met minder dan 50 000 inwoners hebben gereageerd op de vragenlijst. Eén gemeente weigerde mee te werken, een tweede gemeente meldde onder hun cliënten niemand te hebben die aan de omschrijving voldeed en een derde gemeente verwees naar de wet op de bescherming van de persoonlijke levenssfeer en wilde geen informatie doorgeven die rechtstreeks op de cliënten betrekking had, wat koppeling met de RVA-gegevens onmogelijk maakte. Van deze 30 kleinere gemeenten werden dus 28 bruikbare vragenlijsten ontvangen. Deze bevatten informatie over 992 OCMW-clianten die voldoen aan de basiscriteria zoals gesteld onder punt 1.2.1.

Van de twee gemeenten met meer dan 50 000 inwoners die op het toeval waren uitgekozen, weigerde er één gemeente aan het onderzoek deel te nemen omwille van de werklast. Van de vijf andere grotere gemeenten stond de bereidheid om mee te werken reeds bij de aanvang van het onderzoek vast.

Samengevat betekent dit dat 34 van de 37 geselecteerde Vlaamse gemeenten hun medewerking verleenden aan het onderzoek, wat een respons oplevert van 86,5%.

2.2 De respons in Wallonië en Brussel

Van de 28 voor het onderzoek geselecteerde Waalse en Brusselse gemeenten met minder dan 50 000 inwoners hebben er 11 een vragenlijst teruggestuurd. Deze bevatten informatie over 271 OCMW-clianten die voldoen aan de basiscriteria zoals gesteld onder punt 1.2.1. Samen met de 5 grotere gemeenten betekent dit dat 16 van de 33 gemeenten gereageerd hebben, wat een respons betekent van 48,5%.¹

¹ Een controle van de data bracht aan het licht dat er nog drie bijkomende Waalse gemeenten gereageerd hebben, echter zonder melding te maken van cliënten die een band hebben met de werkloosheid. De gegevens van deze gemeenten zijn dan ook niet opgenomen in het gekoppelde databestand. Toch heeft dit een aantal repercussies, o.a. op het responspercentage dat na toevoeging van drie bijkomende gemeenten 57,6% bedraagt. In de verdere studie zijn alle berekeningen gebaseerd op de dertien gemeenten die in het databestand zijn opgenomen.

2.3 Antwerpen, Charleroi, Luik en Doornik: enkele gevallen apart

De drie grootste OCMW's in het onderzoek (Antwerpen, Charleroi en Luik) en Doornik hebben een elektronisch bestand afgeleverd waarop maar een deel van de gevraagde gegevens terug te vinden zijn. Het grote aantal cliënten maakte het onmogelijk alle dossier één voor één na te gaan om te zien wat bijvoorbeeld het voorwerp van de aanvraag was. Deze vier gemeenten worden daarom niet op dezelfde wijze als de andere in het onderzoek behandeld. Hun gegevens worden apart geanalyseerd - vertrekkende van wat bij de RVA-gegevens kan teruggevonden worden - en dienen ter aanvulling van de algemene resultaten.

3. Weging van de data

Om in het onderzoek een juiste verdeling te hebben, moeten er proportioneel even veel grote, middelgrote en kleine gemeenten in het onderzoek terug te vinden zijn als er in werkelijkheid zijn. Omdat het onderzoek oorspronkelijk rond de grote gemeenten geconcipeerd was en de kleinere gemeenten slechts in een tweede fase in de enquête opgenomen werden, zitten er in het onderzoek verhoudingsgewijs te veel grote gemeenten. Door deze relatieve oververtegenwoordiging van de grotere gemeenten, wegen hun resultaten (te) zwaar door, en hebben de kleinere OCMW's te weinig gewicht. Om dit te corrigeren en een nauwkeurigere weergave van de werkelijkheid te krijgen, moeten de enquêteresultaten aangepast worden: ze moeten gewogen worden. Het gewicht van de grote gemeenten moet afnemen en dat van de kleinere gemeenten moet verhoudingsgewijs toenemen. Per 'cel' (de vijftiendingeling op basis van de grootte van de gemeente en het aantal BM-trekkers per hoofd van de bevolking; zie vorig hoofdstuk) worden er aanpassings- of wegingscoëfficiënten berekend. Deze berekening gebeurt op basis van de volgende formule (De Schampheleire, 1985):

$$\text{Aanpassingscoëfficiënt} = \frac{\frac{N_i}{n_i}}{\frac{N}{n}}$$

waarbij:

N = het aantal gemeenten in de populatie (308 Vlaamse gemeenten of 281 Waalse en Brusselse gemeenten);

n = het aantal gemeenten in het onderzoek (31 Vlaamse gemeenten of 16 Waalse en Brusselse gemeenten);

N_i = het aantal gemeenten in de beschouwde categorie of cel (de vijftiendingeling naar grootte van de gemeente en aantal BM-trekkers per capita; zie tabel 2.3 en tabel 2.4);

n_i = het aantal in het onderzoek opgenomen gemeenten uit de beschouwde categorieën of cel (zie tabel 2.2 en tabel 2.3).

Dit leidt tot de in tabel 3.1 opgenomen aanpassings- of wegingscoëfficiënten.

Tabel 3.1 Wegingscoëfficiënten per gemeente

Gemeente	Vlaanderen	Gemeente	Wallonië en Brussel
	Wegings- coëfficiënt		Wegings- coëfficiënt
As	1,27	Beaumont	0,10
Baarle-Hertog	1,27	Châtelet	0,05
Bekkevoort	1,27	Courcelles	0,10
Brugge	0,10	Elsene	0,02
Erpe-Mere	1,13	Florennes	0,10
Gent	0,20	Grâce-Hollogne	0,05
Heusden-Zolder	0,86	Libramont-Chevigny	0,10
Kluisbergen	1,27	Modave	0,10
Koekelare	1,27	Plombières	0,22
Kontich	1,13	Seraing	0,02
Kuurne	1,13	Sivry-Rance	0,05
Lede	1,13	Spa	0,05
Mechelen	0,15	Walhain	0,21
Mol	0,86		
Moorslede	1,13		
Oostende	0,15		
Oudenaarde	0,86		
Pittem	1,27		
Putte	1,13		
Sint-Laureins	1,27		
Sint-Niklaas	0,40		
Stabroek	1,13		
Tessenderlo	1,13		
Tienen	0,86		
Tremelo	1,13		
Veurne	1,13		
Wetteren	0,86		
Wevelgem	0,86		
Willebroek	1,01		
Zonnebeke	1,13		
Zoutleeuw	1,27		

3.1 Vlaanderen

Van de 308 Vlaamse gemeenten zijn er 31 in de steekproef terug te vinden, of 10,06%. Deze 31 gemeenten telden (d.d. 1 januari 1997) 960 837 inwoners en 7 704 BM-trekkers. Dit betekent 0,80 BM-trekkers per 100 inwoners. Op dat ogenblik konden er in heel Vlaanderen 5 880 357 inwoners geteld worden waarvan er 27 913 (of 0,47%) een bestaansminimum ontvingen. Na weging van de verschillende gemeenten wordt er gewerkt met 522 542 inwoners en 2 419 BM-trekkers,

wat het procentueel aantal BM-trekkers per hoofd van de bevolking terugbrengt tot 0,46%.

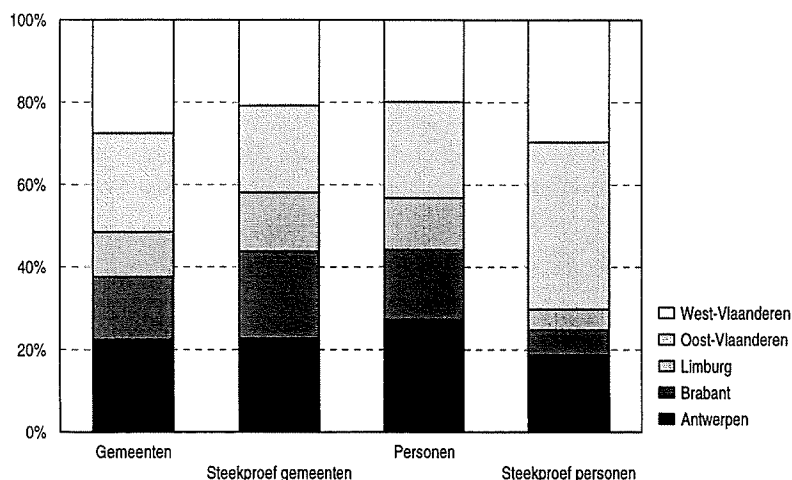
Door de weging wordt ook het (theoretisch) aantal gemeenten waarmee gewerkt wordt, gewijzigd. Dit aantal wordt bekomen door de som te maken van alle aanpassingscoëfficiënten. Voor Vlaanderen is deze som afgerond 30 of in formulevorm weergegeven:

$$\sum_{x=1}^n W_x = 29,769$$

Waarbij $n = 31$ i.p.v. 32 omdat Antwerpen in deze onderzoeksfase niet mee opgenomen wordt. Dit leert ons dat het 'gewogen' aantal gemeenten in het onderzoek, voor wat Vlaanderen betreft, in procent van het totaal aantal gemeenten ongeveer gelijk blijft aan het aantal voor de weging (9,74% i.p.v. 10,06%).

Samengevat betekent dit dat, indien de verhoudingen nagegaan worden aan de hand van de situatie van 1 januari 1997, het aantal BM-trekkers op het aantal bewoners in de steekproef (ongeveer) even hoog ligt als in de totale Vlaamse bevolking. Met deze steekproef wordt 10,06% van de gemeenten, 16,34% van de bevolking en 27,6% van de bestaansminimumtrekkers bereikt en, na weging, 9,74% van de gemeenten, 8,89% van de bevolking en 8,67% van het aantal BM-trekkers. Verder in het onderzoek wordt er gewerkt met de gewogen frequenties.

Indien nagegaan wordt of met de gemeenten die zich in de steekproef bevinden, ook de verhoudingen tussen de provincies gerespecteerd worden, kan besloten worden dat de steekproef, na weging, een bevredigende weergave van de realiteit is, zij het dat Vlaams-Brabant oververtegenwoordigd is en West-Vlaanderen ondervertegenwoordigd. Wanneer gecontroleerd wordt of de verhouding tussen het aantal inwoners per provincie in de steekproef overeenkomt met de werkelijkheid, blijkt dat de Oost-Vlamingen sterker vertegenwoordigd zijn in het onderzoek dan in de populatie. Dit is vooral te wijten aan de erg hoge respons onder de Oost-Vlaamse gemeenten, ook van de grotere OCMW's. Hetzelfde geldt iets minder uitgesproken ook voor West-Vlaanderen. Het proportioneel lage aandeel van Limburg in deze verdeling is terug te brengen op het uitblijven van een antwoord van een aantal grotere en middelgrote Limburgse gemeenten. De provincie Antwerpen telt verhoudingsgewijs ook iets minder personen, omdat de stad Antwerpen niet in deze percentages is opgenomen. Omwille van de afwezigheid van een aantal indicatoren worden de gegevens van de stad Antwerpen apart behandeld en vergeleken met het totaal voor de Vlaamse gemeenten.

Figuur 3.1 Procentuele verdeling van de Vlaamse gemeenten en inwoners over de verschillende provincies (absolute aantallen en steekproef)

3.2 Wallonië en Brussel

Ook voor de Waalse en Brusselse gemeenten moeten, net zoals voor de Vlaamse gemeenten, de enquêteresultaten worden aangepast om het gewicht van de verschillende gemeenten die geantwoord hebben, terug in evenwicht te brengen. Omdat er voor de grotere gemeenten uit het onderzoek (Charleroi, Luik en Doornik) voor dit deel van de analyse geen bruikbare gegevens voorhanden zijn, is er voor Wallonië en Brussel geen sprake van een relatieve oververtegenwoordiging van de grotere gemeenten in deze onderzoeksfase. Met de onderzoeksresultaten voor Wallonië en Brussel zal dan ook heel wat voorzichtiger moeten omgesprongen worden dan met deze voor Vlaanderen.

De aanpassingscoëfficiënten worden voor Wallonië en Brussel berekend op basis van dezelfde formule (zie tabel 3.1). Omdat de respons voor de Waalse gemeenten laag was, wordt het theoretische aantal gemeenten waarmee gewerkt wordt wel bijzonder klein. In plaats van de dertien gemeenten die in deze onderzoeksfase opgenomen worden (Luik, Charleroi en Doornik worden apart behandeld: zie verder), zouden er, indien elke gemeente met haar wegingscoëfficiënt vermenigvuldigd wordt, nog slechts 1,18 gemeenten overblijven (zie tabel 3.2) of in formulevorm:

$$\sum_{x=1}^n W_x = 1,18$$

Waarbij $n = 13$ i.p.v. 16 omdat Charleroi, Luik en Doornik in deze onderzoeksfase niet mee opgenomen worden.

Omdat het gewogen aantal gemeenten in Vlaanderen vrijwel hetzelfde was als het aantal vóór de weging, werd er voor de Vlaamse situatie geen verdere bewerking gedaan. Voor de Waalse en Brusselse steekproef ligt dit echter anders. Ondanks de lage respons waren de antwoorden wel goed verdeeld over de verschillende cellen. Omdat de weging enkel bedoeld is om de onderlinge verhoudingen aan te passen, en niet om de absolute aantallen te wijzigen, worden voor Wallonië en Brussel de wegingscoëfficiënten (W) vermenigvuldigd met 11,02 om terug aan de oorspronkelijk dertien gemeenten te komen. Deze vermenigvuldigingsfactor wordt bekomen door het oorspronkelijk aantal gemeenten (dertien) te delen door het aantal na weging (1,18). De sommatie van deze nieuwe wegingscoëfficiënten is opnieuw 13.

$$\sum_{x=1}^n W2_x = 13$$

Waarbij $n = 13$ i.p.v. 16 omdat Charleroi, Luik en Doornik in deze onderzoeksfase niet mee opgenomen worden.

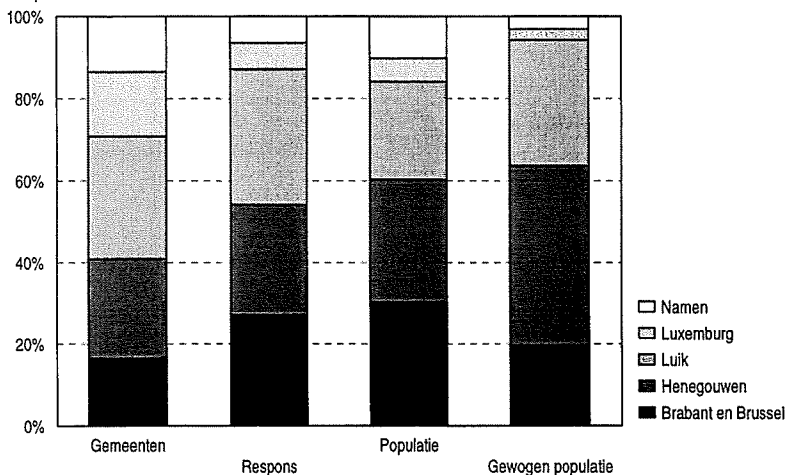
Van de 281 Waalse gemeenten zijn er dertien in de steekproef terug te vinden, of 4,98%. Deze dertien gemeenten telden (d.d. 1 januari 1997) 280 340 inwoners en 3 666 BM-trekkers. Dit betekent 1,3 BM-trekkers per 100 inwoners. Op dat ogenblik konden in Wallonië en Brussel samen 4 262 690 inwoners geteld worden waarvan er 47 098 (of 1,1%) een bestaansminimum ontvingen. Na weging van de verschillende gemeenten ($W2$) wordt er gewerkt met 176 331 inwoners en 1 807 BM-trekkers, wat het procentueel aantal BM-trekkers per hoofd van de bevolking brengt op 1%.² Dit betekent dat, gecontroleerd aan de hand van de toestand van 1 januari 1997 het aantal BM-trekkers op het aantal bewoners in de steekproef slechts 0,1% lager ligt dan in de totale Waalse bevolking (1,1% t.o.v. 1%).

² Voor de weging werden de categorieën ('50-100 000' en '+100 000' waarin de gemeenten naar grootte ingedeeld werden) samengenomen.

Tabel 3.2 Wegingscoëfficiënten (W en W2) per gemeente voor Wallonië en Brussel

Gemeente	Wegingscoëfficiënt (W)	Wegingscoëfficiënt (W2)
Beaumont	0,10	1,10
Châtelet	0,05	0,55
Courcelles	0,10	1,10
Ixelles (Elsene)	0,02	0,27
Florennes	0,10	1,10
Grâce-Hollogne	0,05	0,55
Libramont-Chevigny	0,10	1,10
Modave	0,10	1,10
Plombières	0,22	2,47
Seraing	0,02	0,27
Sivry-Rance	0,05	0,55
Spa	0,05	0,55
Walhain	0,21	2,29
Totaal aantal na weging	1,18	13,00

Indien de steekproef gecontroleerd wordt naar de provincies waarin de gemeenten zich bevinden, blijken na weging, op het niveau van de gemeenten Luxemburg en Namen ondervertegenwoordigd te zijn. De verhouding tussen de andere drie provincies kan bevredigend genoemd worden.

Figuur 3.2 Procentuele verdeling van de Waalse en Brusselse gemeenten en inwoners over de verschillende provincies (absolute aantallen en steekproef)

Wanneer de verdeling gecontroleerd wordt aan het aantal inwoners per provincie, blijkt Henegouwen veel sterker vertegenwoordigd te zijn in het onderzoek dan in de populatie (30,1% in de populatie, maar 44,1% in de gewogen steekproef). De

Luxemburgers vertegenwoordigen slechts 2,7% van de steekproef (tgo. 5,7% van de populatie) en de inwoners uit de provincie Namen representeren slechts 3,1% van de steekproef terwijl zij 10,2% van de gecombineerde populatie van Wallonië en Brussel uitmaken.

HOOFDSTUK 4

BESCHRIJVING VAN DE DOOR DE VLAAMSE OCMW'S VERZAMELDE GEGEVENS

1. Inleiding

In dit en in het volgende hoofdstuk worden de gegevens die door de OCMW's verzameld werden, beschreven. De sterk verschillende respons in het Vlaamse landsgedeelte en in Wallonië en Brussel heeft tot de beslissing geleid de analyse van de data die door de OCMW's werden bijeengebracht in twee verschillende delen te beschrijven.

In dit hoofdstuk worden de data van de Vlaamse OCMW's beschreven. In een eerste paragraaf wordt kort nog eens uitgelegd over wie het hier eigenlijk gaat. In een tweede paragraaf worden de frequenties van de variabelen beschreven voor de hele (Vlaamse) onderzoekspopulatie en wordt nagegaan in welke mate zij een samenhang vertonen. Vervolgens wordt er gekeken welke dossiers een band hebben met de werkloosheid (onderzoeksvragen 1, 2, 3 en 4) en welke types schorsing er kunnen worden aangetroffen (onderzoeksvragen 5, 6 en 7). De gevonden resultaten worden geëxtrapoleerd naar de totale Vlaamse bevolking en deze cijfers worden vergeleken met de RVA-statistieken. Dan wordt kort beschreven hoe het voorwerp van de aanvraag en het type schorsing evolueert over de negen onderzoeksmaanden (onderzoeksvraag 8). In de laatste paragraaf voor het besluit wordt er nagegaan welke verbanden er kunnen aangetroffen worden tussen de achtergrondvariabelen enerzijds en het voorwerp van de aanvraag anderzijds. Hetzelfde type analyse wordt in een volgende paragraaf overgedaan voor de verschillende types schorsing (onderzoeksvragen 9 en 10).

Dit hoofdstuk en het volgende *schetsen enkel de ervaringen van de OCMW's*, respectievelijk in het noorden en in het zuiden van het land. In hoeverre deze ervaringen ook overeenkomen met wat de RVA vaststelt, zal in het tweede rapport aan bod komen.

2. Beschrijving van de totale steekproef naar achtergrondkenmerken

Een analyse van de achtergrondkenmerken geeft reeds een eerste aanwijzing, over wie er in het onderzoek kan aangetroffen worden. Dit impliceert niet dat er een klaar en duidelijk profiel uitgetekend kan worden van de modale steunaanvrager, maar het wordt wel duidelijk welke variabelen belangrijk en welke minder belangrijk zijn.

In dit hoofdstuk worden enkel de gegevens beschreven die door de OCMW's aan de hand van de vragenlijst verzameld werden (zie hoofdstuk 3). De frequentieverdelingen hebben enkel betrekking op de tussen januari en september 1996 goedgekeurde dossiers die een band hadden met de werkloosheid, hetzij omdat de aanvrager geschorst was, omdat hij of zij een onvoldoende hoge uitkering had en een aanvulling vroeg, of omdat er een voorschot op een uitblijvende werkloosheidsvergoeding aangevraagd werd. In de oorspronkelijke steekproef zaten er 1 746 personen die in de beschouwde periode een nieuwe aanvraag hadden ingediend die met de werkloosheid te maken had. Na weging werd dit absolute aantal teruggebracht tot een (theoretisch) aantal van 621,47 dossiers, die echter een beter beeld zullen geven van de realiteit. De volgende percentages en berekeningen zijn gebaseerd op deze gewogen data.

2.1 Beschrijving van de frequentieverdeling van de achtergrondvariabelen

Bij het afzonderlijk bekijken van de variabelen wordt reeds duidelijk dat de bestudeerde aanvragers eerder mannen dan vrouwen zijn, dat ze eerder jong zijn, voornamelijk alleenstaanden, eerder kortdurig werkloos, dat ze veelal arbeider waren en dat ze meestal voor de eerste keer bij het OCMW om steun komen aankloppen.

2.1.1 Geslacht

In de Vlaamse OCMW's zijn het voornamelijk mannen die komen aankloppen. Zes op tien van de aanvragen gebeuren door een man (59,8%). De resterende 40,2% zijn vanzelfsprekend aanvragen van vrouwen.

2.1.2 Leeftijd

Het probleem van de relatie tussen de werkloosheid en de sociale bijstand blijkt in belangrijke mate een jongerenprobleem te zijn. Een derde van de aanvragers (33,6%) is jonger dan 25 jaar en meer dan de helft van alle aanvragen heeft betrekking op -30-jarigen (55,8%).

Tabel 4.1 Frequentieverdeling naar leeftijdscategorie

Leeftijdscategorie	Percentage
Tussen 18 en 25 jaar	33,6
Tussen 26 en 30 jaar	22,2
Tussen 31 en 35 jaar	14,1
Tussen 36 en 40 jaar	12,8
Tussen 41 en 45 jaar	8,5
Tussen 46 en 50 jaar	4,6
Tussen 51 en 55 jaar	2,4
Ouder dan 55	1,8

2.1.3 Burgerlijke stand

Meer dan de helft van alle aanvragers is ongehuwd. Slechts een minderheid (12%) van de cliënten die een band hebben met de werkloosheid is gehuwd.

Tabel 4.2 Frequentieverdeling naar burgerlijke stand

Burgerlijke stand	Percentage
Ongehuwd	50,6
Gehuwd	12,0
Feitelijk gescheiden	14,9
Wettelijk gescheiden	14,6
Weduwe/weduwenaar	0,6
Onbekend	7,4

2.1.4 Samenlevingsvorm

Het merendeel van de mensen die beroep deden op het OCMW is op één of andere wijze alleenstaande. Eén op vijf woont samen met een partner of met partner en kinderen. 65,3% van de aanvragers woont alleen, al dan niet met kinderen of samen met andere alleenstaanden. Goed 7% valt volgens de registratie onder geen van deze categorieën en van eenzelfde aantal personen is met betrekking tot deze variabele niets geweten.

Tabel 4.3 Frequentieverdeling naar samenlevingsvorm

Samenlevingsvorm	Percentage
Alleenwonend	45,9
Samenwonend (2 of meer alleenstaanden)	6,2
Samenwonend met partner	8,2
Samenwonend met partner en kinderen	11,5
Eenoudergezin	13,2
Andere	7,6
Onbekend	7,4

2.1.5 Kinderen

In de vragenlijst werd gevraagd naar het aantal kinderen ten laste van de respondenten. Dit gegeven werd herleid tot een dichotome variabele: het al dan niet hebben van kinderen. Bij 28,4% van de respondenten werd opgetekend dat ze kinderen hebben, voor 37,2% werd vermeld dat ze geen kinderen hebben. Voor ruim een derde van de respondenten (34,4%) werd deze variabele niet ingevuld.

Tabel 4.4 Frequentieverdeling naar het al dan niet hebben van kinderen

Kinderen	Percentage
Heeft kinderen	28,4
Heeft geen kinderen	37,2
Onbekend	34,4

2.1.6 Nationaliteit

91,3 op 100 aanvragen gebeuren door mensen met een Belgische nationaliteit. Slechts een minderheid van de aanvragers is van niet-Belgische origine (8,7%). Iets meer dan 3% van de aanvragers komt van een burger van de Europese Unie (3,3%). 5,4% van de aanvragers heeft een paspoort van een land buiten de Europese Unie.

2.1.7 Soort werkloze

Twee derde (56,4%) van de aanvragers waren uitkeringsgerechtigde volledig werklozen. Goed 8% (8,2%) waren jongeren in de wachttijd en 12,4% jongeren met een wachtvergoeding. Van 15,9% van de respondenten is het werkloosheidsstatuut niet gekend.

Tabel 4.5 Frequentieverdeling naar het type werkloze

Type werkloze	Percentage
Uitkeringsgerechtigde volledig werklozen	56,4
Jongeren in de wachttijd	8,2
Jongeren met een wachtvergoeding	12,4
Andere	7,0
Onbekend	15,9

2.1.8 Duur werkloosheid

Van 73,5% van de respondenten is de duur van hun werkloosheid op het moment van de aanvraag gekend. Ruim 40% is minder dan een jaar werkloos, 13% was tussen 1 en 2 jaren werkloos. De resterende 20% vertoefde langer dan 2 jaar in de werkloosheid.

Tabel 4.6 Frequentieverdeling naar de duur van de werkloosheid

Duur	Percentage
Minder dan 1 jaar	40,1
Tussen 1 en 2 jaar	12,9
Langer dan 2 jaar	20,5
Onbekend	26,5

2.1.9 Beroep

Van twee derde van de respondenten is geweten tot welke beroeps categorie zij behoorden. Ruim de helft van de aanvragers waren arbeiders (50,9%). Goed 6% was bediende, 2,6% was zelfstandige en de restgroep (7,8%) had voor het moment van de aanvraag geen beroep.

Tabel 4.7 Frequentieverdeling naar beroep

Beroep	Percentage
Arbeider	50,9
Bediende	6,4
Zelfstandige	2,6
Geen	7,8
Onbekend	32,3

2.1.10 Recidivist

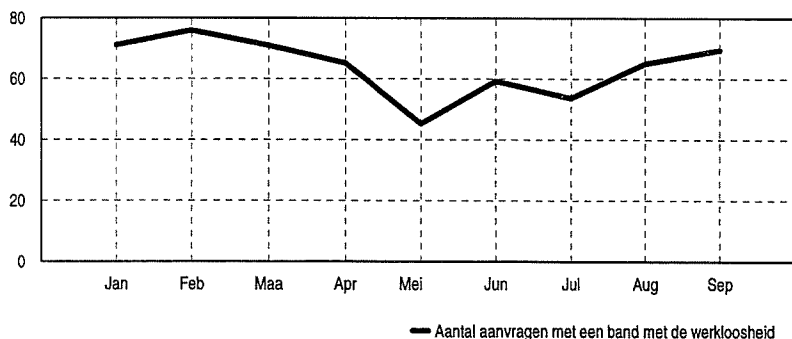
Van 81,8% van de respondenten is geweten of ze een OCMW-verleden hebben. Voor bijna een derde (29,4%) van de respondenten was het niet de eerste keer dat ze beroep deden op het OCMW. Voor de helft van de aanvragers was het de eerste keer dat ze bij een OCMW voor steun kwamen aankloppen.

Tabel 4.8 Frequentieverdeling naar het OCMW-verleden

Recidivist	Percentage
Vroeger reeds met het OCMW in contact geweest	29,4
Voor de eerste maal contact met het OCMW	52,4
Onbekend	18,2

2.1.11 Maand instroom

Het aantal aanvragen dat de OCMW's te verwerken krijgen, kent duidelijke maar eerder bescheiden seizoenschommelingen, waarbij er in het late voorjaar en de vroege zomer minder aanvragen genoteerd worden. Dit is reeds een deel van het antwoord op onderzoeksvraag 8, of er een evolutie in de tijd kan vastgesteld worden.

Figuur 4.1 Het gewogen aantal goedgekeurde aanvragen per maand

2.2 Analyse van de samenhang tussen de achtergrondvariabelen

Onder deze paragraaf wordt in een notendop het verband besproken dat er kan gevonden worden tussen de verschillende achtergrondvariabelen onderling (zie tabel 4.9). De zin van het bekijken van deze samenhang bestaat erin dat bepaalde patronen duidelijk kunnen worden (komen twee variabelen op een systematische

manier steeds samen voor?) waardoor mogelijk reeds enkele profielen kunnen onderscheiden worden, en dat in sommige gevallen de validiteit van de gegevens kan nagegaan worden (zijn het inderdaad jongeren die een wachttuitkering krijgen, hebben mensen die samenwonen met partner en kinderen inderdaad kinderen, enz.?).

Om een zicht te krijgen op het verband tussen twee variabelen wordt de samenhang berekend aan de hand van de associatiemaat Cramers V. Een associatiemaat zegt iets over de sterkte (en eventueel het teken) van het verband tussen twee of meer variabelen binnen een bepaalde steekproef. Als meetfouten buiten beschouwing gelaten worden, is een associatiemaat altijd geldig voor een onderzochte groep (zie bv. de Heus et al., 1995). Een associatiemaat heeft op zich alleen betrekking op de steekproef. Als vanuit de steekproef iets gegeneraliseerd wordt naar de populatie waaruit de steekproef getrokken is, moet nagegaan worden of dit verband ook *significant* is. Hiervoor wordt de chi-kwadraattoets gebruikt (χ^2). P geeft het significantieniveau weer en varieert tussen 1 tot 0. Een verband wordt als significant beschouwd indien de P-waarde kleiner is dan 0,05.

Omdat het wederzijdse verbanden betreft, worden onder de eerste variabele alle verbanden besproken met de overige variabelen, onder de tweede variabele alle verbanden behalve dit met de vorige variabele, enz.

2.2.1 Geslacht

Er bestaat een samenhang tussen het geslacht van de aanvrager en de burgerlijke stand, de samenlevingsvorm, het al dan niet hebben van kinderen, de nationaliteit, de duur van de werkloosheid, het beroep en een bijzonder zwak maar nog significant verband met het al dan niet recidivist zijn.

Wat de *burgerlijke stand* betreft, valt het op dat vrouwen meer in de categorie gescheiden (wettelijk én feitelijk) vertegenwoordigd zijn. Bij de mannen valt op dat zij meer dan gemiddeld in de categorieën ongehuwd en gehuwd terug te vinden zijn. Meer dan drie kwart van de aanvragen van gehuwde personen gebeuren door mannen.

Wat de *samenlevingsvorm* betreft, valt het op dat in de meeste categorieën de man-vrouwverhouding min of meer hetzelfde blijft, behalve in het geval van eenoudergezinnen. Bijna 90% van alle eenoudergezinnen steunt op de schouders van een vrouw, terwijl de vrouwen maar voor 40% van de aanvragen verantwoordelijk zijn.

Van de vrouwen die een aanvraag om bijstand indienen, heeft zes op tien een kind; bij de mannen heeft slechts drie op tien van de aanvragers een kind.

Meer dan 90% van de aanvragers is Belg. De niet-Belgen die een aanvraag om bijstand indienen zijn meer dan gemiddeld van het mannelijk geslacht.

De opgetekende *duur van de werkloosheid* verschilt voor mannen en vrouwen. De groep die minder dan één jaar werkloos is, bestaat voor twee derde uit mannen, waarmee zij een stuk boven het gemiddelde scoren. De vrouwen zijn meer dan ge-

middeld in de categorieën meer dan één en meer dan twee jaar werkloosheid terug te vinden.

De vrouwen in het onderzoek waren voor hun aanvraag vaker of bediende of zonder werk. De mannen waren dan weer meer arbeider of zelfstandige.

Er bestaat eveneens een zeer zwak, doch net significant verband tussen het geslacht en het al dan niet recidivist zijn. De recidivisten zijn voor bijna twee derde mannen, terwijl de mannen 'slechts' 60% van de populatie waarvoor dit gegeven beschikbaar is, uitmaken.

2.2.2 Leeftijd

Er kan een significant verband gevonden worden tussen de leeftijd en de burgerlijke stand, de samenlevingsvorm, het hebben van kinderen en de duur van de werkloosheid.

De -30-jarigen maken drie kwart uit van de groep der ongehuwden. De categorieën jonger dan 40 jaar zijn meer dan gemiddeld vertegenwoordigd in de groep van de gehuwden. Van de 'oudere' leeftijdscategorieën (vanaf 35-40 tot 55+) is steeds meer dan de helft van de aanvragers gescheiden (wettelijk of feitelijk). De weduwen en weduwnaars zijn in het onderzoek enkel terug te vinden bij de 40-plussers.

Zowat de helft van alle aanvragers zijn alleenstaanden. Vooral de -25-jarigen zijn sterk in deze categorie vertegenwoordigd (44,7% van alle alleenstaanden). Van de aanvragers die samen met een partner wonen, zijn de oudere categorieën (45 jaar en meer) relatief sterker vertegenwoordigd. De eenoudergezinnen onder de aanvragers zijn relatief meer tussen de 30 en de 40 te vinden. De aanvragers die jonger zijn dan 30 en zij die ouder zijn dan 50, zitten minder dan gemiddeld in de categorie die kinderen heeft. De andere leeftijdsklassen meer.

Indien de leeftijd gekruist wordt met de duur van de werkloosheid, blijkt dat de -25-jarigen sterker dan gemiddeld vertegenwoordigd zijn in de groep die minder dan een jaar werkloos is, en de 50-plussers meer dan het gemiddelde voor hun categorie bij de groep die reeds langer dan twee jaar werkloos is.

Tabel 4.9 Overzicht van de sterkte van de significante verbanden tussen de verschillende kenmerken (Cramers V)

	Geslacht	Leeftijd	Burgerlijke stand	Samenlevingsvorm	Kinderen	Nationaliteit	Duur werkloosheid	Beroep	Recidivist	Aantal BM-trekkers	Grootte gemeente
Geslacht	1,000	n.s.	0,237***	0,415***	0,295***	0,116*	0,158**	0,162*	0,093*	n.s.	n.s.
Leeftijd	n.s.	1,000	0,293***	0,165***	0,357***	n.s.	0,211***	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.
Burgerlijke stand	0,237***	0,293***	1,000	0,397***	0,548***	0,166***	0,165**	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.
Samenlevingsvorm	0,415***	0,165***	0,397***	1,000	0,860***	n.s.	0,188***	n.s.	n.s.	0,175***	0,151***
Kinderen	0,295***	0,357***	0,548***	0,860***	1,000	n.s.	0,135*	n.s.	n.s.	0,393***	0,244***
Nationaliteit	0,116*	n.s.	0,166***	n.s.	n.s.	1,000	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	0,170***
Duur werkloosheid	0,158**	0,211***	0,165**	0,188***	0,135*	n.s.	1,000	n.s.	n.s.	0,223***	0,230***
Beroep	0,162*	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	1,000	n.s.	0,191***	0,145**
Recidivist	0,093*	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	1,000	0,133*	0,170**
Aantal BM-trekkers	n.s.	n.s.	n.s.	0,175***	0,393***	n.s.	0,223***	n.s.	0,133*	1,000	0,724***
Grootte gemeente	n.s.	n.s.	n.s.	0,151***	0,244***	0,170***	0,230***	0,145**	0,170**	0,724***	1,000

Noot: De cijfers geven de sterkte van het verband weer (Cramers V).

De sterretjes geven het significantieniveau weer (* $P \leq 0,05$; ** $P \leq 0,01$; *** $P \leq 0,001$).

2.2.3 Burgerlijke stand

Er blijkt een significant verband te bestaan tussen de burgerlijke stand en de samenlevingsvorm, het hebben van kinderen, de nationaliteit en de duur van de werkloosheid.

Bij een blik op het verband tussen de samenlevingsvorm en de burgerlijke stand kunnen een aantal voor de hand liggende resultaten vastgesteld worden. De alleenstaanden zijn meer dan gemiddeld ongehuwd, de mensen die met partner of met partner en kinderen leven zijn meer dan gemiddeld gehuwd en de eenoudergezinnen zijn meer dan gemiddeld gescheiden. De samenhang tussen beide variabelen is dan ook iets sterker (Cramers $V = 0,397$; $P = 0,001$)

Er kan een nog sterker verband vastgesteld worden tussen het al dan niet hebben van kinderen en de burgerlijke stand (Cramers $V = 0,548$; $P = 0,001$). De ongehuwden hebben merkkelijk minder dan gemiddeld kinderen, de gehuwde, de feitelijk en de wettelijk gescheiden cliënten voor wie deze variabele werd ingevuld meer.

Wat de nationaliteit betreft valt het vooral op dat de aanvragers zonder een Belgische nationaliteit meer dan gemiddeld bij de gehuwden kunnen teruggevonden worden.

Een kruising van de duur van de werkloosheid en de burgerlijke stand brengt aan het licht dat de ongehuwden meer dan gemiddeld minder dan een jaar werkloos zijn en dat de wettelijk gescheiden respondenten meer dan het gemiddelde van hun groep in de categorieën met een langere werkloosheidsduur terug te vinden zijn.

2.2.4 Samenlevingsvorm

Er kan een significante samenhang vastgesteld worden tussen de samenlevingsvorm enerzijds en het hebben van kinderen, de duur van de werkloosheid en het type gemeente (de grootte van de gemeente en het aantal bestaansminimumtrekkers per hoofd van de bevolking).

De sterke samenhang tussen het hebben van kinderen en de samenlevingsvorm (Cramers $V = 0,86$; $P = 0,001$) is eigen aan de aard van de variabelen. Vanzelfsprekend hebben alle partners met kinderen en eenoudergezinnen kinderen. De alleenstaanden en de partners zonder kinderen zijn dan weer grotendeels terug te vinden in de categorieën zonder kinderen.

De belangrijkste vaststelling wanneer de samenlevingsvorm met de duur van de werkloosheid gekruist wordt, is dat de alleenstaanden in het onderzoek meer dan gemiddeld minder dan een jaar werkloos zijn en dat de eenoudergezinnen meer dan gemiddeld langer dan twee jaar werkloos zijn.

Bij een vergelijking van de samenlevingsvorm met het aantal bestaansminimumtrekkers per hoofd van de bevolking, springt vooral de grote concentratie van de alleenstaanden in de gemeenten met meer dan 1% BM-trekkers in het oog.

Vergeleken met de grootte van de gemeente, blijkt dat de alleenstaanden meer dan gemiddeld in de grote steden zitten en dat eenoudergezinnen meer dan gemiddeld vertegenwoordigd zijn in de kleinere gemeenten.

2.2.5 Kinderen

Het al dan niet hebben van kinderen blijkt op een significante wijze samen te hangen met de duur van de werkloosheid en het type gemeente (de grootte van de gemeente en het aantal bestaansminimumtrekkers per hoofd van de bevolking).

De respondenten met kinderen zijn meer dan gemiddeld vertegenwoordigd in de categorie die meer dan twee jaar werkloos is, diegene die geen kinderen hebben zijn meer dan gemiddeld in de categorie tussen één en twee jaar werkloos terug te vinden. Van 37% van de respondenten is niet geweten of zij al dan niet kinderen hebben.

De cliënten met kinderen zijn meer dan gemiddeld terug te vinden in de grote steden (+100 000 inwoners). De aanvragers zonder kinderen zitten dan weer meer dan gemiddeld in de steden met een inwonersaantal tussen de 50 en de 100 000. Van alle respondenten van wie opgetekend is of zij al dan niet kinderen hebben (dit geldt voor slechts 63%) en die in een gemeente met meer dan 1% bestaansminimumtrekkers leven, heeft 99% een kind.

2.2.6 Nationaliteit

De nationaliteit van de aanvragers heeft een zwak significant verband met de grootte van de gemeente (Cramers $V = 0,17$; $P = 0,001$). De cliënten met een nationaliteit van buiten de Europese Unie kunnen meer dan proportioneel teruggevonden worden in de gemeenten met tussen de 20 en 50 000 inwoners. De EU-burgers zitten iets meer dan gemiddeld geconcentreerd in de erg kleine gemeenten (-10 000 inwoners).

2.2.7 Duur werkloosheid

De duur van de werkloosheid staat op een significante wijze in verband met het type gemeente (de grootte van de gemeente en het aantal bestaansminimumtrekkers per hoofd van de bevolking). Wat bij deze kruistabel in het oog springt, is het grote aandeel van de cliënten die minder dan een jaar werkloos waren in de grote steden (+100 000 inwoners) en het grote aandeel van de langdurig werklozen in de gemeenten met minder dan 10 000 inwoners.

2.2.8 Beroep

Het beroep van de respondenten vertoont een significant verband met het aantal bestaansminimumtrekkers in de gemeente en met de grootte van de gemeente. Het grootste deel van alle aanvragers zijn arbeiders. In de kleinere gemeenten zijn

deze echter nog sterker vertegenwoordigd. Het aandeel van de bedienden in de onderzoekspopulatie weegt proportioneel iets zwaarder door in de steden met meer dan 100 000 inwoners en in de gemeenten met meer dan 1% BM-trekkers.

2.2.9 Recidivist

Ook het al dan niet een OCMW-verleden hebben, staat op een significante wijze in verband met de grootte van de gemeente en het aantal bestaansminimumtrekkers. Wat bij deze kruistabellen opvalt, is dat de recidivisten meer dan gemiddeld terug te vinden zijn in de grotere steden (+100 000 inwoners en 50 à 100 000 inwoners) en dat de gemeenten met meer dan 1% BM-trekkers meer recidivisten hebben (47%) dan het gemiddelde voor het onderzoek (36%).

2.2.10 Aantal BM-trekkers

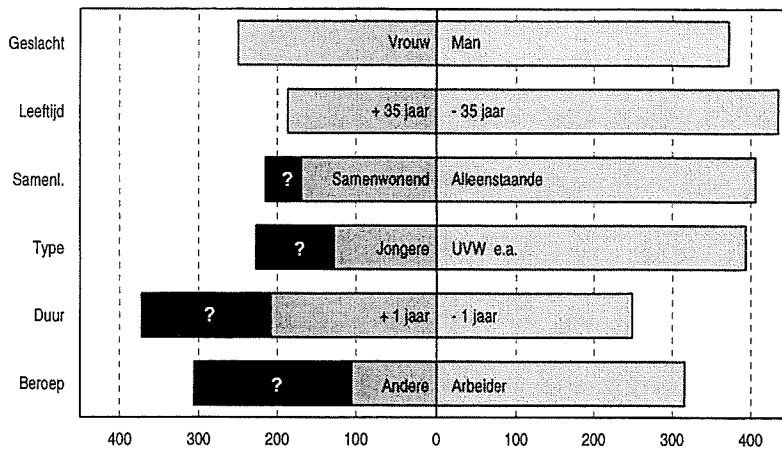
Het ligt volledig binnen de verwachtingen dat de grootte van de gemeente en het aantal BM-trekkers per hoofd van de bevolking, een erg sterke samenhang vertonen (Cramers $V = 0,724$; $P = 0,001$). Hierbij kan een rechtlijnig verband vastgesteld worden tussen het aantal inwoners van een gemeente en het aantal BM-trekkers per hoofd van de bevolking.

2.3 De analyse van de achtergrondvariabelen: besluit

De analyse van de achtergrondvariabelen geeft reeds een eerste indicatie, zowel van wat er met de data gedaan kan worden, als over wie er in de dataset kan aangetroffen worden. Dit impliceert niet dat er een profiel uitgetekend kan worden van de modale steunaanvrager, maar het is wel duidelijk dat de meeste aanvragen van mannen komen, dat de meeste aanvragers jonger dan 35 zijn, alleenstaande, dat ze geen jongerenstatuut hebben in de werkloosheid, dat ze korter dan een jaar werkloos zijn en dat ze in hun beroepsverleden vooral als arbeider actief waren (zie figuur 4.2).

Deze gegevens handelen niet over de doorsnede van alle variabelen, maar geven weer waar het zwaartepunt ligt indien de respondenten voor deze variabelen in twee groepen worden ingedeeld (man of vrouw, jonger of ouder dan 35, enz.). De in de tweedeling zwaarst doorwegende categorie bevindt zich aan de rechterzijde van de figuur. De onbekende waarden worden door het vraagteken aangegeven.

Bij een blik op de data zoals ze nu voorliggen, valt op dat de *recidivisten* in het onderzoek, de mensen die in de periode vóór het onderzoek reeds beroep gedaan hebben op een OCMW, geen specifiek profiel hebben. Noch de leeftijd, noch het geslacht, de samenlevingsvorm of enige andere achtergrondvariabele hangt op een significante wijze samen met het OCMW-verleden van de steunaanvragers.

Figuur 4.2 Tweedeling van het geslacht, de leeftijd, de samenlevingsvorm, het type werklozen, de duur van de werkloosheid en het beroep van de respondenten

Daarnaast kunnen er een aantal bedenkingen geformuleerd worden bij validiteit van een aantal variabelen. Bij variabelen zoals het geslacht, de leeftijd e.d. zijn er geen moeilijkheden, maar de registratie van bijvoorbeeld het type werkloze, de duur van de werkloosheid, enz. blijkt iets problematischer. Een vergelijking van de opdeling naar type werkloze met het voorwerp van de aanvraag, brengt aan het licht dat een aandeel jongeren in hun wachttijd blijkbaar aanvullingen op hun werkloosheidsuitkering aanvragen, terwijl zij in principe nog geen werkloosheidsvergoeding of wachtvergoeding ontvangen. De belangrijkste lessen die daaruit getrokken kunnen worden is dat de interpretatie van de verbanden met deze variabelen op zijn minst met de nodige omzichtigheid moet aangepakt worden.

Op basis van de hier beschreven verbanden, kan reeds gedeeltelijk op onderzoeksvraag 10, of er een verband bestaat tussen de grootte van de gemeente en de band met de werkloosheid, geantwoord worden. In verhouding tot de kleine gemeenten zijn er in de grotere gemeenten verhoudingsgewijs meer alleenstaanden te vinden, zijn de cliënten minder lang werkloos, is er een proportioneel groter aandeel van bedienden te vinden en zijn er meer recidivisten.

Ten slotte kan één variabele reeds iets zeggen over de andere. Dit geldt zeker voor de variabelen zoals de samenlevingsvorm, de burgerlijke stand en het hebben van kinderen, die een sterke tot erg sterke significante samenhang vertonen, maar ook voor enkele andere. Als er bijvoorbeeld *kinderen* aangetroffen worden, kunnen er hypothesen geformuleerd worden met betrekking tot de leeftijd, het geslacht de burgerlijke stand en vanzelfsprekend de samenlevingsvorm van de respondenten. Op dezelfde wijze kunnen er bij de analyse van de *samenlevingsvorm* hypothesen geformuleerd worden m.b.t. het geslacht en de burgerlijke stand van de respondenten, en bij de analyse van de burgerlijke stand over het geslacht en de leeftijd.

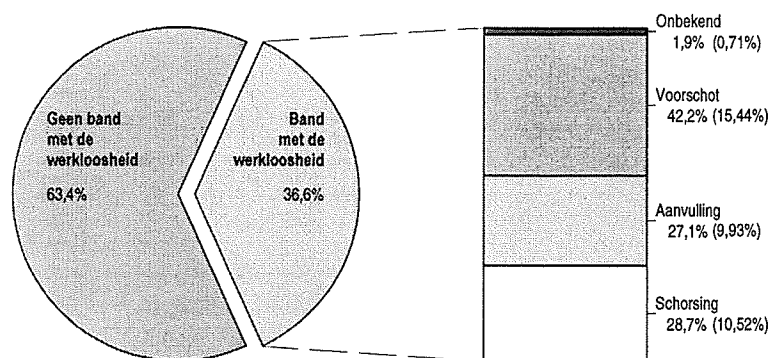
3. Welke dossiers hebben een band met de werkloosheid?

Onder de punten 3.1 en 3.2 wordt een antwoord geformuleerd op de onderzoeksvragen 1 t.e.m. 4: (1) welk aandeel van de nieuwe aanvragen die de OCMW's in de periode 1 januari 1996 t.e.m. 30 september 1996 te verwerken kregen, heeft met de werkloosheid te maken; (2) wat is het aandeel van de door de RVA geschorsten onder de door het OCMW goedgekeurde nieuwe aanvragen; (3) wat is het aandeel van de werklozen die een aanvulling op hun werkloosheidsuitkering aanvragen; (4) wat is het aandeel van de werklozen die een voorschot op hun werkloosheidsuitkering aanvragen onder de door het OCMW goedgekeurde nieuwe aanvragen?

Onder de hoofdingen 3.3 en 3.4 wordt een antwoord gegeven op de onderzoeksvragen 5, 6 en 7 die betrekking hebben op het type schorsing: (5) welk aandeel van de schorsingen betreft schorsingen omwille van werkweigering en -verlating (groep I) en hoe verhoudt dit cijfer zich tot het aantal nieuwe aanvragen en tot de cijfers zoals ze door de RVA voor 1996 gepubliceerd werden; (6) welk aandeel van de schorsingen betreft een administratieve sanctie (groep II) en hoe verhoudt dit cijfer zich tot het aantal nieuwe aanvragen en tot de cijfers zoals ze door de RVA voor 1996 gepubliceerd werden; (7) welk aandeel van de schorsingen betreft schorsingen omwille van langdurige werkloosheid (groep III) en hoe verhoudt dit cijfer zich tot het aantal nieuwe aanvragen en tot de cijfers zoals ze door de RVA voor 1996 gepubliceerd werden?

3.1 Welk deel van de nieuwe aanvragen hebben met de werkloosheid te maken?

Ruim een derde van alle nieuwe aanvragen die de Vlaamse OCMW's in de periode januari 1996 tot en met september 1996 te verwerken kregen, had een band met de werkloosheid (36,6%). Van alle dossiers die met de werkloosheid te maken hebben, heeft 28,7% betrekking op cliënten die komen aankloppen omdat ze geschorst zijn, in 27,1% van de gevallen wordt op het OCMW beroep gedaan om een aanvulling bij de werkloosheidsuitkering te krijgen en in 42,2% van de behandelde dossiers wordt een voorschot op de werkloosheidsuitkering aangevraagd.

Figuur 4.3 Verdeling van de nieuwe aanvragen naar type

Vergeleken met alle nieuwe aanvragen in de onderzoeksperiode zijn de percentages vanzelfsprekend lager. Van alle nieuwe dossiers die de OCMW's in de Vlaamse gemeenten tussen 1 januari en 30 september 1996 te behandelen kregen, had 10,5% betrekking op een schorsing, 9,9% van de cliënten vroeg een aanvulling bij hun werkloosheidsuitkering aan en 15,4% verzocht om een voorschot op hun werkloosheidsuitkering.

Tabel 4.10 Aandeel van het voorwerp van de aanvraag in de nieuwe aanvragen en in de aanvragen die een band hebben met de werkloosheid

	Percentage van de nieuwe aanvragen	Percentage van de aanvragen die een band hebben met de werkloosheid
Nieuwe aanvragen	100,00	
Band werkloosheid	36,60	100,0
Schorsing	10,52	28,7
Aanvulling	9,93	27,1
Voorschot	15,44	42,2
Onbekend	0,71	1,9

3.2 Een extrapolatie van het voorwerp van de aanvraag

Vertrekkende van de verkregen procenten kan getracht worden na te rekenen wat dit betekent in absolute aantallen. Het aantal inwoners en het aantal BM-trekkers is gekend, zowel voor de steekproef als de totale populatie. Vlaanderen telde begin 1997 5 880 357 inwoners waarvan er 27 913 een bestaansminimum ontvingen. Ook de inwonersaantallen en het aantal bestaansminimumtrekkers in de deelnemende gemeenten is gekend. Zij tellen, na weging, 504 090 inwoners en 2 419 bestaansminimumtrekkers.

Tabel 4.11 Aantal inwoners en BM-trekkers in Vlaanderen en in de steekproef

	Aantal inwoners	Aantal BM-trekkers
Vlaanderen	5 880 357	27 913
Steekproef	917 550	7 704
Gewogen steekproef	504 090	2 419

Zowel het aantal inwoners als het aantal bestaansminimumtrekkers kunnen als basis gebruikt worden om terug te rekenen en een zicht te krijgen wat het aantal nieuwe aanvragen op jaarbasis voor de hele populatie kan geweest zijn. Daarnaast kan ook het percentage gemeenten dat bereikt werd (9,74%), gebruikt worden om de onderzoekscijfers te extrapoleren naar de totale populatie. Er kan dus op drie verschillende wijzen geëxtrapoleerd worden.

Vertrekkende van het totaal aantal BM-trekkers betekent dit dat het aantal nieuwe aanvragen in de periode januari-september 1996 waarschijnlijk een kleine 20 000 dossiers betrof. Op 2 419 BM-trekkers konden er in het onderzoek 1 698 (gewogen) nieuwe aanvragen geteld worden. Een extrapolatie naar de 27 913 BM-trekkers in Vlaanderen leidt tot 19 593 nieuwe aanvragen ($27\,913 \cdot 1\,698 / 2\,419 = 19\,593$). Ervan uitgaande dat de maandelijkse verdeling van de aanvragen voor negen maanden en voor twaalf maanden vergelijkbaar is, betekent dit 26 124 dossiers op jaarbasis. Uit het onderzoek bleek dat 10,52% van de dossiers geopend werden omwille van een aanvraag waaraan een schorsing van de werkloosheid aan de basis lag. Dit impliceert dat er voor 1996 waarschijnlijk 2 748 aanvragen in de Vlaamse OCMW's het rechtstreekse gevolg waren van een sanctie door de RVA, 2 595 aanvragen betroffen aanvullingen en 4 033 aanvragen betroffen voorschotten.

Wanneer dezelfde oefening opnieuw gedaan wordt voor alle dossiers die een band hebben met de werkloosheid impliceert dit dat 9 561 ($26\,124 \cdot 36,6\%$) van de nieuwe aanvragen in de Vlaamse OCMW's ingegeven zijn door problemen met de werkloosheid, zij het omwille van een sanctie of een schorsing, omwille van een onvoldoende hoge uitkering of het (tijdelijk) uitblijven van een vergoeding. Dit cijfer ligt iets hoger dan de som van de schorsingen, aanvullingen en voorschotten, omdat hierbij de dossiers waarvan het voorwerp van de aanvraag onbekend is, mee opgenomen zijn.

Bij een extrapolatie die vertrekt van het totaal aantal personen valt de hoeveelheid nieuwe aanvragen in de periode januari-september 1996 licht hoger uit: 19 808 ($5\,880\,357 \cdot 1\,698 / 504\,090$). Ervan uitgaande dat de maandelijkse verdeling van de aanvragen voor negen maanden en voor twaalf maanden ook nu weer vergelijkbaar is, betekent dit 26 411 dossiers op jaarbasis. Uit het onderzoek bleek dat 10,52% van de dossiers geopend werden omwille van een aanvraag waaraan een schorsing van de werkloosheid aan de basis lag. Dit impliceert dat er volgens deze berekeningswijze voor 1996 waarschijnlijk 2 779 aanvragen in de Vlaamse OCMW's het rechtstreekse gevolg waren van een sanctie door de RVA, dat 2 623

aanvragen het gevolg waren van een uitkering die onder het bestaansminimum bleef en dat er 4 077 aanvragen voor een voorschot gedaan werden.

Opnieuw dezelfde oefening voor alle dossiers die een band hebben met de werkloosheid levert ditmaal 9 667 (=26 411*36,6%) van de nieuwe aanvragen in de Vlaamse OCMW's ingegeven zijn door problemen met de werkloosheid, zij het omwille van een sanctie of een schorsing, omwille van een onvoldoende hoge uitkering of het (tijdelijk) uitblijven van een vergoeding.

De derde manier van extrapoleren leidt tot vergelijkbare cijfers. Hierbij wordt vertrokken van een gelijke spreiding over de gemeenten. 9,74% van de Vlaamse gemeenten werden bevraagd, en daaruit kwamen 178,6 schorsingen naar voor. Dit betekent dat er voor alle 308 Vlaamse gemeenten, 1 834 dossiers ($178,6 \cdot 100 / 9,74$) met een schorsing te maken hebben. Nog steeds van dezelfde hypothese vertrekende dat het gemiddeld aantal aanvragen per maand voor twaalf maanden en voor de negen beschouwde maanden geen grote afwijking geeft, levert dit voor Vlaanderen 2 445 schorsingsdossiers op ($1 834 \cdot 12 / 9$). Dezelfde berekeningwijze leidt tot 2 308 aanvullingen ($(168,58 \cdot 100 / 9,74) \cdot 12 / 9$) en 3 589 voorschotten ($(262,25 \cdot 100 / 9,74) \cdot 12 / 9$). Het totaal aantal dossiers dat een band heeft met de werkloosheid bedraagt volgens hetzelfde principe 8 508 ($(621,47 \cdot 100 / 9,74) \cdot 12 / 9$).

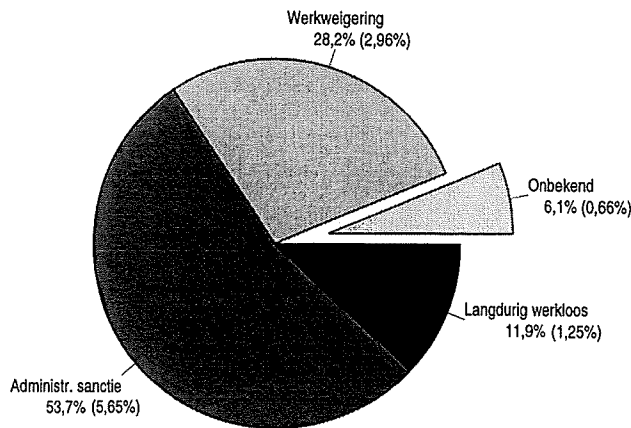
Tabel 4.12 geeft een overzicht van de verschillende extrapolaties over de negen onderzoeksmaanden en over twaalf maanden, en een gemiddelde van de drie extrapolatiewijzen op jaarbasis.

Tabel 4.12 De gegevens betreffende het voorwerp van de aanvraag op drie verschillende wijzen geëxtrapoleerd naar negen maanden en naar een jaar

	Nieuwe aanvragen	Band werkloosheid	Schorsingen	Aanvullingen	Voor-schotten	Onbekend
Steekproef %	1 698 100,00	621,47 36,60	178,60 10,52	168,58 9,93	262,25 15,44	12,06 0,71
<i>9 maanden</i>						
Basis: BM	19 593	7 171	2 061	1 946	3 025	139
Basis: populatie	19 808	7 250	2 084	1 967	3 058	141
Basis: gemeente	17 433	6 381	1 834	1 731	2 692	124
<i>12 maanden</i>						
Basis: BM	26 124	9 561	2 748	2 595	4 033	185
Basis: populatie	26 411	9 667	2 779	2 623	4 077	188
Basis: gemeente	23 244	8 508	2 445	2 308	3 589	165
Gemiddelde 12 maanden	25 260	9 245	2 657	2 509	3 900	179

3.3 Analyse van de OCMW-gegevens naar het soort schorsing

Aan de respondenten die als geschorst werden geregistreerd, werd gevraagd de reden aan te geven waarom zij geschorst werden. Hierbij werd volgende driedeling gebruikt: (1) werkloosheid afhankelijk van de wil van de werkloze (groep I), (2) administratieve sancties (o.a. omwille van een onjuiste aangifte van de gezinstoestand en werken en stempelen: groep II) en (3) langdurige werkloosheid (groep III). Van alle aanvragen die met de werkloosheid te maken hebben, heeft 10,52% betrekking op een sanctie. Goed de helft van deze subgroep zijn aanvragen die resulteren uit een administratieve sanctie (53,7%). Ruim een kwart van de aanvragen is het gevolg van een sanctie omwille van werkweigering en -verlating (28,2%) en 11,9% vraagt steun na geschorst te zijn omwille van langdurige werkloosheid. Van 6,1% van de geschorsten is niet geweten wat de reden van hun schorsing is.

Figuur 4.4 Procentuele verdeling van de soorten schorsing

De resultaten van het onderzoek kunnen vergeleken worden met de cijfers die de RVA op een systematische manier publiceert. Dit geeft reeds een eerste indicatie van wie van de geschorsten zich tot een OCMW wendt voor hulp. Het spreekt voor zich dat door een statische weergave (het vergelijken van op bepaalde momenten verzamelde gegevens) een dynamisch proces, zoals het geschorst worden en zich daarna bij een OCMW aandienen, slechts gedeeltelijk kan getekend worden. Vertragingen en mogelijke andere effecten worden in deze vergelijking niet opgenomen.

Vergeleken met de statistieken zoals ze door de RVA gepubliceerd werden (RVA, 1997, p. 108), valt op dat het aandeel van diegene die werkloos zijn omwille van omstandigheden afhankelijk van hun eigen wil (groep I) in de RVA-sta-

tistieken en in het onderzoek van dezelfde grootte-orde zijn. In verhouding zijn er in het onderzoek veel meer mensen die omwille van een administratieve sanctie uit het werkloosheidssysteem gevallen zijn te vinden en merkkelijk minder mensen die geschorst werden omwille van langdurige werkloosheid. Het aandeel van de geschorsten omwille van werkweigering en -verlating in het onderzoek komt dus overeen met het aandeel van deze categorie in de totale geschorstenpopulatie. De personen die een administratieve sanctie opliepen zijn, vergeleken met de totale geschorstenpopulatie, in het onderzoek oververtegenwoordigd en de geschorsten omwille van langdurige werkloosheid zijn in het onderzoek sterk ondervertegenwoordigd.

Tabel 4.13 Aandeel van de verschillende soorten schorsingen in het onderzoek en in de RVA-statistieken (rijpercentages)

	Werkweigering en -verlating	Administratieve sanctie	Schorsing (langdurige werkloosheid)	Onbekend
RVA-statistieken 1996	28,8	21,2	49,9	
RVA-statistieken 3 trimesters	28,8	22,3	48,9	
Onderzoek	28,2	53,7	11,9	6,1

In tabel 4.13 wordt op de eerste rij de percentages van de verschillende soorten schorsingen ten opzichte van het totaal aantal schorsingen in 1996 voor Vlaanderen berekend. In de tweede rij wordt dezelfde berekening gedaan, maar op de totalen voor de eerste drie trimesters, namelijk januari tot september 1996, identiek dezelfde periode als de periode waarover het onderzoek loopt.

Een berekening van de percentages van de verschillende types schorsing op basis van het totale aantal nieuwe aanvragen, leidt tot 2,96% geschorsten omwille van werkweigering en -verlating, 5,65% geschorsten die een administratieve sanctie opliepen en 1,25% geschorsten omwille van langdurige werkloosheid (zie figuur 4.4 en tabel 4.14).

Tabel 4.14 Aandeel van de schorsingen in de nieuwe aanvragen naar type schorsing

	Percentage
Schorsing	10,52
Werkweigering	2,96
Administratieve sanctie	5,65
Langdurige werkloosheid	1,25
Onbekend	0,66

3.4 Een extrapolatie van het type schorsing

Van de 2 657 schorsingsdossiers waaraan we door extrapolatie (via het gemiddelde van de drie extrapolatievormen) kwamen voor het jaar 1996, hadden er 749 betrekking op een sanctie omwille van werkweigering en -verlating, 1 427 op een administratieve sanctie en 316 op een schorsing omwille van langdurige werkloosheid. Volgens de RVA werden er in 1996 31 245 mensen geschorst. 9 029 werklozen werden uitgesloten omwille van werkloosheid door omstandigheden afhankelijk van de wil van de werkloze (groep I). Er werden 6 635 uitsluitingen wegens administratieve inbreuken op de werkloosheidsreglementering geteld (groep II) en 15 581 uitsluitingen wegens langdurige werkloosheid (groep III).

Wanneer de onderzoeksresultaten hieraan gespiegeld worden, blijkt dat de geëxtrapoleerde cijfers voor groep I overeenkomen met 8,3% van de RVA-cijfers, voor groep II is dat 21,51% en voor groep III 2,03%. In het totaal heeft goed 8% (8,5%) van de in 1996 in Vlaanderen door de RVA geschorste werklozen een beroep gedaan op het OCMW. Het uiteindelijke percentage kan nog hoger liggen, omdat deze analyses enkel gebaseerd zijn op de wijze waarop de mensen geregistreerd werden op het ogenblik van de aanvraag. Uit de latere hoofdstukken zal blijken welk aandeel van de mensen die voorschotten aanvragen in een latere fase geschorsten blijken te zijn.

Tabel 4.15 De geëxtrapoleerde schorsingen vergeleken met de RVA-cijfers voor Vlaanderen

	Werkwei- gering en -verlating	Administratieve sanctie	Schorsing (langduri- ge werk- loosheid)	Onbe- kend	Totaal
Geëxtrapoleerd aantal schorsingen in het onderzoek (Vlaanderen) 12 maanden	749	1 427	316	162	2 654*
Totaal aantal schorsingen in Vlaanderen volgens de RVA	9 029	6 635	15 581		31 245
Percentages bij OCMW	8,30	21,51	2,03		8,50

* De in de verschillende categorieën weergegeven cijfers zijn afgerond, waardoor de som ervan afwijkt van het totaal.

Wanneer dezelfde oefening opnieuw gedaan wordt op basis van de beide andere extrapolatiecoëfficiënten (op basis van de bevolking enerzijds en aantal BM-trekkers anderzijds) leidt dit tot de percentages zoals ze kunnen afgelezen worden in tabel 4.16.

Tabel 4.16 De types schorsingen op drie verschillende wijzen geëxtrapoleerd

	Schorsingen (extrapolaties onderzoek)	Werkweigering en -verlating	Administra- tieve sanctie	Schorsing (langdurige werkloosheid)	Onbekend
Percentage	100	28,20	53,70	11,90	6,10
Basis: BM	2 748	775	1 476	327	168
Basis: populatie	2 779	783	1 492	331	169
Basis: gemeente	2 445	690	1 313	291	149
Gemiddelde	2 657	749	1 427	316	162

De verkregen totaalcijfers voor de verschillende soorten sancties kunnen vergeleken worden met de cijfers zoals ze door de RVA gepubliceerd werden (RVA, 1997). In 1996 werden er in Vlaanderen 9 029 mensen geschorst omwille van werkweigering en -verlating, 6 635 mensen liepen een administratieve sanctie op en 15 581 personen werden geschorst omwille van langdurige werkloosheid. Dit impliceert dat van alle geschorsten die geschorst werden omwille van werkweigering en -verlating, en die door dat OCMW als dusdanig geregistreerd werden, zo'n 8% bij een OCMW komt aankloppen. Voor diegene die geschorst worden omwille van een administratieve sanctie is dat goed 20% en voor diegene die uit het werkloosheidssysteem geweerd worden omwille van een te lange werkloosheid is dit rond de 2% (zie tabel 4.17). Let wel: het betreft nog steeds de gegevens zoals ze door de OCMW's opgetekend werden. De uiteindelijke percentages kunnen hoger zijn omdat, zoals enkele alinea's hoger reeds werd aangehaald, het aantal sancties dat als voorschot geregistreerd werd in deze fase van het onderzoek een onbekende is, en bovendien is van goed 6% van de schorsingen niet geweten wat de reden ervoor was.

Tabel 4.17 Procentuele verhouding van de verschillende extrapolatiewijzen met de RVA-cijfers

RVA	Werkweigering en -verlating	Administratieve sanctie	Schorsing (langdurige werkloosheid)	Totaal
RVA-cijfers	9 029	6 635	15 581	31 245
Basis: BM	8,58	22,24	2,10	8,80
Basis: populatie	8,67	22,49	2,12	8,88
Basis: gemiddelde	7,64	19,79	1,87	7,82
Gemiddelde	8,30	21,51	2,03	8,50

4. Analyse van enkele evoluties

In deze onderafdeling wordt het antwoord op onderzoeksvraag 8 gegeven: kan er een evolutie vastgesteld worden in de tijd of bestaat er m.a.w. een significant ver-

band tussen de maand van de aanvraag en het voorwerp van de aanvraag? Omdat het aantal nieuwe aanvragen enkel voor de hele periode geregistreerd werd en niet per maand bijgehouden werd, is het enkel mogelijk de absolute schommelingen weer te geven. De relatieve schommelingen, het aandeel in het aantal nieuwe aanvragen, kan niet geschetst worden.

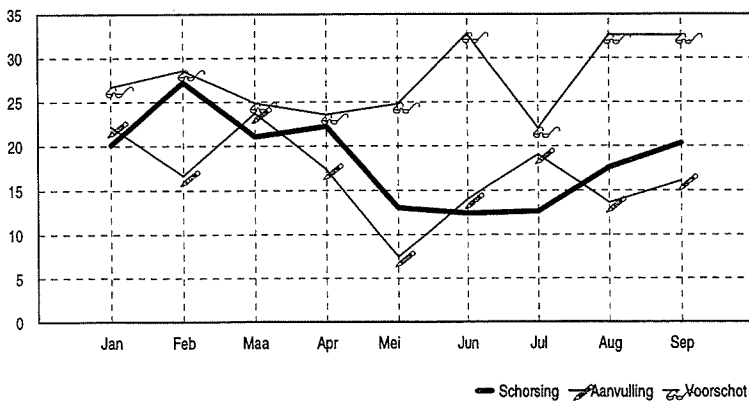
4.1 Evolutie van de aanvragen naar voorwerp van de aanvraag

Wanneer de ruwe cijfers geanalyseerd worden, blijkt dat er een zwak significant verband bestaat tussen de maand van de aanvraag en het voorwerp van de aanvraag (Cramers $V = 0,124$; $P = 0,001$). Dit zwak verband is echter niet meer significant na weging ($P = 0,318$). In tabel 4.18 kunnen de gewogen aantallen die per maand geregistreerd werden, afgelezen worden. Figuur 4.5 geeft de inhoud van deze tabel grafisch weer.

Tabel 4.18 Evolutie van de aanvragen naar voorwerp aanvraag (gewogen aantallen)

Maand instroom	Schorsing	Aanvulling	Voorschot	Totaal
Januari	20,12	22,17	26,68	68,97
Februari	27,22	16,62	28,56	72,40
Maart	21,05	23,74	24,86	69,65
April	22,24	17,32	23,55	63,11
Mei	13,05	7,45	24,77	45,27
Juni	12,44	14,03	32,79	59,26
Juli	12,64	19,05	21,99	53,68
Augustus	17,58	13,61	32,63	63,82
September	20,33	16,08	32,60	69,01
Totaal	166,67	150,07	248,43	565,17

Ontbrekende waarden = 56,3.

Figuur 4.5 Evolutie van de aanvragen naar voorwerp aanvraag

Ook na een groepering van de maanden per *kwartaal*, kon er geen significant verband vastgesteld worden met het voorwerp van de aanvraag.

4.2 Evolutie van de schorsingen naar type

De lijn die het aantal schorsingen weergeeft in figuur 4.5 schetst de evolutie van het totaal aantal schorsingen. Dit totaal aantal kan uitgesplitst worden naar het *type* schorsing. Deze aantallen kunnen afgelezen worden in tabel 4.19.

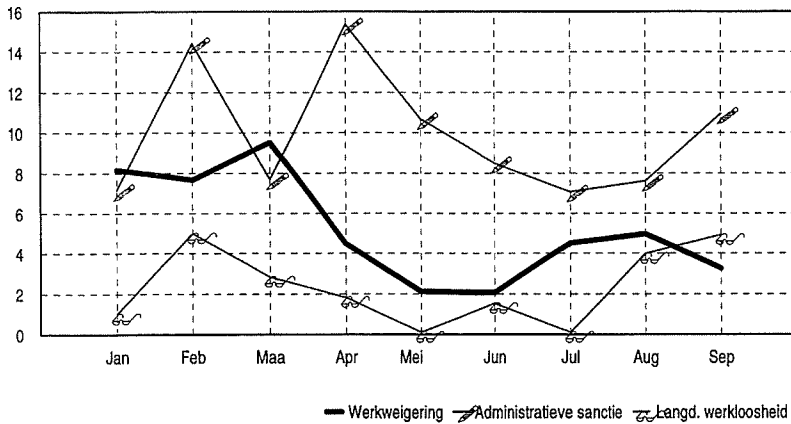
Tabel 4.19 Evolutie van de schorsingen (gewogen aantallen)

	Werkweigering en -verlating	Administratieve sanctie	Langdurige werk- loosheid	Totaal
Januari	8,16	7,16	1,01	16,33
Februari	7,66	14,41	5,00	27,07
Maart	9,52	7,69	2,83	20,04
April	4,47	15,35	1,82	21,64
Mei	2,12	10,68	0,10	12,90
Juni	2,06	8,50	1,53	12,09
Juli	4,51	7,08	0,10	11,69
Augustus	4,98	7,61	3,99	16,58
September	3,26	10,95	4,92	19,13
Totaal	46,74	89,43	21,30	157,47

Ontbrekende waarden = 9,2.

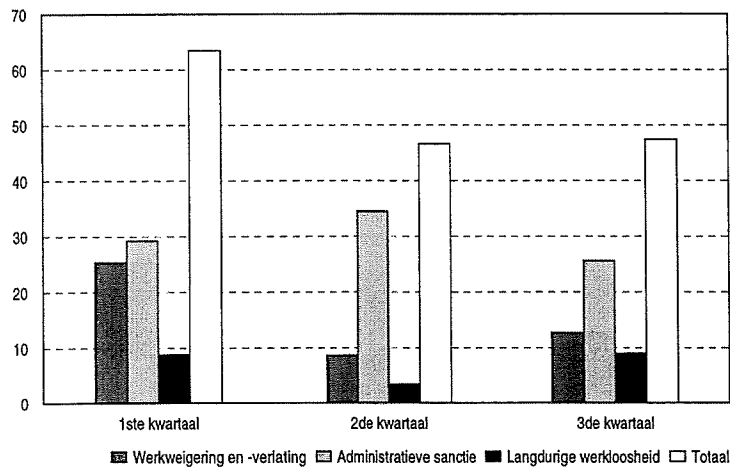
Noot: De totalen in deze tabel wijken af van het aantal schorsingen in tabel 4.18 omdat de schorsingen waarvan de reden onbekend is niet zijn opgenomen.

Figuur 4.6 geeft de inhoud van bovenstaande tabel visueel weer. Hieruit blijkt dat het aantal aanvragen voor een bestaansminimum in de zomermaanden lager is dan in de wintermaanden. Er kan echter geen significant verband aangetoond worden tussen beide variabelen (Cramers $V = 0,255$; $P = 0,196$).

Figuur 4.6 Evolutie van de schorsingen naar type

Indien de aanvragen per *kwartaal* bekeken worden, wordt een licht significant verband tussen het kwartaal waarin de aanvraag gebeurde en het type schorsing vastgesteld (Cramers $V = 0,182$; $P = 0,033$). Het eerste kwartaal telt merkelijk meer aanvragen dan de twee andere bekeken kwartalen: 40,29% tegenover 29,61% in het tweede kwartaal en 30,1% in het derde kwartaal. In het eerste kwartaal zijn er merkelijk meer schorsingen omwille van werkweigering dan gemiddeld. De administratieve sancties zijn meer dan gemiddeld in het tweede kwartaal geconcentreerd, en de schorsingen omwille van langdurige werkloosheid zijn minder dan gemiddeld voor hun subgroep in het tweede kwartaal terug te vinden.

Figuur 4.7 Evolutie van de schorsingen naar type

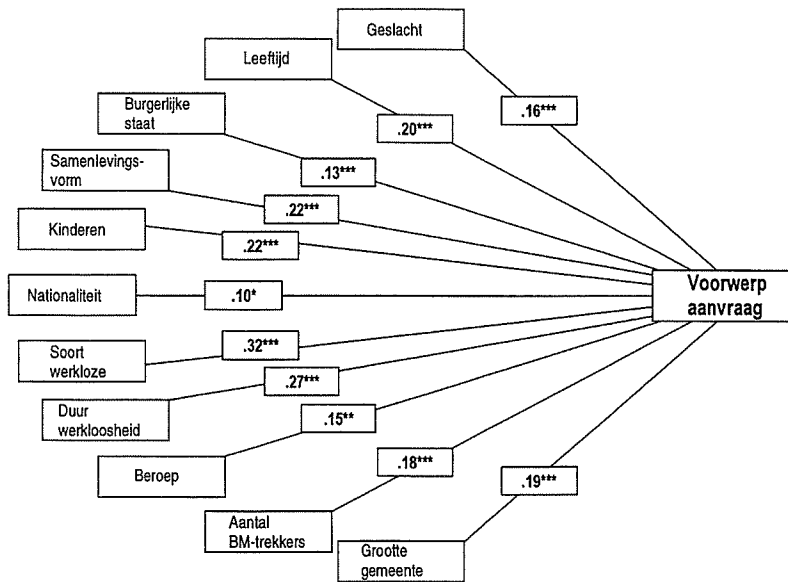
Deze tendens verschilt van de tendens die, voor wat Vlaanderen betreft, bij de RVA kan vastgesteld worden. Indien de schorsingen voor de vergelijkbare periode vergeleken worden, blijkt dat 31,09% van de schorsingen in het eerste kwartaal valt, 32,9% in het tweede kwartaal en 36,02% in het derde kwartaal. Omdat nog niets geweten is van een mogelijk vertragingseffect bij het aanvragen van een bestaansminimum na een schorsing, is het echter gevaarlijk deze cijfers met elkaar te vergelijken.

Onderzoeksvraag 8, of er een evolutie in de tijd kan vastgesteld worden, of er een significant verband bestaat tussen de maand van de aanvraag en het voorwerp van de aanvraag, kan in deze fase van het onderzoek niet bevestigd, maar evenmin op een sluitende wijze gefalsifieerd worden. Er kan geen significant verband vastgesteld worden tussen de maand waarin een aanvraag om bijstand wordt ingediend en het voorwerp van de aanvraag. Er kan evenmin een significant verband gevonden worden tussen de maand waarin een aanvraag om bijstand wordt ingediend en het type schorsing, maar er bestaat wel een verband tussen het kwartaal waarin de aanvraag wordt ingediend en het type schorsing. Cijfermatig is het echter wel duidelijk dat, alhoewel er in het tweede en het derde kwartaal van 1996 meer geschorst werd dan in het eerste en het vierde kwartaal van 1996, er in het tweede en het derde kwartaal minder aanvragen om bijstand geregistreerd werden.

5. Wat is het profiel van de onderzoekspopulatie naar achtergrondkenmerken?

5.1 Analyse van de band tussen de achtergrondkenmerken en het voorwerp van de aanvraag

Wanneer de verzamelde gegevens met elkaar in verband gebracht worden, kunnen er een aantal statistische verbanden afgelezen worden. De significante verbanden tussen het voorwerp van de aanvraag en enkele achtergrondkenmerken kunnen afgelezen worden in figuur 4.8. De beschrijving van deze gegevens laat toe een antwoord te formuleren op de vraag in welke mate er zich onder de respondenten verschillen voordoen wanneer er rekening gehouden wordt met de achtergrondkenmerken zoals hun leeftijd, geslacht, gezinstype, nationaliteit, OCMW-verleden en de woonplaats (onderzoeksvragen 9 en 10).

Noot: De cijfers geven de sterkte van het verband weer (Cramers V).

De sterretjes geven het significantieniveau weer (* $P \leq 0,05$; ** $P \leq 0,01$; *** $P \leq 0,001$).

De leeftijd werd hier in zeven categorieën opgedeeld: de laatste twee categorieën (50-55 en 55+) werden voor deze berekening samengenomen.

Figuur 4.8 Overzicht van de verbanden tussen het voorwerp van de aanvraag en de significante achtergrondvariabelen

5.1.1 Geslacht¹

Tussen het geslacht van de aanvrager en het voorwerp van de aanvraag bestaat er een licht, maar significant verband (Cramers V = 0,16; $P = 0,001$). Mannen staan in voor 60,67% van de aanvragen, maar nemen 69,29% van de schorsingen voor zich. Vrouwen zijn dan weer beter vertegenwoordigd bij de aanvullingen. Zij vormen 39,33% van de groep en staan voor meer dan de helft van de aanvullingen (51,02%).

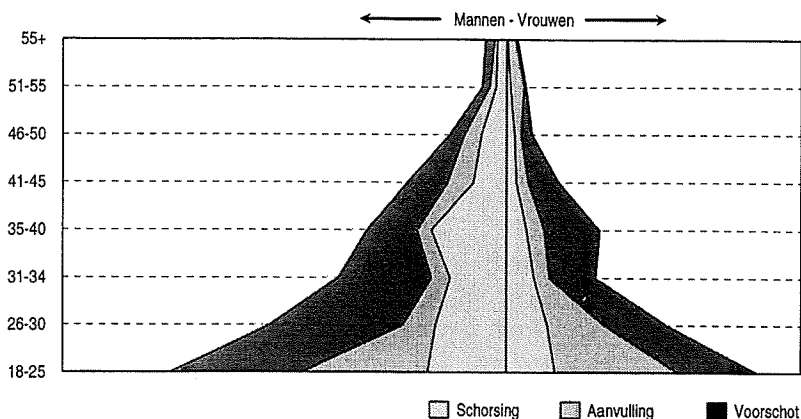
5.1.2 Leeftijd

Tussen de leeftijd en het voorwerp van de aanvraag bestaat er een eerder zwakke, maar significante samenhang (Cramers V = 0,197; $P = 0,001$). Deze waarden hebben betrekking op een zeventdeling. Voor de berekening van de samenhang werden de categorieën 50-55 jaar en +55 jaar samengevoegd (zie figuur 4.9).

¹ Voor de tabellen: zie bijlage.

De -25-jarigen zijn buitenproportioneel sterk vertegenwoordigd bij de aanvullingen op de werkloosheid en zijn verhoudingsgewijs minder bij de schorsingen en de voorschotten terug te vinden. De leeftijdscategorie van de late dertigers (36-40 jaar) vertoont het omgekeerde profiel en is vergeleken met het gemiddelde meer terug te vinden bij de schorsingen en minder bij de aanvullingen.

5.1.3 Leeftijd en geslacht

Figuur 4.9 Voorwerp aanvraag naar geslacht en leeftijd

De sterkte van het verband tussen de leeftijd en het voorwerp van de aanvraag neemt iets toe als beide geslachten afzonderlijk bekeken worden. Zowel voor de mannen als voor de vrouwen blijkt er een verband te bestaan tussen de leeftijd en het voorwerp van de aanvraag (beiden met Cramers $V = 0,23$ en een significantieniveau van respectievelijk $0,001$ en $0,034$). Een blik op de figuur leert dat de band tussen de werkloosheid en de instroom in de bestaanszekerheid vooral een jongerenprobleem is dat zich bij de mannen iets scherper stelt dan bij de vrouwen.

Wanneer er alleen op de schorsingen gefocust wordt, blijkt dit vooral een probleem voor mensen die jonger dan veertig zijn, zonder dat het een uitgesproken 'jongerenprobleem' is. Integendeel, indien het proportioneel aandeel van de schorsingen bekeken wordt, is dit zowel voor de mannen als voor de vrouwen bij de jongeren van minder dan 25 lager dan het gemiddelde.

De instroom bij de OCMW's na schorsing lijkt, aan de figuur getoetst, vooral mannelijk te zijn. Waar het aandeel van de schorsingen in de nieuwe aanvragen $28,7\%$ bedroeg, is dit voor de subgroep van de mannen $33,29\%$ en 'slechts' $21,96\%$ voor de vrouwen. Aanvullingen worden meer dan gemiddeld ($27,1\%$) door vrouwen aangevraagd ($34,4\%$) en dus minder door mannen ($22,2\%$). Het procentuele aandeel van beide geslachten in de aanvragen voor een voorschot op de werkloosheidsuitkering wijkt minder af van het gemiddelde.

5.1.4 Burgerlijke stand

Ook tussen de burgerlijke stand en het voorwerp van de aanvraag blijkt er een zwak en iets minder sterk significant verband te bestaan (Cramers $V = 0,133$; $P = 0,01$). Dit kan vooral geduid worden door de verdeling over de aanvullingen. Ongehuwden vragen merkelijk meer dan het gemiddelde van hun groep een aanvulling aan (66,7% tgo. 53,9%). De gehuwden daarentegen zijn dan weer minder sterk vertegenwoordigd bij de aanvragers van een aanvulling (5,4% tgo. 13,1%).

5.1.5 Samenlevingsvorm

Tussen de samenlevingsvorm en het voorwerp van de aanvraag bestaat er een iets sterker significant verband (Cramers $V = 0,224$; $P = 0,001$). De alleenstaanden zijn verhoudingsgewijs meer bij de aanvullingen terug te vinden en merkelijk minder bij de schorsingen. De cliënten die samenwonen met partner en kinderen zijn dan weer, vergeleken met het gemiddelde, minder terug te vinden bij de aanvullingen. Wat de schorsingen betreft vallen vooral diegene die in de categorie 'andere' zitten op. Hun eerder kleine groepje is voor 60% bij de schorsingen terug te vinden. Ook de alleenstaanden die met meerdere samenwonen (meer dan één alleenstaande), kunnen meer dan gemiddeld bij de schorsingen worden aangetroffen.

5.1.6 Kinderen

Er kan een samenhang tussen het al dan niet hebben van kinderen en het voorwerp van de aanvraag vastgesteld worden (Cramers $V = 0,221$; $P = 0,001$). Deze verschillen situeren zich vooral op het niveau van de aanvullingen en de voorschotten. De cliënten met kinderen vragen verhoudingsgewijs meer voorschotten aan; de cliënten zonder kinderen zijn meer dan doorsnede terug te vinden bij de aanvragers van een aanvulling bij de werkloosheidsuitkering. Wat de schorsingen betreft onderscheiden beide subgroepen zich niet van elkaar.

5.1.7 Nationaliteit

Wanneer de nationaliteit in verband gebracht wordt met het voorwerp van de aanvraag, blijkt een zwak, maar significant verband (Cramers $V = 0,101$; $P = 0,014$). Niet-EU-burgers worden verhoudingsgewijs iets meer geschorst. De Belgen zijn, vergeleken met het gemiddelde, iets minder bij de schorsingen terug te vinden en vragen iets meer aanvullingen aan. Hierbij dient niet vergeten te worden dat 91,4% van de onderzoekspopulatie de Belgische nationaliteit heeft.

5.1.8 Soort werkloze

Voor wat het type werkloze betreft, werd een onderscheid gemaakt tussen de uitkeringsgerechtigde volledig werklozen (UVW's), de jongeren in wachtlijn, de jon-

geren met een wachtvergoeding en anderen. Tussen dit type werkloze en het voorwerp van de aanvraag bestaat er een iets sterker significant verband (Cramers $V = 0,320$; $P = 0,001$). Twee derde van alle cliënten van wie het werkloosheidsstatuut op het moment van de aanvraag gekend was (d.i. 72% van de respondenten) was UVW. De UVW's zijn merkkelijk meer dan gemiddeld bij de schorsingen en de voorschotten terug te vinden. Zij tekenen voor 82,3% van de schorsingen en voor 76,7% van de voorschotten. De jongeren in hun wachttijd zijn, wat te verwachten is, vrijwel niet bij de schorsingen terug te vinden, maar vreemd genoeg is de helft van deze groep geconcentreerd bij de aanvullingen, terwijl zij nog geen werkloosheidsvergoeding of wachtvergoeding ontvangen. De jongeren die wel een wachtvergoeding ontvangen, zijn zoals te verwachten valt veel sterker dan gemiddeld bij de aanvullingen terug te vinden. Ruim twee derde van alle jongeren met een wachtvergoeding (68,2%) staat in deze categorie geregistreerd.

5.1.9 Duur werkloosheid

Slechts van 73,5% van de respondenten is de duur van hun werkloosheid op het moment van de aanvraag gekend. Wanneer op basis van deze gegevens de samenhang met het voorwerp van de aanvraag nagegaan wordt, blijkt een iets sterker, significant verband (Cramers $V = 0,268$; $P = 0,001$). Diegene die minder dan een jaar werkloos waren, zijn voornamelijk terug te vinden bij de voorschotten (meer dan de helft van deze categorie kwam bij het OCMW aankloppen voor een voorschot: 56,3%). De tussencategorie van meer dan één jaar en minder dan twee jaar is relatief sterker vertegenwoordigd bij de aanvullingen: 43,1% van deze categorie is bij de aanvullingen terug te vinden. De meer dan twee jaar werklozen zitten voor meer dan de helft (51,2%) bij de schorsingen.

5.1.10 Beroep

Tussen de beroepscategorie (arbeider, bediende, zelfstandige of geen beroep) van de respondenten en het voorwerp van de aanvraag bestaat een zwak, maar significant verband (Cramers $V = 0,147$; $P = 0,007$). De samenhang is berekend op slechts twee derde van de respondenten. De arbeiders vertegenwoordigen drie kwart van de mensen van wie de arbeidscategorie gekend is. Zij zijn meer dan het gemiddelde van hun groep bij de schorsingen te vinden en minder bij de aanvullingen. De bedienden en de mensen zonder beroep zitten verhoudingsgewijs iets meer bij de aanvullingen, de zelfstandigen bij de voorschotten.

5.1.11 Grootte gemeente

Er bestaat een eerder zwak, doch significant verband tussen de grootte van de gemeente en het voorwerp van de aanvraag (Cramers $V = 0,189$; $P = 0,001$). Personen die in een kleinere gemeente wonen (-10 000 en 10-20 000) zijn verhoudingsgewijs meer bij de schorsingen terug te vinden en minder bij de voorschotten.

Clënten die in middelgrote (50-100 000) en grote (+100 000) gemeenten wonen zijn minder dan het gemiddelde bij de schorsingen te vinden en meer bij de voorschotten.

5.1.12 Procentueel aandeel van het aantal BM-trekkers per hoofd van de bevolking

De sterkte van het verband tussen het aandeel BM-trekkers per hoofd van de bevolking en het voorwerp van de aanvraag bedraagt 0,181, het significantieniveau 0,001. De aanvragers die wonen in een gemeente met minder dan 0,5 BM-trekkers per 100 inwoners zijn merklijk meer bij de schorsingen terug te vinden en minder bij de voorschotten. Zij vertegenwoordigen de helft van alle respondenten (50,5%), maar 65,6% van alle schorsingen.

De cliënten die in een gemeente wonen met meer dan 1% BM-trekkers, zijn meer dan gemiddeld bij de voorschotten terug te vinden en minder bij de schorsingen. 31,5% van de respondenten woont in een gemeente met meer dan 1% BM-trekkers, maar zij nemen slechts 15,3% van de schorsingen voor hun rekening, en 43% van de voorschotten.

5.1.13 Synthese

Op basis van de samenhang die er gevonden werd tussen het voorwerp van de aanvraag en een aantal achtergrondkenmerken, kan reeds een eerste schets gemaakt worden van het profiel van de aanvragers. De in tabel 4.20 opgesomde kenmerken dienen geïnterpreteerd te worden in vergelijking met de andere groepen. De hele problematiek is bijvoorbeeld een jongerenproblematiek, maar vergeleken met de andere groepen kunnen er bij de aanvullingen toch nog meer jongeren gevonden worden. Daarom staat onder aanvullingen 'jongeren' vermeld.

Tabel 4.20 Samenvatting van de belangrijkste (relatieve) kenmerken van de aanvragers van schorsingen, aanvullingen en voorschotten

	Schorsingen	Aanvullingen	Voorschotten
Geslacht	Mannen	Vrouwen	Mannen
Leeftijd		Jongeren	
Burgerlijke stand		Ongehuwd	
Samenlevingsvorm		Alleenstaanden	
Kinderen		Minder kinderen	Meer kinderen
Nationaliteit		Minder niet-Belgen	
Soort werkloze	UVW		UVW
Duur werkloosheid	Langer werkloos		Korter werkloos
Beroep	Arbeider		

5.2 Analyse van de band tussen het type schorsing en de achtergrondvariabelen

Ook tussen de soort sanctie en enkele van de achtergrondkenmerken (de leeftijd, de burgerlijke stand en de duur van de werkloosheid) kan een statistische samenhang gevonden worden. De sterkte en het significantieniveau van de belangrijkste verbanden kunnen in tabel 4.21 afgelezen worden.

Tabel 4.21 Significante verbanden tussen de reden van de schorsing en enkele achtergrondkenmerken

	Voorwerp aanvraag
Leeftijd	0,277*
Burgerlijke stand	0,237**
Duur werkloosheid	0,274***

Noot: De cijfers geven de sterkte van het verband weer (Cramers V).

De sterretjes geven het significantieniveau weer (* $P \leq 0,05$; ** $P \leq 0,01$; *** $P \leq 0,001$).

5.2.1 Soort schorsing naar leeftijd

Tussen de leeftijd en het soort schorsing bestaat er een significante samenhang (Cramers $V = 0,277$; $P = 0,012$). Deze waarden hebben terug betrekking op een zending. Voor de berekening van de samenhang werden de categorieën 50-55 jaar en +55 jaar samengevoegd.

De -25-jarigen en de categorie 26-30 jaar zijn meer dan gemiddeld vertegenwoordigd bij de groep der geschorsten omwille van werkweigeren en -verlating. Bij de groep der geschorsten omwille van een langdurige werkloosheid zijn, vergeleken met het gemiddelde, meer 26-30- en 31-34-jarigen terug te vinden. Voor wat de administratieve sancties betreft, kan er een scheidingslijn vastgesteld worden op 30 jaar. Diegene die jonger zijn dan 35 zijn merkbaar minder dan gemiddeld in deze categorie terug te vinden. Zij die ouder zijn dan 35 merkbaar meer.

5.2.2 Soort schorsing naar burgerlijke stand

De helft van alle geschorsten zijn ongehuwd. Zij vormen wel meer dan twee derde van de totale groep van de geschorsten omwille van werkweigeren en -verlating (64,32%) en bijna drie kwart van de geschorsten omwille van langdurige werkloosheid. Het grootste gedeelte van het resterende kwart wordt gevuld met de geschorsten die wettelijk gescheiden zijn.

De gehuwden zijn meer dan het gemiddelde voor de totale groep bij de geschorsten die een administratieve sanctie opliepen terug te vinden, net zoals de feitelijk gescheiden en de wettelijk gescheiden respondenten. Dit komt door het relatief kleinere aandeel van de numeriek veel grotere groep van ongehuwden in deze categorie.

5.2.3 Soort schorsing naar de duur van de werkloosheid

Het verband tussen de duur van de werkloosheid en het type schorsing (Cramers $V = 0,237$; $P = 0,004$) lijkt vanzelfsprekend. Diegene die langer dan twee jaar werkloos waren, nemen het leeuwendeel van de groep geschorsten omwille van langdurige werkloosheid voor hun rekening (86,61%). De schorsingen omwille van werkweigering en -verlating zijn meer dan gemiddeld bij de kortdurig werklozen (minder dan één jaar) te situeren. De administratieve sancties zijn nogal gelijkmatig over de drie categorieën (minder dan één jaar, tussen één en twee jaar en meer dan twee jaar werkloos) verspreid.

6. Een eerste vergelijking met de situatie in Antwerpen

In de periode 1 januari 1996-30 september 1996 werden er 5 090 nieuwe aanvragen opgetekend in OCMW-Antwerpen. Over 3 513 van deze aanvragen (d.i. 69%) werd positief geoordeeld. De aanvragers kregen een bestaansminimum of een levensminimum. Deze 3 513 personen die in de periode 1 januari 1996 tot 31 september 1996 een positief antwoord kregen op hun aanvraag tot bijstand vormen de referentiepopulatie. Het aantal *voorschotten* is gekend in Antwerpen, van het aantal *aanvullingen* is er een indicatie en het aantal *schorsingen* wordt als dusdanig niet door het OCMW op een systematische manier bijgehouden.

Tabel 4.22 Verdeling voorwerp aanvraag voor Antwerpen, vergeleken met de rest van het onderzoek

Voorwerp aanvraag	Antwerpen		Onderzoek		Onderzoek (gewogen)	
	AC	%	AC	%	AC	%
Schorsing						
Aanvulling						
Voorschot	940	26,8	890	18,4	262	15,4
Totaal band WL			1 746	36,1	622	36,6
Nieuwe aanvragen 01/01/1996-30/09/1996	3 513	100,0	4 841	100,0	1 698	100,0

Vergeleken met de rest van de gegevens kan in deze fase van het onderzoek enkel vastgesteld worden dat er relatief meer aanvragen naar voorschotten in Antwerpen opgetekend werden dan het gemiddelde voor het hele onderzoek (26,8% van de nieuwe aanvragen in Antwerpen tegenover 15,4% voor de gewogen populatie). Een meer volledige schets van de situatie in Antwerpen kan slechts gegeven worden na controle van de voorhanden zijnde 'ruwe' gegevens van het databestand van de RVA (zie rapport II).

7. Besluit

Ruim een derde van alle nieuwe aanvragen die de Vlaamse OCMW's in de periode januari 1996 tot en met september 1996 te verwerken kregen, had een band met de werkloosheid (36,59%). Van alle dossiers die met de werkloosheid te maken hebben, heeft 28,7% betrekking op cliënten die komen aankloppen omdat ze geschorst zijn, in 27,1% van de gevallen wordt op het OCMW beroep gedaan om een aanvulling bij de werkloosheidsuitkering te krijgen, en in 42,2% van de behandelde dossiers wordt een voorschot op de werkloosheidsuitkering aangevraagd.

Vergeleken met alle nieuwe aanvragen in de onderzoeksperiode zijn de percentages vanzelfsprekend lager: 10,5% van de nieuwe dossiers heeft betrekking op een schorsing, 9,9% op een aanvulling bij een werkloosheidsuitkering en 15,4% op een voorschot op een werkloosheidsuitkering.

Vertrekkende van de verkregen procenten kan getracht worden na te rekenen wat dit betekent in absolute aantallen. Uit een aantal extrapolaties werd geconcludeerd dat het aantal nieuwe aanvragen op jaarbasis ongeveer 26 000 dossiers betrof. Dit impliceert verder dat de Vlaamse OCMW's in 1996 in het totaal waarschijnlijk 9 245 dossiers te verwerken kregen die een band hadden met de werkloosheid: 2 657 aanvragen waren het rechtstreekse gevolg van een sanctie door de RVA, 2 509 aanvragen betroffen aanvullingen en 3 900 aanvragen betroffen voorschotten.

Bij de registratie van de schorsing werd een driedeling gebruikt: werkloosheid afhankelijk van de wil van de werkloze, administratieve sancties en langdurige werkloosheid. Van alle aanvragen die betrekking hadden op een sanctie resulteerde ruim de helft uit een administratieve sanctie (53,7%). Goed een kwart van de aanvragen zijn het gevolg van een sanctie omwille van werkweigering en -verlating (28,2%) en 11,9% vraagt steun na geschorst te zijn omwille van langdurige werkloosheid. Van 6,1% van de geschorsten is niet geweten wat de reden van hun schorsing is.

Vergeleken met de statistieken zoals ze door de RVA gepubliceerd werden (RVA, 1997, p. 108), valt op dat het aandeel van diegene die werkloos zijn omwille van omstandigheden afhankelijk van hun eigen wil in de RVA-statistieken en in het onderzoek van dezelfde grootteorde zijn. In verhouding zijn er in het onderzoek veel meer mensen die omwille van een administratieve sanctie uit het werkloosheidssysteem gevallen zijn te vinden en merkkelijk minder mensen die geschorst werden omwille van langdurige werkloosheid.

Een berekening van de percentages van de verschillende types schorsing op basis van het totale aantal nieuwe aanvragen, leidt tot 2,96% geschorsten omwille van werkweigering en -verlating, 5,65% geschorsten die een administratieve sanctie opliepen en 1,25 % geschorsten omwille van langdurige werkloosheid.

Een vergelijking van de schorsingsdossiers waaraan we door extrapolatie kwamen voor het jaar 1996, met de cijfers van de RVA, laat toe een schatting te maken van het aandeel van de geschorsten die naar de OCMW's doorstromen. Dit impli-

ceert dat van alle geschorsten die geschorst werden omwille van werkweigering en -verlating, en die door dat OCMW als dusdanig geregistreerd werden, zo'n 8% bij een OCMW komen aankloppen. Voor diegene die geschorst worden omwille van een administratieve sanctie is dat goed 20% en voor diegene die uit het werkloosheidssysteem geweerd worden omwille van een te lange werkloosheid is dit rond de 2%. Het betreft hier nog steeds de gegevens zoals ze door de OCMW's opgetekend werden. De uiteindelijke percentages kunnen hoger zijn omdat het aantal sancties dat als voorschot geregistreerd werd in deze fase van het onderzoek een onbekende is, en bovendien is van goed 6% van de schorsingen niet geweten wat de reden was.

HOOFDSTUK 5

BESCHRIJVING VAN DE DOOR DE WAALSE EN BRUSSELSE OCMW'S VERZAMELDE GEGEVENS

1. Inleiding

Na een beschrijving van de toestand in het Vlaamse landsgedeelte komen in dit hoofdstuk Wallonië en Brussel aan bod. De gegevens waarop deze analyse gebaseerd is, zijn echter niet van dezelfde kwaliteit als de gegevens waarop het vorige hoofdstuk gebaseerd is. Bij de lectuur van dit hoofdstuk dient dus voor ogen gehouden te worden dat er vragen gesteld kunnen worden bij de representativiteit van de data (o.a. omdat de grotere Waalse steden niet in het onderzoek vertegenwoordigd zijn) en dat de kwaliteit van de data niet steeds even goed is (o.a. door de grote aantallen ontbrekende waarden).

Dit hoofdstuk volgt hetzelfde stramien als het vorige. In de eerste paragraaf worden de frequenties van de variabelen beschreven voor de hele (Waalse en Brusselse) onderzoekspopulatie. Vervolgens wordt er gekeken welke dossiers een band hebben met de werkloosheid (onderzoeksvragen 1, 2, 3 en 4) en welke types schorsingen aangetroffen worden (onderzoeksvragen 5, 6 en 7). Deze resultaten worden geëxtrapoleerd naar de totale Waalse en Brusselse bevolking en de verkregen cijfers worden vergeleken met de RVA-statistieken. In een volgende paragraaf wordt kort beschreven hoe het voorwerp van de aanvraag en het type schorsing evolueert over de negen onderzoeksmaanden (onderzoeksvraag 8). Dan wordt er nagegaan welke verbanden er kunnen aangetroffen worden tussen de achtergrondvariabelen enerzijds en het voorwerp van de aanvraag anderzijds. Hetzelfde type analyse wordt in een volgende paragraaf overgedaan voor de verschillende types schorsingen (onderzoeksvragen 9 en 10).

2. Beschrijving van de totale steekproef naar achtergrondkenmerken

Net zoals in Vlaanderen zal een analyse van de achtergrondkenmerken uit het databestand met Waalse en Brusselse gemeenten reeds een eerste aanwijzing geven over wie er hier in het onderzoek kan aangetroffen worden. Dit impliceert weerom niet dat er een klaar en duidelijk profiel uitgetekend kan worden van de

modale steunaanvrager, maar het duidelijk wordt welke variabelen belangrijk en welke minder belangrijk zijn.

Net zoals in het vorige hoofdstuk worden in dit hoofdstuk enkel de gegevens beschreven die door de OCMW's aan de hand van de vragenlijst verzameld werden. De frequentieverdelingen hebben enkel betrekking op de tussen januari en september 1996 goedgekeurde dossiers die een band hadden met de werkloosheid, hetzij omdat de aanvrager geschorst was omdat hij of zij een onvoldoende hoge uitkering had en een aanvulling vroeg, of omdat er een voorschot op een uitblijvende werkloosheidsvergoeding aangevraagd werd. In de oorspronkelijke steekproef van dertien gemeenten die voor Wallonië en Brussel weerhouden werden, zaten er 711 personen die in de beschouwde periode een nieuwe aanvraag hadden ingediend die met de werkloosheid te maken had. Na weging werd dit absolute aantal teruggebracht tot een (theoretisch) aantal van 347 dossiers, die echter een beter beeld zullen geven van de realiteit. De volgende percentages en berekeningen zijn gebaseerd op deze gewogen data.

2.1 Beschrijving van de frequentieverdeling van de achtergrondvariabelen

Bij het afzonderlijk bekijken van de variabelen wordt reeds duidelijk dat de gegevens vrij analoog zijn met deze van Vlaanderen: de bestudeerde aanvragers zijn eerder mannen dan vrouwen, eerder jong, voornamelijk alleenstaanden, ongehuwd en ze komen meestal voor de eerste keer bij het OCMW om steun aan te kloppen.

2.1.1 Geslacht

Ook in de Waalse en Brusselse OCMW's komen er meer mannen om hulp vragen. 56,4% van de aanvragen gebeurt door een man. De resterende 43,6% zijn vanzelfsprekend aanvragen van vrouwen.

2.1.2 Leeftijd

Het probleem van de relatie tussen de werkloosheid en de sociale bijstand blijkt in belangrijke mate een jongerenprobleem te zijn. Ruim 40% van de aanvragers (41,1%) is jonger dan 25 jaar en bijna zes op tien van alle aanvragen heeft betrekking op -30-jarigen (59,8%).

Tabel 5.1 Frequentieverdeling naar leeftijdscategorie

Leeftijdscategorie	Percentage
Tussen 18 en 25 jaar	41,1
Tussen 26 en 30 jaar	18,6
Tussen 31 en 35 jaar	13,5
Tussen 36 en 40 jaar	11,0
Tussen 41 en 45 jaar	6,7
Tussen 46 en 50 jaar	5,6
Tussen 51 en 55 jaar	1,3
Ouder dan 55 jaar	2,1

2.1.3 Burgerlijke stand

Meer dan 60% van de aanvragers is ongehuwd. Slechts een minderheid (11,1%) van de cliënten die een band hebben met de werkloosheid is gehuwd.

Tabel 5.2 Frequentieverdeling naar burgerlijke stand

Burgerlijke stand	Percentage
Ongehuwd	63,3
Gehuwd	11,1
Feitelijk gescheiden	13,2
Wettelijk gescheiden	10,5
Weduwe/weduwenaar	0,6
Onbekend	1,4

2.1.4 Samenlevingsvorm

Het merendeel van de mensen die beroep deden op het OCMW zijn op één of andere wijze alleenstaande. Bijna één op vijf woont samen met een partner of met partner en kinderen (18,9%). 71,7% van de aanvragers woont alleen, al dan niet met kinderen of samen met andere alleenstaanden. 2,7% valt volgens de registratie onder geen van deze categorieën, en van 6,7% van de cliënten is met betrekking tot deze variabele niets geweten.

Tabel 5.3 Frequentieverdeling naar samenlevingsvorm

Samenlevingsvorm	Percentage
Alleenwonend	54,0
Samenwonend (twee of meer alleenstaanden)	7,0
Samenwonend met partner	7,7
Samenwonend met partner en kinderen	11,2
Eenoudergezin	10,7
Andere	2,7
Onbekend	6,7

2.1.5 Kinderen

In de vragenlijst werd gevraagd naar het aantal kinderen ten laste van de respondenten. Dit gegeven werd herleid tot een dichotome variabele: het al dan niet hebben van kinderen. Bij 21,4% van de respondenten werd opgetekend dat ze kinderen hebben, voor 55% werd vermeld dat ze geen kinderen hebben. Voor ruim een vijfde van de respondenten (23,7%) werd deze variabele niet ingevuld.

Tabel 5.4 Frequentieverdeling naar het al dan niet hebben van kinderen

Kinderen	Percentage
Heeft kinderen	21,4
Heeft geen kinderen	55,0
Onbekend	23,7

2.1.6 Nationaliteit

Op 100 aanvragen zijn er 93,1 aanvragen van personen met een Belgische nationaliteit. Slechts een minderheid van de aanvragers is van niet-Belgische origine (6,3%). 6% van de aanvragen komt van een burger van de Europese Unie en slechts 0,3% van de aanvragers heeft een paspoort van een land buiten de Europese Unie. Van 0,6% van de respondenten is de nationaliteit niet gekend.

2.1.7 Soort werkloze

Een derde (32,8%) van de aanvragers was uitkeringsgerechtigde volledige werklozen. 9,3% waren jongeren in de wachttijd en 14,8% jongeren met een wachtvergoeding. Van 40,5% van de respondenten is het werkloosheidsstatuut niet gekend.

Tabel 5.5 Frequentieverdeling naar het type werkloze

Type werkloze	Percentage
Uitkeringsgerechtigde volledig werklozen	32,8
Jongeren in de wachttijd	9,3
Jongeren met een wachtvergoeding	14,8
Andere	2,5
Onbekend	40,5

2.1.8 Duur werkloosheid

Slechts van 32,9% van de respondenten is de duur van hun werkloosheid op het moment van de aanvraag gekend. 14,3% is minder dan een jaar werkloos, 4,8% was tussen één en twee jaar werkloos. De resterende 13,8% vertoefde langer dan twee jaar in de werkloosheid.

Tabel 5.6 Frequentieverdeling naar de duur van de werkloosheid

Duur	Percentage
Minder dan 1 jaar	14,3
Tussen 1 en 2 jaar	4,8
Langer dan 2 jaar	13,8
Onbekend	67,1

2.1.9 Beroep

Van iets meer dan de helft van de respondenten is geweten tot welke beroepscategorie zij behoorden. Bijna 40% van de aanvragers waren arbeiders (39,2%). Bijna 10% was bediende, 1% was zelfstandige en de restgroep (3,5%) had voor het moment van de aanvraag geen beroep.

Tabel 5.7 Frequentieverdeling naar beroep

Beroep	Percentage
Arbeider	39,2
Bediende	9,6
Zelfstandige	1,0
Geen	3,5
Onbekend	46,7

2.1.10 Recidivist

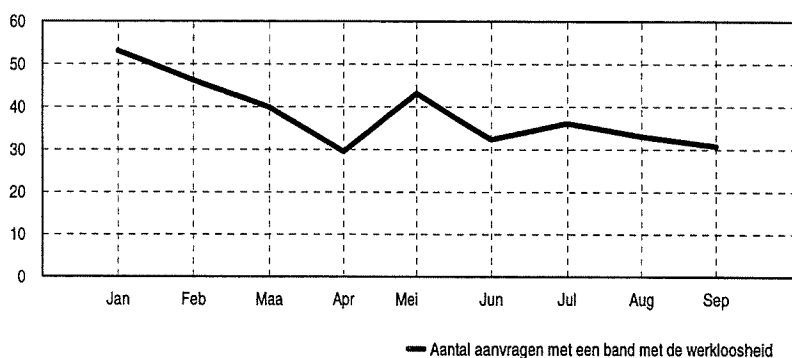
Van 73% van de respondenten is geweten of ze een OCMW-verleden hebben. Voor bijna 18% van de respondenten was het niet de eerste keer dat ze beroep deden op het OCMW. Voor ruim de helft van de aanvragers was het de eerste keer dat ze bij een OCMW voor steun kwamen aankloppen.

Tabel 5.8 Frequentieverdeling naar het OCMW-verleden

Recidivist	Percentage
Vroeger reeds met het OCMW in contact geweest	18
Voor de eerste maal contact met het OCMW	55
Onbekend	27

2.1.11 Maand instroom

In het aantal aanvragen dat de Waalse en Brusselse OCMW's op maandbasis te verwerken krijgen, kunnen er maar eerder bescheiden schommelingen vastgesteld worden.

Figuur 5.1 Het gewogen aantal goedgekeurde aanvragen per maand

2.2 Analyse van de samenhang tussen de achtergrondvariabelen

Onder deze paragraaf wordt, in een notendop, het verband besproken dat er kan gevonden worden tussen de verschillende achtergrondvariabelen onderling (zie tabel 5.9). De zin van het bekijken van deze samenhang bestaat erin dat bepaalde patronen duidelijk kunnen worden (komen twee variabelen op een systematische manier steeds samen voor?), waardoor mogelijk reeds enkele profielen kunnen onderscheiden worden, en dat in sommige gevallen de validiteit van de gegevens

kan nagegaan worden (zijn het inderdaad jongeren die een wachtuitkering krijgen, hebben mensen die samenwonen met partner en kinderen inderdaad kinderen, enz.).

Even herhaald: om een zicht te krijgen op het verband tussen twee variabelen wordt de samenhang berekend aan de hand van de *associatiemaat* Cramers V. Het significantieniveau van het verband wordt getoetst aan de hand van de chi-kwadraattoets (χ^2) (zie hoofdstuk 4).

Omdat het wederzijdse verbanden betreft, worden onder de eerste variabele alle verbanden besproken met de overige variabelen, onder de tweede variabele alle verbanden behalve dit met de vorige variabele, enz.

2.2.1 Geslacht

Er bestaat een samenhang tussen het geslacht van de aanvrager en de burgerlijke stand, de samenlevingsvorm, het hebben van kinderen en het aantal bestaansminimumtrekkers per gemeente.

Wat de *burgerlijke stand* betreft, valt het op dat vrouwen meer in de categorie gescheiden (wettelijk en feitelijk) vertegenwoordigd zijn. Bij de mannen valt op dat zij meer dan gemiddeld in de categorie gehuwd terug te vinden zijn. Meer dan drie kwart van de aanvragen van gehuwde personen gebeurt door mannen.

Wat de *samenlevingsvorm* betreft, valt het op dat de mannen veel sterker dan gemiddeld vertegenwoordigd zijn in de categorieën 'samenwonend met andere alleenstaanden' en 'samenwonend met partner'. Het meest in het oog springend zijn echter de eenoudergezinnen. Bijna 86,77% van alle eenoudergezinnen steunt op de schouders van een vrouw, terwijl de vrouwen maar voor 45,22% van de aanvragen verantwoordelijk zijn.

Het verband dat kan gevonden worden tussen het geslacht en het al dan niet hebben van kinderen ligt in het verlengde hiervan. De 43,5% vrouwelijke aanvragers zijn voor 56,75% in de categorie aanvragers met kinderen terug te vinden. Bij een kruising van het geslacht en het al dan niet hebben van kinderen ontbreekt 24% van de data, maar de ontbrekende waarden zijn proportioneel verdeeld over beide geslachten.

Verder kan er nog een zwakker verband vastgesteld worden (Cramers V = 0,197; P = 0,001) tussen het geslacht en het aantal bestaansminimumaanvragers per capita. De mannen zijn veel sterker dan gemiddeld in de gemeenten met minder dan vijf BM-trekkers per 100 inwoners terug te vinden.

2.2.2 Leeftijd

Er kan een significant verband gevonden worden tussen de leeftijd en de burgerlijke stand en het al dan niet hebben van kinderen.

De -30-jarigen maken drie kwart uit van de groep der ongehuwden. De categorieën tussen 35 en 45 jaar zijn meer dan gemiddeld vertegenwoordigd in de

groep van de gehuwden. Bij de veertigers (40-45 en 46-50) is steeds meer dan de helft van de aanvragers gescheiden (wettelijk of feitelijk).

Indien de leeftijd gekruist wordt met het al dan niet hebben van kinderen, dan zijn vooral de dertigers en de veertigers in het onderzoek sterker vertegenwoordigd in de groep met kinderen (de 36- tot 40-jarigen bijvoorbeeld, vormen hier maar 11,25% van de totale groep en maar 21,91% van de groep met kinderen). Ook hier ontbreekt 24% van de data. De verdeling van de ontbrekende waarden is min of meer proportioneel verdeeld over de verschillende leeftijdscategorieën. Enkel bij de jongeren van minder dan 25 jaar is deze variabele verhoudingsgewijs minder ingevuld.

2.2.3 Burgerlijke stand

Er blijkt een significant verband te bestaan tussen de burgerlijke stand en de samenlevingsvorm, het hebben van kinderen, het beroep en het aantal BM-trekkers in de gemeente.

Bij een blik op het verband tussen de samenlevingsvorm en de burgerlijke stand kunnen een aantal voor de hand liggende resultaten vastgesteld worden. De alleenstaanden zijn meer dan gemiddeld ongehuwd, de mensen die met partner of met partner en kinderen leven zijn meer dan gemiddeld gehuwd en de eenoudergezinnen zijn meer dan gemiddeld gescheiden. De samenhang tussen beide variabelen is dan ook iets sterker (Cramers $V = 0,369$; $P = 0,001$). Er kan eveneens een verband vastgesteld worden tussen het al dan niet hebben van kinderen en de burgerlijke stand (Cramers $V = 0,267$; $P = 0,001$). De ongetrouwden hebben merkbaar minder dan gemiddeld kinderen, de getrouwde en de feitelijk gescheiden cliënten voor wie deze variabele werd ingevuld (25% van de gegevens ontbreken) meer. De verdeling van de ontbrekende waarden is niet helemaal gelijk verdeeld over de burgerlijke stand. Bij de ongetrouwden is deze variabele verhoudingsgewijs minder ingevuld dan bij de andere categorieën: zij vertegenwoordigen 64,5% van de gegevens, maar 70,6% van de ontbrekende waarden.

Een kruising van het aantal BM-trekkers in de gemeente en de burgerlijke stand brengt aan het licht dat de ongetrouwden meer dan gemiddeld in de gemeenten met minder dan een 0,5% BM-trekkers te vinden zijn en dat de getrouwden meer dan gemiddeld in de gemeenten met tussen 0,5 en 1% BM-trekkers gesignaleerd worden.

Tabel 5.9 Overzicht van de sterkte van de significante verbanden tussen de verschillende kenmerken

	Ge- slacht	Leeftijd	Burger- lijke stand	Samen- levings- vorm	Kinde- ren	Natio- naliteit	Duur werkloos- heid	Beroep	Recidivist	Aantal BM-trek- kers	Grootte gemeente
Geslacht	1,000	n.s.	0,203**	0,315***	0,166**	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	0,197***	n.s.
Leeftijd ¹	n.s.	1,000	0,330***	n.s.	0,278**	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.
Burgerlijke stand ²	0,203**	0,330***	1,000	0,369***	0,482***	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	0,156*	n.s.
Samenlevingsvorm	0,315***	n.s.	0,369***	1,000	0,817***	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	0,246***
Kinderen	0,166**	0,278**	0,482***	0,817***	1,000	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	0,196**	0,216**
Nationaliteit	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	1,000	n.s.	n.s.	n.s.	0,152**	n.s.
Duur werkloosheid	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	1,000	0,368***	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.
Beroep	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	0,368***	1,000	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.
Recidivist	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	1,000	n.s.	0,240***	n.s.
Aantal BM-trekkers	0,197***	n.s.	0,156*	n.s.	0,196**	0,152**	n.s.	0,240***	n.s.	1,000	0,382***
Grootte gemeente	n.s.	n.s.	n.s.	0,246***	0,216**	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	0,382***	1,000

¹ De twee laatste leeftijdscategorieën werden hiervoor samengenomen.

² De categorie weduwe/weduwenaar werd hierbij uit de analyse geweerd.

Noot: De cijfers geven de sterkte van het verband weer (Cramers V).

De sterretjes geven het significantieniveau weer (* $P \leq 0,05$; ** $P \leq 0,01$; *** $P \leq 0,001$).

2.2.4 Samenlevingsvorm

Er kan een significante samenhang vastgesteld worden tussen de samenlevingsvorm enerzijds en het hebben van kinderen, de nationaliteit en de grootte van de gemeente.

De sterke samenhang tussen het hebben van kinderen en de samenlevingsvorm (Cramers $V = 0,815$; $P = 0,001$) is eigen aan de aard van de variabelen. Het lijkt vanzelfsprekend dat alle partners met kinderen en eenoudergezinnen kinderen hebben. Toch werd bij 23,36% van de partners met kinderen vermeld dat ze geen kinderen hebben, evenals bij 'slechts' 2,87% van de eenoudergezinnen. De alleenstaanden en de partners zonder kinderen zijn dan weer grotendeels terug te vinden in de categorieën zonder kinderen.

Vergeleken met de grootte van de gemeente, blijkt dat de alleenstaanden en de eenoudergezinnen meer dan gemiddeld in de grote steden wonen en dat de aanvragers die samenwonen met een partner dan gemiddeld terug te vinden zijn in de kleinere gemeenten.

2.2.5 Kinderen

Het al dan niet hebben van kinderen blijkt op een significante wijze samen te hangen met de aard van de gemeente. De respondenten met kinderen zijn sterker dan gemiddeld vertegenwoordigd in de gemeenten met tussen 0,5 en 1% BM-trekkers, en minder sterk in de gemeenten met minder dan 0,5% bestaansminimumtrekkers. De respondenten met kinderen zijn ook veel sterker dan gemiddeld terug te vinden in de gemeenten die tussen de 10 en de 20 000 inwoners tellen.

2.2.6 Nationaliteit

De nationaliteit van de aanvragers heeft een zwak significant verband met het aantal bestaansminimumtrekkers per gemeente (Cramers $V = 0,152$; $P = 0,003$). Er werden geen cliënten met een niet-Belgische nationaliteit geregistreerd in de gemeenten met minder dan 0,5% BM-trekkers. De cliënten met een nationaliteit van buiten de Europese Unie, werden alleen geregistreerd in gemeenten met tussen 0,5 en 1% bestaansminimumaanvragers.

2.2.7 Duur werkloosheid

De duur van de werkloosheid staat op een significante wijze in verband met het beroep dat de cliënten uitoefenden vóór hun werkloosheid. Dit verband heeft echter slechts betrekking op 28% van de dossiers. De arbeiders tekenen voor goed 80% van de ingevulde dossiers, maar zijn maar voor 66% terug te vinden in de groep die minder dan een jaar werkloos is en voor 97% in de groep die reeds langer dan twee jaar werkloos is.

2.2.8 Recidivist

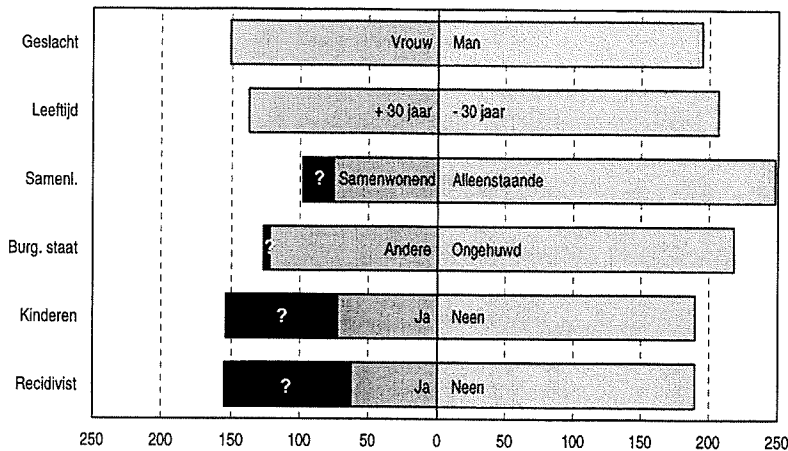
Er kan enkel een significant verband vastgesteld worden tussen het al dan niet hebben van een OCMW-verleden en het aantal BM-trekkers per hoofd van de bevolking. 25% van de respondenten van wie deze variabele ingevuld is (van 27% van de dossiers is niet geweten of de persoon in kwestie al dan niet recidivist is), hebben vroeger reeds beroep gedaan op het OCMW. In de gemeenten met minder dan 0,5% BM-trekkers loopt dit percentage op tot 67%. In de gemeenten met tussen 0,5 en 1% BM-trekkers is dit percentage slechts 13%. De verdeling van de ontbrekende waarden gaat in de richting van de verdeling van het aantal BM-trekkers, zij het dat er verhoudingsgewijs merkkelijk meer ontbrekende waarden konden vastgesteld worden in de gemeenten met minder dan 0,5% BM-trekkers.

2.2.9 Aantal BM-trekkers

Het ligt volledig binnen de verwachtingen dat de grootte van de gemeente en het aantal BM-trekkers per hoofd van de bevolking een sterke samenhang vertonen (Cramers $V = 0,382$; $P = 0,001$). De gevonden samenhang is echter heel wat minder sterk dan de samenhang die in Vlaanderen kan worden vastgesteld. Hierbij kan een rechtlijnig verband vastgesteld worden: de gemeenten met meer dan 1% BM-trekkers zijn meer dan gemiddeld te vinden bij de grootste gemeenten, de groep met tussen 0,5% en 1% BM-trekkers is meer dan proportioneel samengesteld uit gemeenten met tussen de 10 en de 20 000 inwoners en de groep met minder dan 0,5% BM-trekkers bestaat uitsluitend uit gemeenten met minder dan 10 000 inwoners.

2.3 De analyse van de achtergrondvariabelen: besluit

De analyse van de achtergrondvariabelen geeft reeds een eerste indicatie, zowel van wat er met de data gedaan kan worden, als over wie er in de dataset kan aangetroffen worden. Dit impliceert niet dat er een profiel uitgetekend kan worden van de modale steunaanvrager. Toch is het duidelijk dat de meeste aanvragen van mannen komen, dat de meeste aanvragers jonger dan 30 zijn, alleenstaande, dat ze ongehuwd zijn, dat ze geen kinderen hebben en dat ze voor de eerste keer met het OCMW in contact komen (zie figuur 5.2). Dit profiel voor de Waalse en Brusselse steunaanvragers verschilt niet sterk van het profiel dat in het Vlaamse landsdeelte werd vastgesteld.

Figuur 5.2 Tweedeling van het geslacht, de leeftijd, de samenlevingsvorm, de burgerlijke stand, het hebben van kinderen en het OCMW-verleden van de respondenten

De gegevens in figuur 5.2 handelen niet over de doorsnede van alle variabelen, maar geven weer waar het zwaartepunt ligt indien de respondenten voor deze variabelen in twee groepen worden ingedeeld (man of vrouw, jonger of ouder dan 30, enz.). De in de tweedeling zwaarst doorwegende categorie bevindt zich aan de rechterzijde van de figuur. De onbekende waarden worden door het vraagteken aangegeven.

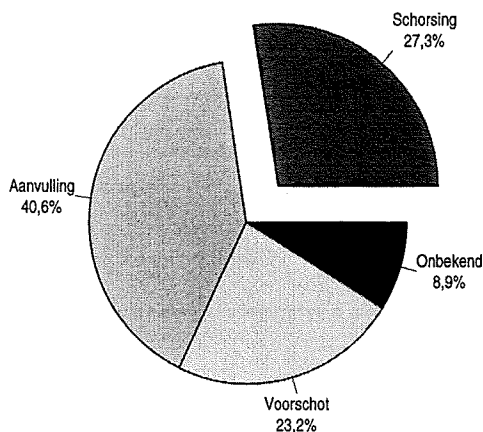
Bij een blik op de data zoals ze nu voorliggen, valt ook hier op dat de *recidivisten* in het onderzoek, de mensen die in de periode vóór het onderzoek reeds beroep gedaan hebben op een OCMW, ook in Wallonië en Brussel geen specifiek profiel hebben. Noch de leeftijd, noch het geslacht, de samenlevingsvorm of enige andere achtergrondvariabele hangt op een significante wijze samen met het OCMW-verleden van de steunaanvragers.

Daarnaast kunnen er een aantal bedenkingen geformuleerd worden bij de validiteit van een aantal variabelen. Bij variabelen zoals het geslacht, de leeftijd e.d. zijn er geen moeilijkheden, maar de registratie van bijvoorbeeld het type werkloze en de duur van de werkloosheid, blijkt iets problematischer. Niet alleen ligt het aantal ontbrekende waarden van een aantal variabelen erg hoog (cf. supra), er kunnen ook enkele ongerijmdheden vastgesteld worden. Eenoudergezinnen die onder de categorie 'gehuwd' teruggevonden worden, horen waarschijnlijk in de categorie 'feitelijk gescheiden'; eenoudergezinnen zonder kinderen zijn waarschijnlijk alleenstaanden ofwel hebben ze wel kinderen, maar is deze variabele fout ingevuld; mensen in de categorie 'samenwonend met partner en kinderen' die geen kinderen hebben horen thuis in de categorie 'samenwonend met partner', enz. De belangrijkste lessen die daaruit getrokken kunnen worden is dat de interpretatie van de verbanden met deze variabelen op zijn minst met de nodige omzichtigheid moet gebeuren.

Ten slotte kan één variabele reeds iets zeggen over de andere. Dit geldt zeker voor de variabelen zoals de samenlevingsvorm, de burgerlijke stand en het hebben van kinderen, die een sterke tot erg sterke significante samenhang vertonen, maar ook voor enkele andere. Als er bijvoorbeeld kinderen aangetroffen worden, kunnen er hypothesen geformuleerd worden met betrekking tot de leeftijd, het geslacht, de burgerlijke stand en vanzelfsprekend de samenlevingsvorm van de respondenten. Op dezelfde wijze kunnen er bij de analyse van de samenlevingsvorm hypothesen geformuleerd worden m.b.t. het geslacht en de burgerlijke stand van de respondenten, en bij de analyse van de burgerlijke stand over het geslacht en de leeftijd.

3. Welk deel van de nieuwe aanvragen hebben met de werkloosheid te maken?

37% van alle nieuwe aanvragen die de Waalse OCMW's in de periode januari 1996 tot en met september 1996 te verwerken kregen, had een band met de werkloosheid. Van alle dossiers die met de werkloosheid te maken hebben, heeft 27,3% betrekking op cliënten die komen aankloppen omdat ze geschorst zijn, in 40,6% van de gevallen wordt op het OCMW beroep gedaan om een aanvulling bij de werkloosheidsuitkering te krijgen, en in 23,2% van de behandelde dossiers wordt een voorschot op de werkloosheidsuitkering aangevraagd. Van 8,9% van de dossiers meldde de OCMW's dat ze met de werkloosheid te maken hebben, zonder het voorwerp van de aanvraag te specificeren.

Figuur 5.3 Verdeling van de aanvragen met een band met de werkloosheid naar type

Vergeleken met alle nieuwe aanvragen in de onderzoeksperiode zijn de percentages vanzelfsprekend lager. Van alle nieuwe dossiers die de OCMW's in de Waalse

gemeenten tussen 1 januari en 30 september 1996 te behandelen kregen, had 10,1% betrekking op een schorsing, 15,1% van de cliënten vroeg aanvulling bij hun werkloosheidsuitkering aan en 8,6% verzocht om een voorschot op hun werkloosheidsuitkering.

Tabel 5.10 Aandeel van het voorwerp van de aanvraag in de nieuwe aanvragen en in de aanvragen die een band hebben met de werkloosheid

	Percentage van de nieuwe aanvragen	Percentage van de aanvragen die een band hebben met de werkloosheid
Nieuwe aanvragen	100,0	
Band werkloosheid	37,1	100,0
Schorsing	10,1	27,3
Aanvulling	15,1	40,6
Voorschot	8,6	23,2
Onbekend	3,3	8,9

3.1 Een extrapolatie van het voorwerp van de aanvraag

Vertrekkende van de verkregen procenten kan getracht worden na te rekenen wat dit betekent in absolute aantallen. Het aantal inwoners en het aantal BM-trekkers is gekend, zowel voor de steekproef als de totale populatie. Wallonië en Brussel samen telden begin 1997 4 262 690 inwoners, waarvan er 47 098 een bestaansminimum ontvingen. Ook de inwonersaantallen en het aantal bestaansminimumtrekkers in de deelnemende gemeenten is gekend. Zij tellen, na weging, 176 331 inwoners en 1 807 bestaansminimumtrekkers.

Tabel 5.11 Aantal inwoners en BM-trekkers in Brussel en Wallonië en in de steekproef

	Aantal inwoners	Aantal BM-trekkers
Wallonië en Brussel	4 262 690	47 098
Steekproef	280 340	3 676
Gewogen steekproef	176 331	1 807

Zowel het aantal inwoners als het aantal bestaansminimumtrekkers kunnen als basis gebruikt worden om terug te rekenen en een zicht te krijgen wat het aantal nieuwe aanvragen op jaarbasis voor de hele populatie kan geweest zijn. Daarnaast kan ook het percentage gemeenten dat bereikt werd (4,6%), gebruikt worden om de onderzoekscijfers te extrapoleren naar de totale populatie. Er kan dus op drie verschillende wijzen geëxtrapoleerd worden.

Vertrekkende van het totaal aantal BM-trekkers betekent dit dat het aantal aanvragen dat een band met de werkloosheid had in de periode januari-september 1996 waarschijnlijk een goede 9 000 dossiers betrof. Op 1 807 BM-trekkers konden er in het onderzoek 347 aanvragen geteld worden die een band hadden met de werkloosheid. Een extrapolatie naar de 47 098 BM-trekkers in Wallonië en Brussel samen leidt tot 9 353 aanvragen ($47\,098 \cdot 347 / 1\,807 = 9\,055$). Ervan uitgaande dat de maandelijkse verdeling van de aanvragen voor negen maanden en voor twaalf maanden vergelijkbaar is, betekent dit 12 073 dossiers op jaarbasis. Uit het onderzoek bleek dat 27,3% van de dossiers die een band hadden met de werkloosheid geopend werden omwille van een aanvraag waaraan een schorsing van de werkloosheid aan de basis lag. Dit impliceert dat er voor 1996 waarschijnlijk 3 293 aanvragen in de Waalse en Brusselse OCMW's het rechtstreekse gevolg waren van een sanctie door de RVA, 4 906 aanvragen betroffen aanvullingen, 2 799 aanvragen betroffen voorschotten. Daarnaast zijn er nog 1 076 aanvragen waarvan het voorwerp niet gespecificeerd werd.

Bij een extrapolatie die vertrekt van het totaal aantal personen, valt de hoeveelheid aanvragen met een band met de werkloosheid in de periode januari-september 1996 lager uit: 8 376 ($4\,262\,690 \cdot 347 / 176\,331$). Ervan uitgaande dat de maandelijkse verdeling van de aanvragen voor negen maanden en voor twaalf maanden ook nu weer vergelijkbaar is, betekent dit 11 196 dossiers op jaarbasis. Uit het onderzoek bleek dat 27,3% van de dossiers geopend werden omwille van een aanvraag waaraan een schorsing van de werkloosheid aan de basis lag. Dit impliceert dat er volgens deze berekeningswijze voor 1996 waarschijnlijk 3 054 aanvragen in de Waalse en Brusselse OCMW's het rechtstreekse gevolg waren van een sanctie door de RVA, dat 4 548 aanvragen het gevolg waren van een uitkering die onder het bestaansminimum bleef en dat er 2 596 aanvragen voor een voorschot gedaan werden. Van 997 dossiers is het voorwerp niet gespecificeerd.

De derde manier van extrapoleren leidt tot vergelijkbare, doch opnieuw lagere cijfers. Hierbij wordt vertrokken van een gelijke spreiding over de gemeenten. 4,6% van de Waalse en Brusselse gemeenten werden bevraagd, en daaruit kwamen 95 schorsingen naar voor. Dit betekent voor alle 262 Waalse en 19 Brusselse gemeenten dat er 2 060 dossiers ($94,76 \cdot 100 / 4,6$) met een schorsing te maken hebben. Nog steeds van dezelfde hypothese vertrekkende dat het gemiddeld aantal aanvragen per maand voor twaalf maanden en voor de negen beschouwde maanden geen grote afwijking geeft, levert dit voor Wallonië en Brussel samen 2 746 schorsingsdossiers op ($2\,060 \cdot 12 / 9$). Dezelfde berekeningswijze leidt tot 4 090 aanvullingen ($(141,13 \cdot 100 / 4,6) \cdot 12 / 9$) en 2 334 voorschotten ($(80,55 \cdot 100 / 4,6) \cdot 12 / 9$).

Het totaal aantal dossiers dat een band heeft met de werkloosheid bedraagt, volgens hetzelfde principe $10\,068 \left((347,35 \cdot 100 / 4,6) \cdot 12 / 9 \right)$.¹

Tabel 5.12 geeft een overzicht van de verschillende extrapolaties over de negen onderzoeksmaanden en over twaalf maanden, en een gemiddelde van de drie extrapolatiewijzen op jaarbasis.

Tabel 5.12 De gegevens betreffende het voorwerp van de aanvraag op drie verschillende wijzen geëxtrapoleerd naar negen maanden en naar een jaar

	Band werk- loosheid	Schorsingen	Aanvullingen	Voorschotten	Onbekend
Steekproef	347,3	94,8	141,1	80,5	30,9
%	100,0	27,3	40,6	23,2	8,9
9 maanden					
Basis: BM	8 397	2 291	3 411	1 947	748
Basis: populatie	9 055	2 470	3 679	2 100	807
Basis: gemiddelde	7 551	2 060	3 068	1 751	673
12 maanden					
Basis: BM	11 196	3 054	4 548	2 598	997
Basis: populatie	12 073	3 293	4 905	2 799	1 076
Basis: gemiddelde	10 068	2 746	490	2 334	897
Gemiddelde	11 112	3 031	4 515	2 577	990
12 maanden					

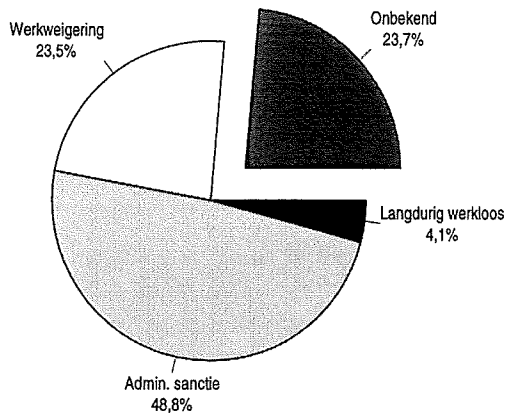
3.2 Analyse van de OCMW-gegevens naar het soort schorsing

Voor de respondenten die als geschorst werden geregistreerd, werd gevraagd de reden aan te geven waarom zij geschorst werden. Hierbij werd volgende driedeling gebruikt: (1) werkloosheid afhankelijk van de wil van de werkloze (groep I), (2) administratieve sancties (o.a. omwille van een onjuiste aangifte van de gezinstoestand en werken en stempelen: groep II) en (3) langdurige werkloosheid (groep III). Van alle aanvragen die met de werkloosheid te maken hebben, heeft

¹ De extrapolatie kan ook gebeuren op basis van een herberekening, waarbij de drie Waalse gemeenten die niet in het databestand zijn opgenomen (zie voetnoot 1 van hoofdstuk 3). Dit heeft een repercussie op de extrapolaties, omdat er van een staal van 5,7% van de Waalse gemeenten vertrokken wordt en er met een grotere populatie en een groter aantal BM-trekkers vergeleken wordt.

Het aandeel van de nieuwe aanvragen met een band met de werkloosheid bedraagt dan 35,4% (11,4% schorsingen, 13,6% aanvullingen en 7,4% voorschotten). Een opdeling van de dossiers met een band met de werkloosheid naar voorwerp van de aanvraag leidt dan tot 32,2% schorsingen, 38,5% aanvullingen en 21% voorschotten. Deze verhoudingen verschillen omdat hiervoor ook de wegingspercentages herberekend zijn. Een extrapolatie van de cijfers leidt dan nog steeds tot afgerond 11 000 dossiers waarvan er 3 400 schorsingen zijn, 4 000 aanvullingen en 2 200 voorschotten.

27,3% betrekking op een sanctie. Bijna de helft van deze subgroep zijn aanvragen die resulteren uit een administratieve sanctie (48,8%). Bijna een kwart van de aanvragen zijn het gevolg van een sanctie omwille van werkweigering en -verlating (23,5%) en 4,1% vraagt steun na geschorst te zijn omwille van langdurige werkloosheid. Van 23,7% van de geschorsten is niet geweten wat de reden van hun schorsing is.

Figuur 5.4 Procentuele verdeling van de soorten schorsing

De resultaten van het onderzoek kunnen vergeleken worden met de cijfers die de RVA op een systematische manier publiceert. Dit geeft reeds een eerste indicatie van wie van de geschorsten zich tot een OCMW wendt voor hulp. Het spreekt voor zich dat door een statische weergave (het vergelijken van op bepaalde momenten verzamelde gegevens) een dynamisch proces, zoals het geschorst worden en zich daarna bij een OCMW aandienen, slechts gedeeltelijk kan getekend worden. Mogelijke vertragingen en mogelijke andere effecten worden in deze vergelijking niet opgenomen.

Vergeleken met de statistieken zoals ze door de RVA gepubliceerd werden (RVA, 1997, p. 108), valt, net zoals in Vlaanderen, op dat het aandeel van diegene die werkloos zijn omwille van omstandigheden afhankelijk van hun eigen wil (groep I) in de RVA-statistieken en in het onderzoek van dezelfde grootteorde zijn. In verhouding zijn er in het onderzoek veel meer mensen die omwille van een administratieve sanctie uit het werkloosheidssysteem gevallen zijn te vinden en merkelijk minder mensen die geschorst werden omwille van langdurige werkloosheid. Het aandeel van de geschorsten omwille van werkweigering en -verlating in het onderzoek komt dus overeen met het aandeel van deze categorie in de totale geschorstenpopulatie. De personen die een administratieve sanctie opliepen zijn, vergeleken met de totale geschorstenpopulatie, in het onderzoek over-

vertegenwoordigd en de geschorsten omwille van langdurige werkloosheid zijn in het onderzoek sterk ondervertegenwoordigd.

Tabel 5.13 Aandeel van de verschillende soorten schorsingen in het onderzoek en in de RVA-statistieken

	Werkweigering en -verlating	Administratieve sanctie	Schorsing (langdurige werkloosheid)	Onbekend
RVA-statistieken 1996	23,12	26,35	50,53	
RVA-statistieken 3 trimesters	21,43	25,41	53,16	
Onderzoek	23,50	48,80	4,10	23,70

In tabel 5.13 wordt op de eerste rij de percentages van de verschillende soorten schorsingen ten opzichte van het totaal aantal schorsingen in 1996 voor Wallonië en Brussel samen berekend. In de tweede rij wordt dezelfde berekening gedaan, maar op de totalen voor de eerste drie trimesters, namelijk januari tot september 1996, identiek dezelfde periode als de periode waarover het onderzoek loopt.

3.3 Een extrapolatie van het type schorsing

Van de 3 031 schorsingsdossiers waaraan we door extrapolatie (het gemiddelde van de drie verschillende extrapolatiewijzen) kwamen voor het jaar 1996, hadden er 711 betrekking op een sanctie omwille van werkweigering en -verlating, 1 479 op een administratieve sanctie, 123 op een schorsing omwille van langdurige werkloosheid en van 718 dossiers was de schorsingsreden niet opgegeven. Volgens de RVA werden er in 1996 in Wallonië en Brussel samen 32 580 mensen geschorst. 7 531 werklozen werden uitgesloten omwille van werkloosheid door omstandigheden afhankelijk van de wil van de werkloze (groep I). Er werden 8 586 uitsluitingen wegens administratieve inbreuken op de werkloosheidsreglementering geteld (groep II) en 16 463 uitsluitingen wegens langdurige werkloosheid (groep III).

Wanneer de onderzoeksresultaten hieraan gespiegeld worden, blijkt dat de geëxtrapolerde cijfers (uitgaande van het gemiddelde percentage van de drie extrapolatiemanieren) voor groep I overeenkomen met 9,45% van de RVA-cijfers, voor groep II is dat 17,22% en voor groep III 0,75%. In het totaal heeft ruim 9% (9,3%) van de in 1996 in Brussel en Wallonië door de RVA geschorste werklozen, een beroep gedaan op het OCMW. Het uiteindelijke percentage kan nog hoger liggen, omdat deze analyses enkel gebaseerd zijn op de wijze waarop de mensen geregistreerd werden op het ogenblik van de aanvraag. Uit de latere hoofdstukken zal

blijken welk aandeel van de mensen die voorschotten aanvragen in een latere fase geschorsten blijken te zijn.

Tabel 5.14 De geëxtrapoleerde schorsingen vergeleken met de RVA cijfers voor Vlaanderen

	Werkweiger- ing en -verlating	Administra- tieve sanctie	Schorsing (langdurige werkloos- heid)	Onbe- kend	Totaal
Geëxtrapoleerd aan- tal schorsingen in het onderzoek (Brussel en Wallo- nië) 12 maanden	711	1 479	123	718	3 031
Totaal aantal schor- singen in Brussel en Wallonië volgens de RVA	7 531	8 586	16 463		32 580
Percentages bij OCMW	9,45	17,22	0,75		9,30

Wanneer dezelfde oefening opnieuw gedaan wordt op basis van de drie gebruikte extrapolatiecoëfficiënten (op basis van de bevolking, op basis van het aantal BM-trekkers en op basis van de verdeling over de gemeenten in de steekproef) leidt dit tot de aantallen zoals ze kunnen afgelezen worden in tabel 5.15.

Tabel 5.15 De types schorsingen op drie verschillende wijzen geëxtrapoleerd

	Werkwei- gering en -verlating	Administra- tieve sanctie	Schorsing (langdurige werkloosheid)	Onbekend	Totaal
Percentage	23,5	48,4	4,1	23,7	100,0
Basis: BM	773	1 607	134	780	3 293
Basis: populatie	717	1 490	124	724	3 054
Basis: gemiddelde	645	1 340	111	651	2 746
Gemiddelde	711	1 479	123	718	3 031

Voor de interpretatie is het belangrijk er aan te denken dat het nog steeds de gegevens betreft zoals ze door de OCMW's opgetekend werden. De uiteindelijke percentages kunnen hoger zijn omdat, zoals enkele alinea's hoger reeds werd aangehaald, het aantal sancties dat als voorschot geregistreerd werd in deze fase van het onderzoek een onbekende is, en bovendien is van bijna een kwart van de schorsingen niet geweten wat de reden ervoor was.

Tabel 5.16 Procentuele verhouding van de verschillende extrapolatiewijzen met de RVA cijfers

RVA	Werkweigering en -verlating	Administratieve sanctie	Schorsing (langdurige werkloosheid)	Totaal
RVA-cijfers	7 531	8 586	16 436	32 580
Basis: BM	10,26	18,71	0,81	10,11
Basis: populatie	9,52	17,35	0,75	9,37
Basis: gemiddelde	8,65	15,60	0,68	8,43
Gemiddelde	9,45	17,22	0,75	9,30

4. Analyse van enkele evoluties

In deze onderafdeling wordt het antwoord op onderzoeksvraag 8 gegeven: kan er een evolutie vastgesteld worden in de tijd of bestaat er m.a.w. een significant verband tussen de maand van de aanvraag en het voorwerp van de aanvraag? Omdat het aantal nieuwe aanvragen enkel voor de hele periode geregistreerd werd en niet per maand bijgehouden werd, is het enkel mogelijk de absolute schommelingen weer te geven. De relatieve schommelingen, het aandeel in het aantal nieuwe aanvragen, kan niet geschetst worden.

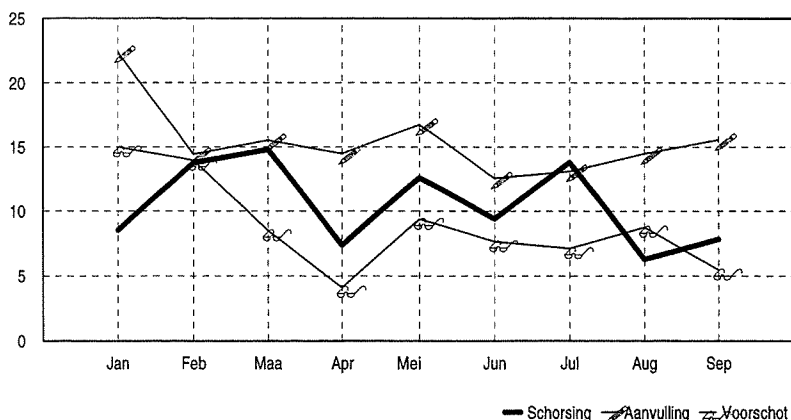
4.1 Evolutie van de aanvragen naar voorwerp van de aanvraag

Wanneer de cijfers geanalyseerd worden, blijkt dat er geen significant verband bestaat tussen de maand van de aanvraag en het voorwerp van de aanvraag (Cramers $V = 0,140$; $P = 0,723$). In tabel 5.17 kunnen de gewogen aantallen die per maand geregistreerd werden, afgelezen worden. Figuur 5.5 geeft de inhoud van deze tabel grafisch weer.

Tabel 5.17 Evolutie van de aanvragen naar voorwerp aanvraag (gewogen aantallen)

Maand instroom	Schorsing	Aanvulling	Voorschot	Totaal
Januari	8,53	22,37	14,99	45,89
Februari	13,75	14,44	13,95	42,14
Maart	14,80	15,52	8,48	38,80
April	7,39	14,48	4,10	25,97
Mei	12,61	16,71	9,38	38,70
Juni	9,41	12,56	7,66	29,63
Juli	13,79	13,11	7,12	34,02
Augustus	6,29	14,48	8,77	29,54
September	7,85	15,56	5,47	28,88
Totaal	94,42	139,23	79,92	313,57

Ontbrekende waarden = 32,03.

Figuur 5.5 Evolutie van de aanvragen naar voorwerp aanvraag

Ook na een groepering van de maanden per *kwartaal*, kon er geen significant verband vastgesteld worden tussen de maand en het voorwerp van de aanvraag.

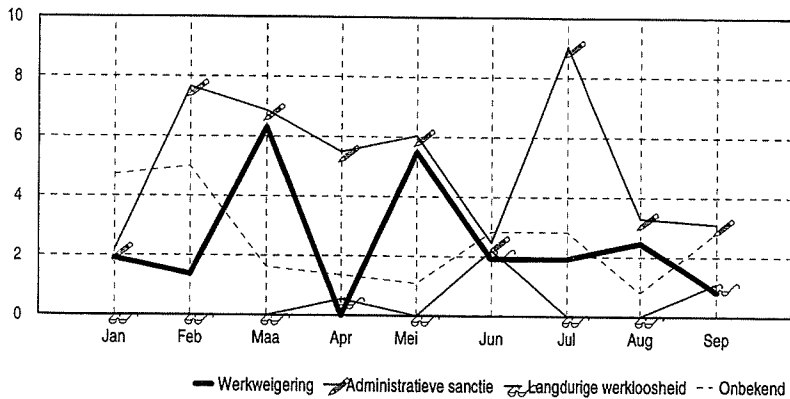
4.2 Evolutie van de schorsingen naar type

De lijn die het aantal schorsingen weergeeft in figuur 5.5 schetst de evolutie van het totaal aantal schorsingen. Dit totaal aantal kan uitgesplitst worden naar het *type* schorsing. Deze aantallen kunnen afgelezen worden in tabel 5.18.

Tabel 5.18 Evolutie van de schorsingen (gewogen aantallen)

	Werkweigering en -verlating	Administratieve sanctie	Schorsing (langdurige werkloosheid)	Onbekend	Totaal
Januari	1,90	1,91	0,00	4,72	8,53
Februari	1,09	7,67	0,00	4,99	13,75
Maart	6,31	6,87	0,00	1,62	14,80
April	0,00	5,49	0,55	1,35	7,39
Mei	5,49	6,04	0,00	1,08	12,61
Juni	1,91	2,47	2,20	2,83	9,41
Juli	1,92	9,04	0,00	2,83	13,79
Augustus	2,19	3,29	0,00	0,81	6,29
September	0,82	3,10	1,10	2,83	7,85
Totaal	21,63	45,88	3,85	23,06	94,42

Figuur 5.6 geeft de inhoud van bovenstaande tabel visueel weer. Hieruit blijkt dat het aantal aanvragen een grillig patroon volgen. Er kan net geen significant verband aangetoond worden tussen beide variabelen (Cramers $V = 0,417$; $P = 0,067$).

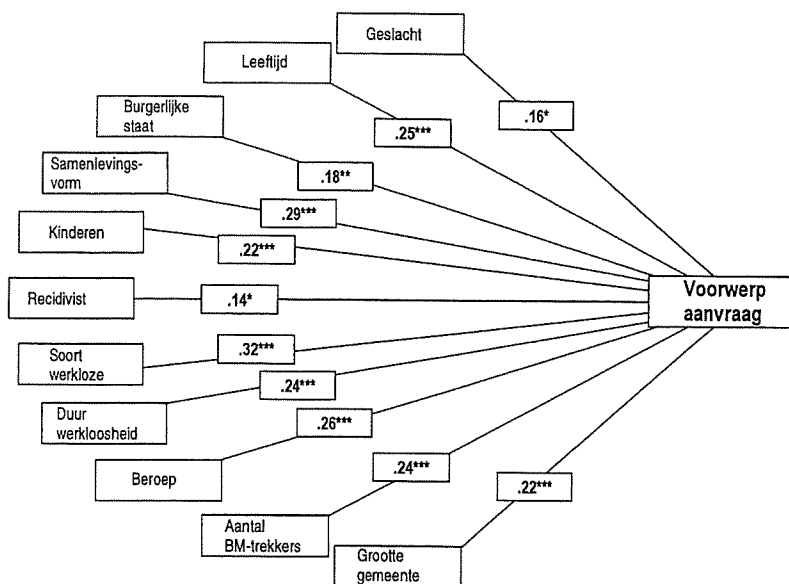
Figuur 5.6 Evolutie van de schorsingen naar type

Onderzoeksvraag 8, of er een evolutie in de tijd kan vastgesteld worden, of er een significant verband bestaat tussen de maand van de aanvraag en het voorwerp van de aanvraag, kan in deze fase van het onderzoek niet bevestigd, maar evenmin op een sluitende wijze gefalsifieerd worden. Er kan geen significant verband vastgesteld worden tussen de maand waarin een aanvraag om bijstand wordt ingediend en het voorwerp van de aanvraag. Er kan evenmin een significant verband gevonden worden tussen de maand waarin een aanvraag om bijstand wordt ingediend en het type schorsing.

5. Wat is het profiel van de onderzoekspopulatie naar achtergrondkenmerken?

5.1 Analyse van de band tussen de achtergrondkenmerken en het voorwerp van de aanvraag

Wanneer de verzamelde gegevens met elkaar in verband gebracht worden, kunnen er een aantal statistische verbanden vastgesteld worden. De significante verbanden tussen het voorwerp van de aanvraag en enkele achtergrondkenmerken kunnen afgelezen worden in figuur 5.7. De beschrijving van deze gegevens laat toe een antwoord te formuleren op de vraag in welke mate er zich onder de respondenten verschillen voordoen wanneer er rekening gehouden wordt met de achtergrondkenmerken zoals hun leeftijd, geslacht, gezinstype, nationaliteit, OCMW-verleden en de woonplaats (onderzoeksvragen 9 en 10).

Figuur 5.7 Overzicht van de verbanden tussen het voorwerp van de aanvraag en de significante achtergrondvariabelen

Noot: De cijfers geven de sterkte van het verband weer (Cramers V).

De sterretjes geven het significantieniveau weer (* $P \leq 0,05$; ** $P \leq 0,01$; *** $P \leq 0,001$).

De leeftijd werd hier in zeven categorieën opgedeeld: de laatste twee categorieën (50-55 en 55+) werden voor deze berekening samengenomen.

Bij de variabelen kinderen, duur werkloosheid, beroep en recidivist werden de ontbrekende waarden als aparte categorie bijgevoegd en in de analyse opgenomen.

5.1.1 Geslacht²

Tussen het geslacht van de aanvrager en het voorwerp van de aanvraag bestaat er een licht, maar significant verband (Cramers $V = 0,16$; $P = 0,017$). Mannen staan in voor 55,83% van de aanvragen, maar nemen 65,45% van de schorsingen voor zich en 59,48% van de voorschotten. Vrouwen zijn dan weer beter vertegenwoordigd bij de aanvullingen. Zij vormen 44,17% van de groep en staan voor meer dan de helft van de aanvullingen (52,73%).

5.1.2 Leeftijd

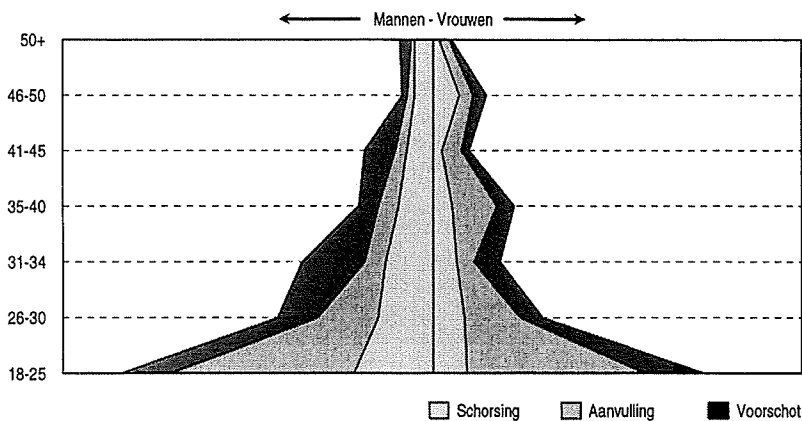
Tussen de leeftijd en het voorwerp van de aanvraag bestaat er samenhang (Cramers $V = 0,247$; $P = 0,001$). Deze waarden hebben betrekking op een zevende-

² Voor de tabellen: zie bijlage.

ling. Voor de berekening van de samenhang werden de categorieën 50-55 jaar en +55 jaar samengevoegd (zie figuur 5.7).

De jongeren jonger dan 25 jaar zijn bij de aanvullingen op de werkloosheid buitenproportioneel sterk vertegenwoordigd en zijn verhoudingsgewijs minder bij de schorsingen en de voorschotten terug te vinden. De leeftijdscategorie van de vroege dertigers (31-35 jaar) vertoont het omgekeerde profiel en is vergeleken met de totale groep meer terug te vinden bij de voorschotten, iets meer dan gemiddeld bij de schorsingen en minder bij de aanvullingen. Ook de categorie tussen 46 en 50 jaar springt in het oog. De helft van deze groep zit geconcentreerd bij de schorsingen.

5.1.3 Leeftijd en geslacht

Figuur 5.8 Voorwerp aanvraag naar geslacht en leeftijd

De sterkte van het verband tussen de leeftijd en het voorwerp van de aanvraag neemt voor de mannen iets toe als beide geslachten afzonderlijk bekeken worden (Cramers $V = 0,291$; $P = 0,003$). Voor de vrouwen verdwijnt het verband na uitsplitsing (Cramers $V = 0,233$; $P = 0,239$). Een blik op de figuur leert dat de band tussen de werkloosheid en de instroom in de bestaanszekerheid ook in Wallonië en Brussel in belangrijke mate een jongerenprobleem is.

Wanneer er alleen op de schorsingen gefocust wordt, valt op dat het proportioneel aandeel van de schorsingen bij de -25-jarigen merkkelijk lager ligt dan gemiddeld, zowel voor mannen als voor vrouwen. Het procentuele aandeel van de leeftijdscategorie tussen 31 en 34 ligt bij de voorschotten merkkelijk hoger dan gemiddeld.

De instroom bij de OCMW's na schorsing lijkt, aan de figuur getoetst, sterker mannelijk te zijn. Waar het aandeel van de schorsingen in de aanvragen die een band hebben met de werkloosheid 30% bedroeg, is dit voor de subgroep van de

mannen 35% en 'slechts' 23% voor de vrouwen. Aanvullingen worden meer dan gemiddeld (44,6%) door vrouwen aangevraagd (53,2%) en dus minder door mannen (37,7%). Het procentuele aandeel van beide geslachten in de aanvragen voor een voorschot op de werkloosheidsuitkering, wijkt minder sterk af. Bij de mannen vertegenwoordigen de voorschotten 27,1% van de aanvragen, bij de vrouwen 23,4%.

5.1.4 Burgerlijke stand

Ook tussen de burgerlijke stand en het voorwerp van de aanvraag blijkt er een zwak, maar significant verband te bestaan (Cramers $V = 0,183$; $P = 0,002$). Deze samenhang heeft betrekking op een vierdeling: de weduwen en weduwnaars zijn in dit deel van de analyse niet opgenomen. De samenhang kan vooral verklaard worden door de verdeling over de aanvullingen. Ongehuwden vragen merkelijk meer dan het gemiddelde van hun groep een aanvulling aan (76,2% tgo. 63,6%). De gehuwden daarentegen zijn dan weer minder sterk vertegenwoordigd bij de aanvragers van een aanvulling (5,3% tgo. 11,2%). 20,2% van de geschorsten staat als zijnde feitelijk gescheiden geregistreerd, terwijl maar 14,1% van de totale groep als zodanig opgetekend staat.

5.1.5 Samenlevingsvorm

Tussen de samenlevingsvorm en het voorwerp van de aanvraag bestaat er een sterker significant verband (Cramers $V = 0,287$; $P = 0,001$). De alleenstaanden zijn verhoudingsgewijs meer bij de aanvullingen terug te vinden en merkelijk minder bij de schorsingen en de voorschotten. Hetzelfde geldt voor het eerder kleine groepje in de categorie 'andere' dat voor 73,3% bij de aanvullingen is terug te vinden. De cliënten die samenwonen met partner en met partner en kinderen, zijn dan weer, vergeleken met het gemiddelde, minder terug te vinden bij de aanvullingen, maar meer bij de schorsingen (14,2% en 20,8% schorsingen tgo. een gemiddelde van respectievelijk 7,8% en 11,8%).

5.1.6 Kinderen

Er kan een samenhang vastgesteld worden tussen het al dan niet hebben van kinderen en het voorwerp van de aanvraag (Cramers $V = 0,177$; $P = 0,022$). Omdat 29% van de gegevens ontbrekende waarden hadden, zijn deze in de analyse opgenomen. Dit leidde tot een iets sterkere samenhang (Cramers $V = 0,223$) en een hoger significantieniveau ($P = 0,001$). Een eerste vaststelling is dat deze ontbrekende waarden niet gelijk verdeeld zijn. Vooral de dossiers met betrekking op een aanvulling hebben het nagelaten informatie over het al dan niet hebben van kinderen te geven (67% van de ontbrekende waarden en 44,6% van de dossier). Verder blijkt dat cliënten met kinderen verhoudingsgewijs minder aanvullingen aanvragen en meer omwille van een schorsing of een voorschot beroep doen op het OCMW.

Wanneer er rekening gehouden wordt met de ontbrekende waarden, onderscheiden de cliënten zonder kinderen zich niet sterk van de gemiddelde waarden voor de hele groep.

5.1.7 Soort werkloze

Voor wat het type werkloze betreft, werd een onderscheid gemaakt tussen de uiteringsgerechtigde volledig werklozen (UVW's), de jongeren in wachttijd, de jongeren met een wachtvergoeding en anderen. Omwille van het grote aantal ontbrekende waarden, werden deze aan de analyse toegevoegd als aparte categorie. Tussen dit type werkloze en het voorwerp van de aanvraag bestaat er een iets sterker significant verband (Cramers $V = 0,335$; $P = 0,001$). Meer dan 60% van alle cliënten van wie het werkloosheidsstatuut op het moment van de aanvraag gekend was (d.i. 58% van de respondenten) was UVW. De UVW's zijn merkkelijk meer dan gemiddeld bij de schorsingen en de voorschotten terug te vinden. Zij tekenen voor 81,3% van de schorsingen en voor 73,8% van de voorschotten. De jongeren in hun wachttijd zijn, wat te verwachten is, vrijwel niet bij de schorsingen terug te vinden. Al is het fenomeen niet te vergelijken met wat in de analyse van de Vlaamse gemeenten werd vastgesteld, toch is er een klein groepje te vinden bij de aanvullingen, terwijl zij nog geen werkloosheidsvergoeding of wachtvergoeding ontvangen. De jongeren die wel een wachtvergoeding ontvangen, zijn zoals te verwachten valt veel sterker bij de aanvullingen terug te vinden. Ruim drie kwart van alle jongeren met een wachtvergoeding (78,3%) staat in deze categorie geregistreerd. De categorie 'anderen' is voor twee derde bij de schorsingen terug te vinden. De ontbrekende waarden zijn niet gelijk over het voorwerp van de aanvraag verdeeld, waardoor de validiteit van de net beschreven percentages op de helling komt te staan. 54,3% van de ontbrekende waarden (dit zijn de dossiers waarvoor het type werkloze niet werd ingevuld) zitten geconcentreerd in de categorie 'aanvullingen', die maar 44,6% van de totale groep uitmaakt.

5.1.8 Duur werkloosheid

Slechts van een minderheid van de respondenten is de duur van hun werkloosheid op het moment van de aanvraag gekend (36,1%). Daarom werden in deze analyse ook de ontbrekende waarden in een aparte categorie toegevoegd. Wanneer op basis van deze gegevens de samenhang met het voorwerp van de aanvraag nagegaan wordt, blijkt een iets sterker, significant verband (Cramers $V = 0,236$; $P = 0,001$). De verdeling van de ontbrekende waarden over het voorwerp van de aanvraag wijkt licht af van de verdeling over de totale groep. De ontbrekende waarden hebben 4% minder dossiers in de categorie geschorsten, 3% meer bij de aanvullingen en 1% bij de voorschotten.

Diegene die minder dan een jaar werkloos waren, zijn voornamelijk terug te vinden bij de voorschotten (bijna de helft (46,5%) van deze categorie kwam bij het

OCMW aankloppen voor een voorschot). De tussencategorie van meer dan één jaar en minder dan twee jaar is relatief sterker vertegenwoordigd bij de aanvullingen: 60% van deze categorie is bij de aanvullingen terug te vinden. De meer dan twee jaar werklozen zitten voor meer dan de helft (56,3%) bij de schorsingen. De categorie waarvoor geen werkloosheidsduur werd ingevuld zit voor bijna de helft bij de aanvullingen geconcentreerd (47,6%) en scoort daarmee, zoals reeds vermeld, 3% hoger dan de totale groep.

5.1.9 Beroep

Omwille van het lage aantal antwoorden op deze vraag (voor slechts 55% van de cliënten was deze variabele ingevuld) werd de beroepscategorie gehercodeerd. Er bleven drie categorieën over: arbeider, geen arbeider (maar bediende, zelfstandige of geen beroep) en geen antwoord. Tussen deze driedeling en het voorwerp van de aanvraag bestaat een significant verband (Cramers $V = 0,260$; $P = 0,001$). De arbeiders vertegenwoordigen drie kwart van de mensen van wie de arbeidscategorie gekend is en goed 40% van de totale groep. Zij zijn meer dan het gemiddelde van hun groep bij de schorsingen en de voorschotten te vinden en minder bij de aanvullingen. De niet-arbeiders zijn verhoudingsgewijs meer bij de voorschotten terug te vinden. Een blik op de categorie waarvoor het beroep vóór de werkloosheid onbekend is, leert dat deze dossiers vooral als 'aanvullingen' geregistreerd werden, en in vergelijking met de totale groep merkkelijk minder als 'voorschot' (13,1% tgo. 25,5% voor de totale groep).

5.1.10 Recidivist

Tussen de variabelen recidivist en voorwerp aanvraag kan een zwak maar nog significant verband gevonden worden (Cramers $V = 0,135$; $P = 0,022$). Deze waarden gelden voor een driedeling waarbij de cliënten recidivist zijn (18,1%), geen recidivist (54%) of waarvan het niet geweten is (28%). Ook in deze analyse zijn de ontbrekende waarden dus opgenomen. Bij niet-opname van de ontbrekende waarden, verdwijnt het verband tussen beide variabelen. Deze ontbrekende waarden zijn niet gelijk over het voorwerp van de aanvraag verdeeld. De schorsingen maken bijvoorbeeld 38,4% uit van de categorie 'onbekend', maar slechts 30% van de totale groep. Voor de voorschotten is het beeld net andersom. Voor de rest valt op dat de recidivisten merkkelijk minder dan de totale groep voorschotten aanvragen, de niet-recidivisten merkkelijk meer.

5.1.11 Grootte gemeente

Er bestaat eveneens een significant verband tussen de grootte van de gemeente en het voorwerp van de aanvraag (Cramers $V = 0,223$; $P = 0,001$). Personen die in een kleinere gemeente wonen (-10 000 en 10-20 000) zijn verhoudingsgewijs meer bij de schorsingen terug te vinden en minder bij de aanvullingen. Cliënten die in

middelgrote (50-100 000) gemeenten wonen zijn minder dan het gemiddelde bij de schorsingen te vinden en meer bij de aanvullingen.

5.1.12 Procentueel aandeel van het aantal BM-trekkers per hoofd van de bevolking

De sterkte van het verband tussen het aandeel BM-trekkers per hoofd van de bevolking en het voorwerp van de aanvraag bedraagt 0,235, het significantieniveau 0,001. De aanvragers die wonen in een gemeente met minder dan 0,5 BM-trekkers per 100 inwoners zijn merkkelijk meer bij de schorsingen terug te vinden en minder bij de voorschotten en (in deze steekproef) helemaal niet bij de aanvullingen. In de gemeenten met tussen 0,5% en 1% bestaansminimumtrekkers worden er in verhouding met de totale groep minder aanvullingen opgetekend, maar iets meer voorschotten en schorsingen. De cliënten die in een gemeente woont met meer dan 1% BM-trekkers, zijn meer dan gemiddeld bij de aanvullingen terug te vinden en minder bij de schorsingen. 58,3% van de respondenten wonen in een gemeente met meer dan 1% BM-trekkers en zij nemen 44,7% van de schorsingen voor hun rekening en 70% van de aanvullingen.

5.1.13 Synthese

Op basis van de samenhang die er gevonden werd tussen het voorwerp van de aanvraag en een aantal achtergrondkenmerken, kan reeds een eerste schets gemaakt worden van het profiel van de aanvragers. De in tabel 5.19 opgesomde karakteristieken dienen geïnterpreteerd te worden in vergelijking met de andere groepen. De behandelde materie is bijvoorbeeld in sterke mate een jongerenproblematiek, maar vergeleken met de andere groepen bevatten de aanvullingen toch nog meer jongeren. Daarom staat onder aanvullingen 'jongeren' vermeld.

Tabel 5.19 Samenvatting van de belangrijkste (relatieve) kenmerken van de aanvragers van schorsingen, aanvullingen en voorschotten

	Schorsingen	Aanvullingen	Voorschotten
Geslacht	Mannen	Vrouwen	Mannen
Leeftijd		Jongeren	
Burgerlijke stand		Ongehuwd	
Samenlevingsvorm		Alleenstaanden	
Kinderen		Minder kinderen	Meer kinderen
Nationaliteit			Minder niet-Belgen
Soort werklozen	UVW		UVW
Duur werkloosheid	Langer werkloos		Korter werkloos
Recidivist			Minder

5.2 Analyse van de band tussen het type schorsing en de achtergrondvariabelen

Ook de band tussen de verschillende sancties en een aantal achtergrondkenmerken werd nagegaan. Door het lage aantal schorsingen, vooral van de schorsingen omwille van langdurige werkloosheid, stelden zich statistische en interpretatieproblemen. Daarom werd eerst de samenhang nagegaan tussen het type schorsing en de achtergrondvariabelen. Deze analyses hebben betrekking op een deelbestand waarin alle dossiers die met een schorsing te maken hebben, werden afgezonderd. Dit gebeurde op basis van de vraag naar het voorwerp van de aanvraag. De belangrijkste verbanden die werden vastgesteld, kunnen afgelezen worden in tabel 5.19.

Tabel 5.20 Verbanden tussen de reden van de schorsing en enkele achtergrondkenmerken (maar Chi-kwadraat geen geschikte toets)

	Voorwerp aanvraag
Samenlevingsvorm	0,393***
Kinderen	0,359***
Soort werkloze	0,507***
Duur werkloosheid	0,405***
Beroep	0,354***

Noot: De cijfers geven de sterkte van het verband weer (Cramers V).

De sterretjes geven het significantieniveau weer (* $P \leq 0,05$; ** $P \leq 0,01$; *** $P \leq 0,001$).

De waarden die werden opgetekend (Cramers V) zijn steeds vrij hoog en erg significant. Door het grote aantal lege cellen in de kruistabellen is de Chi-kwadraat-toets echter waarschijnlijk geen geschikte toets. Daarom werd er geopteerd om de weinig ingevulde categorie 'langdurige werkloosheid' op te nemen bij 'reden onbekend'. Deze nieuwe driedeling leverde geen verband meer tussen de samenlevingsvorm en de soort schorsing.

5.2.1 Soort schorsing naar kinderen

Het procentuele aandeel bij de administratieve sancties van de mensen met kinderen ligt merkkelijk hoger dan het aandeel van de totale groep. Voor de cliënten zonder kinderen is dit zo voor de sancties omwille van werkweigering en -verlating. Voor 77,35% van de gesanctioneerden van wie niet geweten is of ze al dan niet kinderen hebben, is evenmin geweten welk soort sanctie ze opgelopen hebben.

5.2.2 Soort schorsing naar type werkloze

Goed de helft van alle geschorsten zijn UVW's. Zij vormen 80,24% van de totale groep van de geschorsten omwille van werkweigering en -verlating en twee derde van de geschorsten omwille van een administratieve sanctie. Slechts van 11,22% van de UVW's is niet geweten waarom er geschorst werd.

Van diegene van wie niet geweten is welk type werkloze ze waren, is in twee derde van de gevallen (64,28%) evenmin geweten waarom ze geschorst werden.

5.2.3 Soort schorsing naar de duur van de werkloosheid

Het verband tussen de duur van de werkloosheid en het type schorsing (Cramers $V = 0,391$; $P = 0,001$) ligt binnen de verwachtingen. Diegene die langer dan twee jaar werkloos waren, nemen bijna 70% van de administratieve sancties voor hun rekening (en niet van de sancties omwille van langdurige werkloosheid omdat dit slechts in heel beperkte mate als reden werd opgegeven). De geschorsten die minder dan een jaar werkloos waren, zijn voornamelijk (voor 74%) in de categorie 'werkweigering en -verlating' te situeren. De dossiers waarvan de duur van de werkloosheid niet gekend waren, zijn voornamelijk bij de administratieve sancties en de categorie 'type sanctie onbekend' te vinden. In deze laatste categorie zijn zij veel sterker vertegenwoordigd dan de totale groep (43,6% tgo. 28,3%).

5.2.4 Soort schorsing naar beroep

De sterkte van het verband tussen het type schorsing en het beroep (Cramers V is 0,269. Het significantieniveau 0,008. Beide variabelen werden gehercodeerd. Voor de variabele 'beroep' leidde dit tot een driedeling 'arbeider', 'geen arbeider' en 'beroep onbekend' zoals beschreven in paragraaf 5.1.9. De variabele 'type schorsing' werd teruggebracht tot de driedeling 'werkweigering en -verlating', 'administratieve sanctie' en 'soort schorsing onbekend'. De hoger vermelde samenhang heeft betrekking op de kruising van beide gehercodeerde variabelen.

Van de arbeiders is de reden waarom zij geschorst werden in de meeste gevallen bekend. Het procentuele aandeel van de arbeiders in de categorie 'onbekend' is veel lager dan hun aandeel in de totale groep. Voor beide andere categorieën ligt dit aandeel in de categorie 'onbekend' hoger. Van de helft van de dossiers waarvan het beroep niet gekend is, is de reden waarom er geschorst werd evenmin bekend. Het procentuele aandeel van deze (beroeps)categorie ligt dan ook merkbaar hoger dan het aandeel van de totale groep in de categorie 'reden sanctie onbekend'.

6. De situatie in Charleroi, Luik en Doornik

Ook in een aantal grotere steden werden voor de periode 1 januari 1996-30 september 1996 nieuwe aanvragen opgetekend. Dit gebeurde met name in OCMW's van Charleroi, Luik en Doornik. Het voorwerp van de aanvraag werd echter niet onderscheiden, zodat een analyse van deze gemeenten, zelfs gedeeltelijk in dit hoofdstuk niet mogelijk is. Net zoals Antwerpen zullen deze gemeenten op een andere wijze benaderd worden in het derde deel van het onderzoek, om nadien met de rest van de onderzoeksresultaten vergeleken te worden. Het voorwerp van de aanvraag (schorsing, aanvulling of voorschot) zal niet getoetst worden aan de RVA-gegevens. Deze variabele zal in de mate van het mogelijke geconstrueerd worden aan de hand van de RVA-gegevens (zie volgende deel) en vervolgens vergeleken worden met de andere OCMW-gegevens.

7. Besluit

37% van alle nieuwe aanvragen die de Waalse OCMW's in de periode januari 1996 tot en met september 1996 te verwerken kregen, had een band met de werkloosheid. Van alle dossiers die met de werkloosheid te maken hebben, heeft 27,3% betrekking op cliënten die komen aankloppen omdat ze geschorst zijn, in 40,6% van de gevallen wordt op het OCMW beroep gedaan om een aanvulling bij de werkloosheidsuitkering te krijgen, en in 23,2% van de behandelde dossiers wordt een voorschot op de werkloosheidsuitkering aangevraagd. Van 8,9% van de dossiers meldde de OCMW's dat ze met de werkloosheid te maken hebben, zonder het voorwerp van de aanvraag te specificeren.

Vergeleken met alle nieuwe aanvragen in de onderzoeksperiode zijn de percentages vanzelfsprekend lager. Van alle nieuwe dossiers die de OCMW's in de Waalse gemeenten tussen 1 januari en 30 september 1996 te behandelen kregen, had 10,1% betrekking op een schorsing, 15,1% van de cliënten vroeg aanvulling bij hun werkloosheidsuitkering aan en 8,6% verzocht om een voorschot op hun werkloosheidsuitkering.

Vertrekkende van de verkregen procenten kan getracht worden na te rekenen wat dit betekent in absolute aantallen. Uit een aantal extrapolaties werd geconcludeerd dat de Waalse en Brusselse OCMW's in 1996 in het totaal waarschijnlijk tussen de 10 000 en de 12 500 dossiers te verwerken kregen die een band hadden met de werkloosheid: 2 700 à 3 300 schorsingen, 4 000 à 5 000 aanvragen betroffen aanvullingen en 2 300 à 2 800 aanvragen betroffen voorschotten. Van een restgroep tussen de 900 en de 1 100 dossiers is het voorwerp van de aanvraag niet gespecificeerd.

Bij de registratie van de schorsing werd een driedeling gebruikt, aangevuld met een categorie onbekend: werkloosheid afhankelijk van de wil van de werkloze, administratieve sancties en langdurige werkloosheid. Van alle aanvragen die betrekking hadden op een sanctie resulteerde ruim de helft uit een administratieve

sanctie (48,8%). Bijna een kwart van de aanvragen is het gevolg van een sanctie omwille van werkweigering en -verlating (23,5%) en 4% vraagt steun na geschorst te zijn omwille van langdurige werkloosheid. Van bijna één vierde van de geschorsten is niet geweten wat de reden van hun schorsing is (23,7%).

Vergeleken met de statistieken zoals ze door de RVA gepubliceerd werden (RVA, 1997, p. 108), valt op dat het aandeel van diegene die werkloos zijn omwille van omstandigheden afhankelijk van hun eigen wil in de RVA-statistieken en in het onderzoek van dezelfde grootteorde zijn. In verhouding zijn er in het onderzoek veel meer mensen die omwille van een administratieve sanctie uit het werkloosheidssysteem gevallen zijn te vinden en merkkelijk minder mensen die geschorst werden omwille van langdurige werkloosheid.

Een berekening van de percentages van de verschillende types schorsing op basis van het totale aantal nieuwe aanvragen, leidt tot 2,4% geschorsten omwille van werkweigering en -verlating, 4,9% geschorsten die een administratieve sanctie opliepen en 0,4% geschorsten omwille van langdurige werkloosheid.

Een vergelijking van de schorsingsdossiers waaraan we door extrapolatie kwamen voor het jaar 1996 met de cijfers van de RVA laat toe een schatting te maken van het aandeel van de geschorsten die naar de OCMW's doorstromen. Dit impliceert dat van alle geschorsten die geschorst werden omwille van werkweigering en -verlating en die door dat OCMW als dusdanig geregistreerd werden, ruim 9% bij een OCMW komt aankloppen. Voor diegene die geschorst worden omwille van een administratieve sanctie is dat goed 17% en voor diegene die uit het werkloosheidssysteem geweerd worden omwille van een te lange werkloosheid is dit drie kwart procent. Het betreft hier nog steeds de gegevens zoals ze door de OCMW's opgetekend werden. De uiteindelijke percentages kunnen hoger zijn omdat het aantal sancties dat als voorschot geregistreerd werd in deze fase van het onderzoek een onbekende is, en bovendien is van goed 24% van de schorsingen niet geweten wat de reden was.

HOOFDSTUK 6

SAMENVATTING EN BESLUIT

1. De band tussen de werkloosheid en het gestegen aantal aanvragen tot het bekomen van een bestaansminimum

Uit het jaarverslag 1996 van de RVA blijkt dat het aantal schorsingen in 1996 vergeleken met het jaar voordien, met zo'n 14% is toegenomen. De reden daarvoor is te vinden in het gestegen aantal schorsingen omwille van langdurige werkloosheid, dat o.m. te verklaren is door het in werking treden van een verstrengde schorsingsnorm. De schorsingen vormen één van de meest omstreden federale maatregelen in het werkloosheidsbeleid. De OCMW's die in vijf jaar tijd het aantal rechthebbenden op een bestaansminimum met liefst 40% zagen stijgen, vermoedden dat deze stijging verband hield met het gewijzigde werkloosheidsbeleid en uitten via de media regelmatig hun bezorgdheid.

De Vereniging van Belgische Steden en Gemeenten (VBSG) heeft daarop een studie aan dit fenomeen gewijd, waarin de werkloosheid aangeduid werd als de belangrijkste oorzaak van het gestegen aantal aanvragen van het bestaansminimum tussen 1990 en 1994. 15,5% van de bestaansminimumaanvragen in 1994 zou te maken hebben met de afgenomen bescherming van de werklozen (VBSG, 1995). Ook de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening (RVA) onderzocht de samenhang tussen de sancties in de werkloosheid en het gestegen aantal aanvragen bij de OCMW's. Het besluit van de RVA was dat het schorsingsbeleid nauwelijks of geen invloed heeft op de stijging van het aantal bestaansminimumtrekkers. Extrapolaties op basis van beide onderzoeken leidde tot de conclusie dat het werkelijke aantal geschorsten dat jaarlijks doorstroomt naar het OCMW waarschijnlijk hoger dan 2 000 is en lager dan ongeveer 8 000 (De Witte et al., 1996).

Om een beter inzicht te krijgen hoe de bevindingen van de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening en de vereniging van Belgische Steden en Gemeenten zich met elkaar verhouden, vroeg de staatssecretaris voor Leefmilieu, Maatschappelijke Integratie en Veiligheid, in een tweede onderzoeksfase vervoegd met de minister van Tewerkstelling en Arbeid, naar een diepgaander wetenschappelijk onderzoek om het verband dat er bestaat tussen de werkloosheid en de instroom in de bestaanszekerheid op eenduidige wijze in kaart brengen.

De studie die uit deze vraag volgde, werd opgevat als een wetenschappelijke replicatie van het onderzoek van de VBSG en omvat twee onderzoeksfasen. In een eerste fase werden alle nieuwe aanvragen die in de OCMW's geregistreerd werden tussen 1 januari en 30 september 1996 geanalyseerd. De onderzoeksvraag daarbij was na te gaan welk aandeel van de nieuwe aanvragen om bijstand een band hebben met de werkloosheid. In een tweede fase werden deze dossiers gecontroleerd aan de bestanden van de RVA. De onderzoeksvraag die daarbij centraal stond, was de vraag of de eerder 'subjectieve' classificatie van de OCMW's overeenkomt met wat door de RVA werd geregistreerd.

2. De onderzoeksresultaten van deel I

Met het materiaal dat in de hoofdstukken 4 en 5 werd samengebracht, kunnen een aantal van de onderzoeksvragen beantwoord worden. De centrale onderzoeksvraag, *hoe de werkloosheid en de sociale bijstand zich met elkaar verhouden*, wordt beantwoord aan de hand van een twintigtal subvragen. Met deze vragen wordt een totaalbeeld geschetst waarin zowel de OCMW's als de RVA een plaats krijgen. De eerste tien vragen schetsen het antwoord op de vraag wat de OCMW's registreren.

2.1 Wat is het aandeel van de nieuwe aanvragen die met de werkloosheid te maken hebben?

De OCMW's meldden een toegenomen aantal aanvragen waarvan vermoed werd dat zij een band hebben met de werkloosheid. Een eerste vraag die dient beantwoord te worden is dan ook welk deel van de nieuwe aanvragen met werkloosheid te maken heeft. De onderzoeksvragen 1 tot en met 4, namelijk wat het aandeel is van de nieuwe aanvragen die met de werkloosheid te maken hebben, die de OCMW's in de periode 1 januari 1996 t.e.m. 30 september 1996 te verwerken kregen (vraag 1); wat het aandeel is van de door de RVA geschorsten onder de door het OCMW goedgekeurde nieuwe aanvragen (vraag 2); wat het aandeel is van de werklozen die een aanvulling van hun werkloosheidsuitkering aanvragen omwille van een te lage initiële uitkering (dus niet omwille van bijvoorbeeld een beslag op hun uitkering) onder de door het OCMW goedgekeurde nieuwe aanvragen (vraag 3) en wat het aandeel is van de werklozen die een voorschot op hun werkloosheidsuitkering aanvragen onder de door het OCMW goedgekeurde nieuwe aanvragen (vraag 4), worden apart beantwoord voor Vlaanderen en voor Wallonië en Brussel. In de inleiding van hoofdstuk 4 werd reeds gesteld dat de sterk verschillende respons in Vlaanderen enerzijds en Wallonië en Brussel anderzijds, tot de beslissing geleid heeft beide afzonderlijk te behandelen. Dit was noodzakelijk omwille van de kwaliteitsverschillen van de data. In dit deeltje wordt, ondanks de beperkingen, toch geprobeerd hier en daar een synthese te maken en een beeld voor heel België te schetsen. De vroeger gemaakte opmerkingen blijven gelden: deze gegevens moeten met de nodige omzichtigheid geïnter-

preteerd worden. De gegevens van Vlaanderen steunen op een veel stevigere basis dan deze uit Wallonië en Brussel, waar de respons merkelijk lager lag en waar voor dit deel geen gegevens van de grotere steden beschikbaar waren.

2.1.1 Vlaanderen

32 van de 37 geselecteerde Vlaamse gemeenten verleenden hun medewerking aan het onderzoek, wat een respons oplevert van 86,5%. Van de 308 Vlaamse gemeenten zijn er 31 in de steekproef terug te vinden, of 10,06%. De analyse van deze gegevens leidde tot volgende resultaten.

Ruim een derde (36,59%) van alle nieuwe aanvragen die de Vlaamse OCMW's in de periode januari 1996 tot en met september 1996 te verwerken kregen, had een band met de werkloosheid.

Van alle dossiers die met de werkloosheid te maken hebben, heeft 28,7% betrekking op cliënten die komen aankloppen omdat ze geschorst zijn, in 27,1% van de gevallen wordt op het OCMW beroep gedaan om een aanvulling bij de werkloosheidsuitkering te krijgen en in 42,2% van de behandelde dossiers wordt een voorschot op de werkloosheidsuitkering aangevraagd.

Vergeleken met alle nieuwe aanvragen in de onderzoeksperiode zijn de percentages vanzelfsprekend lager. Van alle nieuwe dossiers die de OCMW's in de Vlaamse gemeenten tussen 1 januari en 30 september 1996 te behandelen kregen, had 10,5% betrekking op een schorsing, 9,9% van de cliënten vroeg aanvulling bij hun werkloosheidsuitkering aan en 15,4% verzocht om een voorschot op hun werkloosheidsuitkering.

Vertrekkende van de verkregen procenten kan getracht worden na te rekenen wat dit betekent in absolute aantallen. Er werden extrapolaties berekend op drie verschillende wijzen (op basis van het aantal inwoners, op basis van het aantal BM-trekkers en op basis van de verdeling over beide criteria). Wanneer het gemiddelde van de drie extrapolatievormen genomen wordt, betekent dit dat het aantal nieuwe aanvragen in de periode januari-september 1996 waarschijnlijk een 20 000 dossiers betrof, wat op jaarbasis overeenkomt met ongeveer 26 000 dossiers. Uit het onderzoek bleek dat 10,52% van de dossiers geopend werden omwille van een aanvraag waaraan een schorsing van de werkloosheid aan de basis lag. Dit impliceert dat de Vlaamse OCMW's in 1996 in het totaal waarschijnlijk 9 245 dossiers te verwerken kregen die een band hadden met de werkloosheid: 2 657 aanvragen waren het rechtstreekse gevolg van een sanctie door de RVA, 2 509 aanvragen betroffen aanvullingen en 3 900 aanvragen betroffen voorschotten.

2.1.2 Wallonië en Brussel

16 van de 33 in Brussel en Wallonië geselecteerde gemeenten verleenden hun medewerking aan het onderzoek, wat een respons oplevert van 48,5%. Van de 262

Waalse en 19 Brusselse gemeenten zijn er 13 in de steekproef terug te vinden, of 4,6%. De analyse van deze gegevens leidde tot volgende resultaten.

37% van alle nieuwe aanvragen die de Waalse en Brusselse OCMW's in de periode januari 1996 tot en met september 1996 te verwerken kregen, had een band met de werkloosheid.

Van alle dossiers die met de werkloosheid te maken hebben, heeft 27,3% betrekking op cliënten die komen aankloppen omdat ze geschorst zijn, in 40,6% van de gevallen wordt op het OCMW beroep gedaan om een aanvulling bij de werkloosheidsuitkering te krijgen en in 23,2% van de behandelde dossiers wordt een voorschot op de werkloosheidsuitkering aangevraagd. Van 8,9% van de dossiers melden de OCMW's dat ze met de werkloosheid te maken hebben, zonder het voorwerp van de aanvraag te specificeren.

Vergeleken met alle nieuwe aanvragen in de onderzoeksperiode zijn de percentages vanzelfsprekend lager. Van alle nieuwe dossiers die de OCMW's in de Waalse en Brusselse gemeenten tussen 1 januari en 30 september 1996 te behandelen kregen, had 10,1% betrekking op een schorsing, 15,1% van de cliënten vroeg aanvulling bij hun werkloosheidsuitkering aan en 8,6% verzocht om een voorschot op hun werkloosheidsuitkering.

Vertrekkende van de verkregen procenten kan getracht worden na te rekenen wat dit betekent in absolute aantallen. Er werden extrapolaties berekend op drie verschillende wijzen (op basis van het aantal inwoners, op basis van het aantal BM-trekkers en op basis van de verdeling over beide criteria). Wanneer het gemiddelde van de drie extrapolatievormen genomen wordt, betekent dit dat het aantal nieuwe aanvragen in de periode januari-september 1996 waarschijnlijk een 22 483 dossiers betrof, wat op jaarbasis overeenkomt met een 29 977 dossiers. Uit het onderzoek bleek dat 37% van de dossiers geopend werden omwille van een aanvraag waaraan een schorsing van de werkloosheid aan de basis lag. Dit impliceert dat de Waalse en Brusselse OCMW's in 1996 in het totaal waarschijnlijk 11 112 dossiers te verwerken kregen die een band hadden met de werkloosheid: 3 031 aanvragen waren het rechtstreekse gevolg van een sanctie door de RVA, 4 515 aanvragen betroffen aanvullingen en 2 577 aanvragen betroffen voorschotten.

2.1.3 Samenvatting

In tabel 6.1 worden de extrapolaties van de Vlaamse en Waalse en Brusselse onderzoeksresultaten samengevoegd. De schatting van het aantal geschorsten dat doorstroomt naar de OCMW's, ongeveer 5 700 gevallen, is hoger dan 2 000 en lager dan 8 000, de onder- en bovengrens die in het artikel van De Witte, Nicaise en Holderbeke geschetst werd (De Witte et al., 1996).

Tabel 6.1 Geëxtrapoleerd aantal nieuwe aanvragen, schorsingen, aanvullingen en voorschotten (gemiddelde van drie berekeningswijzen)

	Nieuwe aanvragen	Band werkloosheid	Schorsingen	Aanvullingen	Voor-schotten	Onbe-kend
Vlaanderen	25 260	9 245	2 657	2 509	3 900	179
Wallonië en Brussel	29 977	11 112	3 031	4 515	2 577	990
België	55 237	20 357	5 688	7 024	6 477	1 169

Tabel 6.2 Aandeel van het voorwerp van de aanvraag in de nieuwe aanvragen en in de aanvragen die een band hebben met de werkloosheid: Vlaanderen en Wallonië en Brussel

	Nieuwe aanvragen	Band werkloosheid	Schorsingen	Aanvullingen	Voor-schotten	Onbe-kend
Vlaanderen						
% nieuwe aanvragen	100,0	36,6	10,52	9,93	15,44	0,71
% band werkloosheid		100,0	28,7	27,1	42,2	1,9
Wallonië en Brussel						
% nieuwe aanvragen	100,0	37,1	10,1	15,1	8,6	3,3
% band werkloosheid		100,0	27,3	40,6	23,2	8,9

Een vergelijking van de percentages van Vlaanderen met deze van Wallonië en Brussel, leidt tot de conclusie dat het aandeel van bestaansminimumaanvragen omwille van een schorsing in alle dossiers die een band hebben met de werkloosheid van dezelfde grootteorde is. In het Vlaamse landsgedeelte worden er echter schijnbaar meer voorschotten gevraagd. In Wallonië en Brussel overheersen aanvragen om een aanvulling op de werkloosheid te krijgen.

2.2 Om welke reden werd er geschorst?

De volgende set vragen (vraag 5 t.e.m. vraag 7) zoomt in op de schorsingen zoals ze geregistreerd werden door de OCMW's. Er wordt een antwoord gezocht op de vragen wat het aandeel is van de *schorsingen omwille van werkweigering en -verlating* en hoe dit cijfer zich verhoudt tot het aantal nieuwe aanvragen en tot de cijfers zoals ze door de RVA voor 1996 gepubliceerd werden (vraag 5). Dezelfde vragen werden gesteld met betrekking tot de *administratieve sancties* (vraag 6) en tot de *schorsingen omwille van langdurige werkloosheid* (vraag 7). Ook voor dit deel worden Vlaanderen en Wallonië en Brussel apart behandeld.

2.2.1 Vlaanderen

Voor de respondenten die als geschorst werden geregistreerd, werd gevraagd de reden aan te geven *waarom* zij geschorst werden. Hierbij werd volgende driedeling gebruikt: werkloosheid afhankelijk van de wil van de werkloze (groep I), administratieve sancties (o.a. omwille van een onjuiste aangifte van de gezinstoestand en werken en stempelen: groep II) en langdurige werkloosheid (groep III). Van alle aanvragen die met de werkloosheid te maken hebben, heeft 28,7% betrekking op een sanctie. Goed de helft van deze subgroep zijn aanvragen die resulteren uit een administratieve sanctie (53,7%). Ruim een kwart (28,2%) van de aanvragen is het gevolg van een sanctie omwille van werkweigering en -verlating en 11,9% vraagt steun na geschorst te zijn omwille van langdurige werkloosheid. Van 6,1% van de geschorsten is niet geweten wat de reden van hun schorsing is.

Vergeleken met de statistieken zoals ze door de RVA gepubliceerd werden (RVA, 1997, p. 108), valt op dat het aandeel van diegene die werkloos zijn omwille van omstandigheden afhankelijk van hun eigen wil (groep I) in de RVA-statistieken en in het onderzoek van dezelfde grootteorde zijn. In verhouding zijn er in het onderzoek veel meer mensen die omwille van een administratieve sanctie uit het werkloosheidssysteem gevallen zijn te vinden en merkkelijk minder mensen die geschorst werden omwille van langdurige werkloosheid.

Een berekening van de percentages van de verschillende types schorsingen op basis van het totale aantal nieuwe aanvragen, leidt tot 2,96% geschorsten omwille van werkweigering en -verlating, 5,65% geschorsten die een administratieve sanctie opliepen en 1,25% geschorsten omwille van langdurige werkloosheid.

Van de 2 657 schorsingsdossiers waaraan we door extrapolatie (via het gemiddelde van de drie extrapolatievormen) kwamen voor het jaar 1996, hadden er 749 betrekking op een sanctie omwille van werkweigering en -verlating, 1 427 op een administratieve sanctie en 316 op een schorsing omwille van langdurige werkloosheid. Volgens de RVA werden er in 1996 in Vlaanderen 31 245 mensen geschorst (RVA, 1997). De verkregen totaalcijfers voor de verschillende soorten sancties kunnen vergeleken worden met de cijfers van de RVA. Er werden 9 029 mensen geschorst omwille van werkweigering en -verlating, 6 635 mensen liepen een administratieve sanctie op en 15 581 personen werden geschorst omwille van langdurige werkloosheid. Dit impliceert dat van alle geschorsten die geschorst werden omwille van werkweigering en -verlating en die door het OCMW als dusdanig geregistreerd werden, zo'n 8% bij een OCMW komen aankloppen. Voor diegene die geschorst worden omwille van een administratieve sanctie is dat ongeveer 20% en voor diegene die uit het werkloosheidssysteem geweerd worden omwille van een te lange werkloosheid is dit rond de 2%. Het betreft hier nog steeds de gegevens zoals ze door de OCMW's opgetekend werden. De uiteindelijke percentages kunnen hoger zijn omdat het aantal sancties dat als voorschot geregistreerd werd in deze fase van het onderzoek een onbekende is, en bovendien is van goed 6% van de schorsingen niet geweten wat de reden was.

2.2.2 Wallonië en Brussel

Voor de respondenten die als geschorst werden geregistreerd, werd gevraagd de reden aan te geven *waarom* zij geschorst werden. Hierbij werd volgende driedeling gebruikt: werkloosheid afhankelijk van de wil van de werkloze (groep I), administratieve sancties (o.a. omwille van een onjuiste aangifte van de gezinstoestand en werken en stempelen: groep II) en langdurige werkloosheid (groep III). Van alle aanvragen die met de werkloosheid te maken hebben, heeft 27,3% betrekking op een sanctie. Bijna de helft (48,5%) van deze subgroep zijn aanvragen die resulteren uit een administratieve sanctie. Bijna een kwart van de aanvragen zijn het gevolg van een sanctie omwille van werkweigering en -verlating (23,3%) en 4% vraagt steun na geschorst te zijn omwille van langdurige werkloosheid. Van bijna een kwart (24,2%) van de geschorsten is niet geweten wat de reden van hun schorsing is.

Vergeleken met de statistieken zoals ze door de RVA gepubliceerd werden (RVA, 1997, p. 108), is het beeld van Wallonië en Brussel niet sterk verschillend van dat van Vlaanderen. Het valt op dat het aandeel van diegene die werkloos zijn omwille van omstandigheden afhankelijk van hun eigen wil (groep I) in de RVA-statistieken en in het onderzoek van dezelfde grootteorde zijn. In verhouding zijn er in het onderzoek veel meer mensen die omwille van een administratieve sanctie uit het werkloosheidssysteem gevallen zijn te vinden en merkkelijk minder mensen die geschorst werden omwille van langdurige werkloosheid.

Een berekening van de percentages van de verschillende types schorsingen op basis van het totale aantal nieuwe aanvragen, leidt tot 2,4% geschorsten omwille van werkweigering en -verlating, 5% geschorsten die een administratieve sanctie opliepen en 0,4% geschorsten omwille van langdurige werkloosheid.

Van de 3 031 schorsingsdossiers waaraan we door extrapolatie (via het gemiddelde van de drie extrapolatievormen) kwamen voor het jaar 1996, hadden er 711 betrekking op een sanctie omwille van werkweigering en -verlating, 1 479 op een administratieve sanctie en 123 op een schorsing omwille van langdurige werkloosheid. Van 718 dossiers was de aard van de sanctie niet opgegeven. Volgens de RVA werden er in 1996 in Wallonië en Brussel samen 32 580 mensen geschorst (RVA, 1997). De verkregen totaalcijfers voor de verschillende soorten sancties kunnen vergeleken worden met de cijfers van de RVA. Er werden 7 531 mensen geschorst omwille van werkweigering en -verlating, 8 586 mensen liepen een administratieve sanctie op en 16 463 personen werden geschorst omwille van langdurige werkloosheid. Dit impliceert dat van alle geschorsten die geschorst werden omwille van werkweigering en -verlating en die door het OCMW als dusdanig geregistreerd werden, 9,5% bij een OCMW komt aankloppen. Voor diegene die geschorst worden omwille van een administratieve sanctie is dat 17% en voor diegene die uit het werkloosheidssysteem geweerd worden omwille van een te lange werkloosheid is dit drie kwart procent. Het betreft hier nog steeds de gegevens zoals ze door de OCMW's opgetekend werden. De uiteindelijke percentages kunnen hoger zijn omdat het aantal sancties dat als voorschot geregistreerd werd in

deze fase van het onderzoek een onbekende is, en bovendien is van bijna een kwart van de schorsingen niet geweten wat de reden was.

2.2.3 Samenvatting

Een vergelijking van de reden waarom de mensen die omwille van een sanctie door de RVA beroep deden op het OCMW, met het aandeel van de verschillende soorten sancties binnen de totale geschorstenpopulatie van de RVA, geeft een indicatie van het *profiel* van de geschorsten die een beroep doen op een OCMW. Er dient nog eens op gewezen te worden dat de cijfers van de RVA en van de OCMW's wel in dezelfde periode opgetekend werden, maar onder andere door een vertragingseffect, waarschijnlijk voor een deel betrekking hebben op andere mensen. Dit zal in het volgende deel verder uitgeklaard worden.

In zijn jaarlijks overzicht maakt de RVA een onderscheid tussen drie verschillende soorten schorsingen: schorsingen omwille van werkweigering en -verlating, administratieve sancties en schorsingen omwille van langdurige werkloosheid. Deze verhoudingen kunnen vergeleken worden met het aandeel dat elke soort schorsing in het onderzoek vertegenwoordigt. Dit gebeurt in tabel 6.3.

Tabel 6.3 Aandeel van de verschillende soorten schorsingen in het onderzoek en in de RVA-statistieken

	Werkweigering en -verlating	Administratieve sanctie	Schorsing (langdurige werkloosheid)	Onbekend
Vlaanderen				
RVA: 1996	28,8	21,2	49,9	
RVA: trim. 1-3	28,8	22,3	48,9	
Onderzoek	28,2	53,7	11,9	6,1
Wallonië en Brussel				
RVA: 1996	23,1	26,4	50,5	
RVA: trim. 1-3	21,4	25,4	53,2	
Onderzoek	23,4	48,8	4,1	23,7

Al verschillen de percentages voor Vlaanderen en Wallonië en Brussel, de teneur die vastgesteld kan worden, is voor beide onderzoeksdelen gelijk. Het proportionele aandeel van mensen die geschorst worden omwille van werkweigering en -verlating is zowel in de RVA-statistieken als in het onderzoek van dezelfde grootteorde. Personen die administratieve sancties oplopen, doen verhoudingsgewijs veel meer beroep op de OCMW's. De mensen die omwille van langdurige werkloosheid geschorst worden, vertegenwoordigen ongeveer de helft van alle personen die op jaarbasis door de RVA geschorst worden, maar hebben een veel bescheidener aandeel in het onderzoek. Zij komen verhoudingsgewijs dus veel minder bij het OCMW terecht.

Dit roept de vraag op welk *aandeel van de geschorsten* doorstroomt naar de OCMW's. Dit wordt samengevat weergegeven in de tabellen 6.4 en 6.5.

Tabel 6.4 De geëxtrapoleerde schorsingen vergeleken met de RVA-cijfers voor België

	Werkweiger- ing en -verlating	Administra- tieve sanctie	Schorsing (langdurige werkloos- heid)	Onbekend	Totaal
Geëxtrapoleerd aantal schorsingen in het onderzoek (België) 12 maanden	1 460	2 906	439	883	5 688
Totaal aantal schorsingen volgens de RVA	16 560	15 221	32 044		63 825
Percentages bij OCMW	8,81	19,09	1,37		8,90

Tabel 6.5 De percentages van de verschillende soorten sancties die op een OCMW beroep doen vergeleken

Percentages bij OCMW	Werkweiger- ing en -verlating	Administra- tieve sanctie	Schorsing (langdurige werkloosheid)	Totaal
Vlaanderen	7,39	19,17	1,81	7,58
Wallonië en Brussel	9,48	17,31	0,74	9,41
België	8,81	19,09	1,37	8,90

De sommatie van de onderzoeksgegevens van de verschillende landsdelen geeft een indicatie van het aandeel van de geschorsten die zich tot een OCMW wenden voor hulp. Het aantal mensen dat in 1996 beroep deed op een OCMW omwille van een schorsing, komt overeen met bijna 9% van het aantal schorsingen in 1996. Opgesplitst naar de verschillende soorten sancties leidt dit tot eveneens vrijwel 9% voor de mensen die geschorst worden omwille van werkweigering en -verlating. Van diegene die een administratieve sanctie oplopen, wendt bijna één op vijf zich tot het OCMW (19,1%). Van de langdurig werklozen die geschorst worden, doet goed 1% een beroep op een OCMW.

2.3 Is er een evolutie in de tijd?

De achtste onderzoeksvraag polste of er een *evolutie in de tijd* vastgesteld kon worden, of er een significant verband bestaat tussen de maand van de aanvraag en het voorwerp van de aanvraag? Deze vraag heeft niet tot doel na te gaan hoe een individueel dossier over de tijd evolueert, maar wel het algemene beeld dat per onderzoeksmaand verschijnt, na te gaan. Hieruit zal blijken of de hypothese uit hoofd-

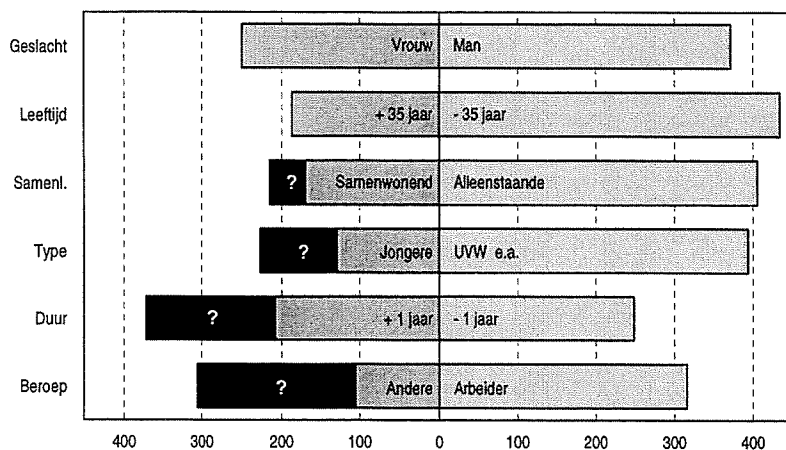
stuk 1 (zie paragraaf 1.1.3), nl. dat juni een dalperiode is voor de schorsingen en dat de schorsingen in november boven het gemiddelde liggen, bevestigd of gefalsifieerd wordt.

De vraag of er een evolutie in de tijd kan vastgesteld worden, of er een significant verband bestaat tussen de maand van de aanvraag en het voorwerp van de aanvraag kan in deze fase van het onderzoek niet bevestigd worden. Een analyse van de ruwe cijfers voor Vlaanderen leidt tot een zwak significant verband tussen de maand van de aanvraag en het voorwerp van de aanvraag (Cramers $V = 0,124$; $P = 0,001$), dat echter niet meer significant is na weging ($P = 0,318$). Uit de analyse van de cijfers van Wallonië en Brussel blijkt geen significant verband tussen de maand waarin een aanvraag om bijstand wordt ingediend en het voorwerp van de aanvraag.

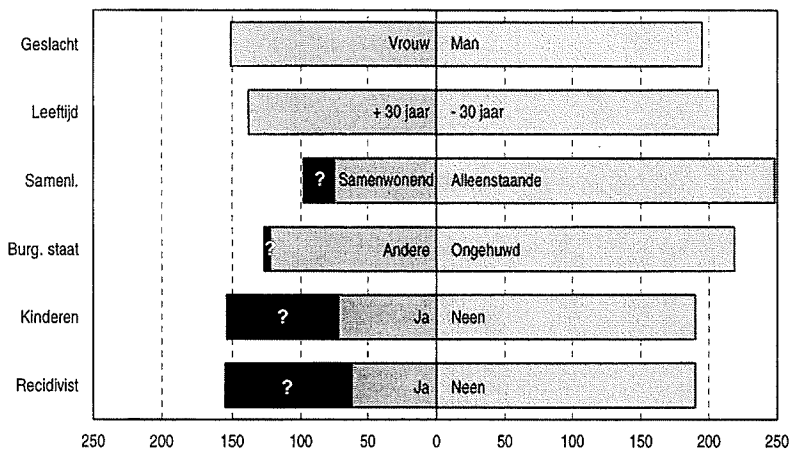
2.4 Wat is het profiel van de onderzoekspopulatie ?

Het onderzoek heeft getracht aan het licht te brengen in welke mate er zich onder de respondenten verschillen voordoen wanneer er rekening gehouden wordt met de achtergrondkenmerken zoals hun leeftijd, geslacht, gezinstype, nationaliteit, OCMW-verleden, de maand van het beroep op het OCMW en de woonplaats. Concreet werd de vraag gesteld of de profielen van de verschillende deelpopulaties variëren indien zij verder beschreven worden aan de hand van deze zeven onafhankelijke variabelen of achtergrondkenmerken.

In eerste instantie werd er een beeld geschetst van de totale onderzoekspopulatie. In Vlaanderen bleek dat de meeste aanvragen van mannen kwamen, dat de meeste aanvragers jonger dan 35 waren, alleenstaande, dat ze geen jongerenstatuut hadden in de werkloosheid, dat ze korter dan een jaar werkloos waren en dat ze in hun beroepsverleden vooral als arbeider actief waren (zie figuur 6.1a).

Figuur 6.1a Tweedeling van de belangrijkste achtergrondkenmerken voor Vlaanderen

Figuur 6.1b Tweedeling van de belangrijkste achtergrondkenmerken voor Wallonië en Brussel

Het profiel van de Waalse en Brusselse steunaanvragers is niet sterk verschillend. Het is duidelijk dat de meeste aanvragen in Wallonië en Brussel eveneens van mannen kwamen, dat de meeste aanvragers jonger dan 30 waren, alleenstaande, dat ze ongehuwd waren, dat ze geen kinderen hadden en dat ze voor de eerste keer met het OCMW in contact kwamen (zie figuur 6.1b). Dit beeld werd verfijnd door de totale populatie op te delen in een aantal deelpopulaties naar het voorwerp van hun aanvraag.

In tabel 6.6 wordt weergegeven in hoeverre de deelpopulaties van de schorsingen, de aanvullingen en voorschotten van elkaar verschillen. Voor elk van de drie verschillende redenen waarom cliënten op een OCMW beroep deden, wordt aangegeven in welke mate bepaalde achtergrondvariabelen sterker voorkomen in deze categorie dan in de andere. Bijvoorbeeld, de hele problematiek is zoals hoger reeds werd gesteld, in belangrijke mate een jongerenproblematiek, maar er zijn meer jongeren jonger dan 25 bij de aanvullingen terug te vinden dan bij de schorsingen en de voorschotten. Daarom staat bij leeftijd onder de hoofding aanvullingen 'jongeren' vermeld. Dezelfde oefening werd gedaan voor de variabelen geslacht, leeftijd, burgerlijke stand, samenlevingsvorm, kinderen, nationaliteit, soort werkloze, duur werkloosheid, beroep en recidivist.

Een belangrijke vaststelling die uit de vergelijkende tabel 6.6 blijkt, is dat de profielen voor Vlaanderen en voor Wallonië en Brussel vrijwel niet van elkaar verschillen. Al slaat de nadruk die voor de verschillende categorieën op een welbepaalde variabele gelegd wordt op het verschil met de andere groepen, toch verschijnt er daardoor een duidelijk en samenhangend beeld.

De cliënten die omwille van een schorsing een beroep doen op een OCMW zijn iets meer mannen, uitkeringsgerechtigde volledige werklozen, iets langer dan de anderen werkloos en iets meer arbeider geweest.

Tabel 6.6 Overzicht van de profiel van de aanvragers naar het voorwerp van de aanvraag: Vlaanderen en Wallonië + Brussel

	Vlaanderen		Wallonië en Brussel	
	Schorsingen	Aanvullingen	Schorsingen	Aanvullingen
Geslacht	Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen
Leeftijd		Jongeren		Jongeren
Burgerlijke stand		Ongehuwd		Ongehuwd
Samenlevingsvorm		Alleenstaanden		Alleenstaanden
Kinderen		Minder kinderen		Minder kinderen
Nationaliteit		Minder niet-Belgen		Meer kinderen
Soort werkloze	UVW		UVW	Minder niet-Belgen
Duur werkloosheid	Langer werkloos		Langer werkloos	UVW
Beroep	Arbeider			Korter werkloos
Recidivist				Minder

De aanvullingen worden meer door vrouwen aangevraagd. Deze aanvragers zijn door de band jonger, ongehuwd, alleenstaande en hebben minder kinderen dan de anderen.

De voorschotten worden weer iets meer door mannen aangevraagd. Deze personen hebben iets vaker kinderen, zijn meer UVW (geweest) en korter werkloos dan de andere categorieën.

2.5 Meer schorsingen in grote gemeenten?

Op vraag 10, of er een verband bestaat tussen de grootte van het OCMW en de aard van de band met de werkloosheid, kan positief geantwoord worden. Er bestaat een verband tussen de grootte van de gemeente en de reden waarom de mensen beroep doen op het OCMW.

In Vlaanderen wordt een eerder zwak, doch significant verband tussen de grootte van de gemeente en het voorwerp van de aanvraag vastgesteld (Cramers $V = 0,189$; $P = 0,001$). Personen die in een kleinere gemeente wonen (-10 000 en 10-20 000) zijn verhoudingsgewijs meer bij de schorsingen terug te vinden en minder bij de voorschotten. Cliënten die in middelgrote (50-100 000) en grote (+100 000) gemeenten wonen, zijn minder dan het gemiddelde bij de schorsingen te vinden en meer bij de voorschotten.

In Wallonië en Brussel wordt een iets sterker verband gevonden tussen de grootte van de gemeente en het voorwerp van de aanvraag (Cramers $V = 0,223$; $P = 0,001$). Hier zijn de personen die in een kleinere gemeente wonen (-10 000 en 10-20 000) eveneens verhoudingsgewijs meer bij de schorsingen terug te vinden en minder bij de aanvullingen. Cliënten die in middelgrote (50-100 000) gemeenten wonen zijn minder dan het gemiddelde bij de schorsingen te vinden en meer bij de aanvullingen.

De hypothese waarvan in hoofdstuk 2 (paragraaf 1.3.1) vertrokken werd, dat omwille van de armoedeproblematiek in de grootsteden de band die er bestaat tussen de werkloosheid en de toename van de aanvragen bij het OCMW mogelijk overschat wordt, wordt hier *niet* bevestigd. Integendeel. Het procentuele aandeel van mensen die zich omwille van een schorsing tot het OCMW richten, lijkt net in de kleinere gemeenten groter te zijn. Een mogelijke verklaring zou kunnen zijn dat door de lagere drempel in een grootstad en de concentratie van de armoedeproblematiek aldaar, het procentuele aandeel van geschorsten dat beroep doet op een OCMW net lager komt te liggen. Hoe meer mensen om een hele reeks uiteenlopende redenen beroep doen op een OCMW, hoe kleiner het procentuele aandeel van de geschorsten dat om hulp vraagt verhoudingsgewijs wordt, ook al verandert dit niets aan het absolute aantal. Met andere woorden, indien de nood aan bijstand van geschorsten in kleine en grote gemeenten even groot is, kan dit voor de kleinere gemeenten een groter aandeel in hun totale hulppakket betekenen omdat er in verhouding met de grotere steden, minder mensen om andere redenen een beroep doen op het OCMW.

3. Besluit

Het voorliggende onderzoek komt niet tot een replicatie van de 15,5% van de bestaansminimumaanvragen omwille van een afgenomen bescherming van de werkloosheid, die in 1994 door de VBSG werden vastgesteld. Uit het onderzoek bleek wel dat, voor wat Vlaanderen betreft, ruim één op drie van de nieuwe aanvragen om bijstand in 1996 met de werkloosheid te maken had en dat goed 10% van de nieuwe aanvragen het gevolg waren van een schorsing. Dit impliceert dat er voor heel het land in 1996 tussen de 10 000 en de 12 000 aanvragen om bijstand met de werkloosheid te maken hadden en dat een 5 à 6 000 daarvan het rechtstreekse gevolg waren van een sanctie door de RVA.

Voor wat betreft het effect van de schorsingen omwille van *langdurige werkloosheid* wordt de RVA-analyse bevestigd. Slechts een marginaal deel van diegene die geschorst werden omwille van een abnormaal langdurige werkloosheid doet na schorsing een beroep op de bijstand. Hieruit besluiten dat het schorsingsbeleid nauwelijks of geen invloed heeft op de stijging van het aantal bestaansminimumtrekkers, is echter voorbarig. Dit blijkt bijvoorbeeld uit het percentage van de geschorsten die een administratieve sanctie kregen. Uit de cijfers die de OCMW's registeren, blijkt dat ongeveer één op vijf van deze mensen genoopt zijn op een OCMW beroep te doen.

Een toetsing van deze bevindingen aan de gegevens van de RVA zal duidelijk maken of de werkloosheid en de sociale bijstand echt communicerende vaten zijn ... of slechts een beetje.

BIJLAGEN

Bijlage 1 / Vragenlijst voor de deelnemende OCMW's

In het kader van een onderzoek dat het verband tussen de werkloosheid en de sociale bijstand tracht na te gaan, wordt ook op uw gemeente beroep gedaan.

Het onderzoek gaat over een periode van 9 maanden (januari 1996 - september 1996) na hoeveel mensen een nieuwe aanvraag om bijstand¹ omwille van problemen met de werkloosheid² bij de OCMW's indienen. Het onderzoek analyseert dus enkel de *nieuwe* aanvragen, de instroom, en *niet* alle cliënten die in de beschouwde periode omwille van problemen met de werkloosheid geholpen worden.

De gegevens van de deelnemende OCMW's worden gebundeld en geverifieerd bij de RVA. Zodoende wordt een beeld verkregen van de samenhang tussen de uitstroom uit de werkloosheid en de instroom bij de OCMW's.

Hiertoe worden eerst een aantal cijfergegevens opgevraagd (vraag 1 t.e.m. vraag 5) op basis waarvan procenten kunnen berekend worden. In de laatste vraag (vraag 6) wordt meer gedetailleerd ingegaan op de achtergrondkenmerken van de cliënten waarover het gaat. De koppeling van de gegevens van de OCMW's en deze van de RVA gebeurt door de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid die over de privacy van de cliënten waakt.

1. Naam van de gemeente?

2. Hoeveel personen hebben in uw OCMW in de periode tussen 1 januari 1996 tot en met 30 september 1996 een *nieuwe* aanvraag tot het bekomen van een *bestaansminimum* of een *equivalent* ervan ingediend waarop een *positieve* beslissing volgde?

Antwoord: personen

Let wel:

1. Nieuw betekent:
 - alle personen die nog niet bekend waren bij het OCMW (dit zijn de echte nieuwe aanvragen);
 - alle personen die wel reeds gekend waren, maar die ten minste in de maanden *oktober, november en december 1995* geen beroep hebben gedaan op het OCMW;
 - iemand die bijvoorbeeld in januari 1995 een aanvraag heeft ingediend en gedurende 3 maanden bijstand heeft gekregen (januari, februari en maart 1995) wordt *wel* meegeteld in het onderzoek. Dit zijn de *recidivisten*. Iemand die in juli 1995 een aanvraag indient en die tussen juli en oktober 1995 steun krijgt, wordt *niet*

¹ Bestaansminimum of een equivalent ervan, inclusief voorschotten.

² Het gaat om aanvragen om bijstand omwille van een al dan niet definitieve schorsing, aanvragen om een werkloosheidsvergoeding voor te schieten of een aanvragen om een aanvulling te krijgen op een onvoldoende hoge uitkering.

meegeteld, omdat hij ook steun gekregen heeft gedurende 1 van de 3 maanden die als afscheidingsperiode dienen (nl. oktober 1995).

2. Er zijn *leeftijdsgrenzen*: enkel personen ouder dan 18 worden geteld. Mannen worden enkel geteld indien zij jonger zijn dan 65; vrouwen indien zij jonger zijn dan 60.
3. Enkel dossiers van *BM-trekkers of equivalenten* (= gewaarborgd inkomen of aangepast gewaarborgd inkomen, inclusief voorschotten) worden geteld.
4. Elke persoon wordt slechts *één keer* geteld. Indien een persoon een andere aanvraag indient in de loop van de 9 onderzoeksmaanden, wordt alleen de eerste aanvraag weerhouden.
5. Enkel de *positieve beslissingen* die deze periode betreffen, worden in het onderzoek meegeteld.³

3. Hoeveel personen zoals gedefinieerd in vraag 2 hebben *per maand* in uw OCMW een nieuwe aanvraag om bijstand ingediend in de periode tussen 1 januari 1996 tot en met 30 september 1996?

Antwoord:	januari	personen
	februari	personen
	maart	personen
	april	personen
	mei	personen
	juni	personen
	juli	personen
	augustus	personen
	september	personen

Totaal	personen	Dit is het antwoord op vraag 2
--------	-------	----------	--------------------------------

Let wel: gebruik dezelfde criteria als voor vraag 2.

Uit de groep personen die beantwoorden aan de criteria zoals gedefinieerd in vraag twee, worden de situaties gehaald waar de aanvraag tot steun bij het OCMW schijnbaar een *band heeft met de werkloosheid*. Selecteer uit de lijst die het resultaat is van vraag 2, alle personen die bij het OCMW komen aankloppen voor een voorschot op hun werkloosheid, voor een aanvulling (ook bijpas, opleg, ... genoemd) van hun werkloosheidsvergoeding of omdat zij tijdelijk of definitief van de werkloosheid geschrapt zijn.

³ Er wordt vanuit gegaan dat de fout die gemaakt wordt door de beslissingen die voor deze periode vallen en een invloed in deze tijdspanne hebben, opgeheven worden door de beslissingen die in deze periode vallen en betrekking hebben op de periode erna.

4. Hoeveel personen die een band hebben met de werkloosheid, hebben in uw OCMW in de periode tussen 1 januari 1996 tot en met 30 september 1996 een nieuwe aanvraag om bijstand ingediend?

Antwoord: personen

Let wel: gebruik dezelfde criteria als voor vraag 2.

5. Hoeveel personen die een band hebben met de werkloosheid, hebben in uw OCMW in de periode tussen 1 januari 1996 tot en met 30 september 1996 een nieuwe aanvraag om bijstand ingediend, indien zij *uitgesplitst* worden naar het voorwerp van de aanvraag?

Voorschotten personen	
Aanvullingen personen	
Schorsingen personen	
Totaal personen	Dit is het antwoord op vraag 4

De volgende vraag betreft informatie over de weerhouden personen. Indien het een groot aantal personen betreft, geniet het de voorkeur de antwoorden in een bestand te steken (Word, Excel, ...). Voor een kleiner aantal personen kan deze bladzijde zoveel maal gekopieerd worden als er geselecteerde personen zijn.

6. Vul onderstaande gegevens in voor *elke persoon* die een band heeft met de werkloosheid en die in uw OCMW in de periode tussen 1 januari 1996 tot en met 30 september 1996 een nieuwe aanvraag om bijstand waarop een positieve beslissing volgde, heeft ingediend.

De omschrijvingen van de variabelen zijn terug te vinden in bijlage 1.

Gebruik voor het invullen van de velden 5 tot en met 18 a.u.b. de voorgestelde codes.

Deze zijn te vinden in de achteraan bijgevoegde codetabel (bijlage 2).

1. Naam	
2. Voornaam	
3. Rijksregisternummer	
4. Geboortedatum	
5. Leeftijd	
6. Geslacht	
7. Burgerlijke stand	
8. Samenlevingsvorm	
9. Aantal kinderen	
10. Nationaliteit	
11. Voorwerp beroep	
12. Soort schorsing	
13. Soort werkloze	
14. Duur werkloosheid	
15. Beroep	
16. Opleiding	
17. Recidivist	
18. Maand instroom	

Bijlage 2 / Categorieën databank OCMW's

1. OCMW	
Elk deelnemend OCMW een nummer (2 karakters)	1 2 ...
2. Leeftijd	
18-25	1
26-30	2
31-35	3
36-40	4
41-45	5
46-50	6
51-55	7
55+	8
3. Geslacht	
Man	1
Vrouw	2
4. Burgerlijke stand	
Ongehuwd	1
Gehuwd	2
Feitelijk gescheiden	3
Wettelijk gescheiden	4
Weduwe/weduwenaar	5
5. Samenlevingsvorm	
Alleenwonend	1
Samenwonend (2 of meer alleenstaanden)	2
Samenwonend met partner	3
Samenwonend met partner en kinderen	4
Eenoudergezin	5
Andere	6
6. Aantal kinderen	
7. Nationaliteit	
Belg	1
EU-burger	2
Niet EU-burger	3
8. Voorwerp beroep	
Uitsluiting RVA (schorsing)	1
Aanvulling werkloosheidsvergoeding	2
voorschotten werkloosheidsvergoeding, ...	3
9. Soort schorsing	
Werkweigering en -verlating	1
Administratieve sancties	2
Langdurige werkloosheid	3

10. Soort werkloze	
UVW	1
Jongere in wachttijd	2
Jongere met wachtvergoeding	3
Andere	4
11. Duur werkloosheid	
Minder dan een jaar	1
Eén à twee jaar	2
Langer dan twee jaar	3
12. Beroep	
Arbeider	1
Bediende	2
Zelfstandige	3
Geen	4
13. Opleiding	
Lager onderwijs	1
Lager secundair onderwijs	2
Hoger secundair onderwijs	3
Hoger onderwijs	4
14. Recidivist	
Ja	1
Neen	2
15. Maand instroom	
Januari	1
Februari	2
Maart	3
April	4
Mei	5
Juni	6
Juli	7
Augustus	8
September	9

Bijlage 3 / Scores van de geselecteerde gemeenten

Tabel B3.1 Toevalssteekproef van 60 gemeenten naar grootte van de gemeente en het aantal BM-trekkers per 100 inwoners

Celnr.	Gemeente	Inwoners	BM/C	Provincie
1	As	-10 000	-0,50%	Limburg
1	Baarle-Hertog	-10 000	-0,50%	Antwerpen
1	Beauvechain	-10 000	-0,50%	Brabant-Wallon
1	Bekkevoort	-10 000	-0,50%	Brabant
1	Bever	-10 000	-0,50%	Brabant
1	Burg-Reuland	-10 000	-0,50%	Liège
1	Kluisbergen	-10 000	-0,50%	Oost-Vlaanderen
1	Koekelare	-10 000	-0,50%	West-Vlaanderen
1	Lincent	-10 000	-0,50%	Liège
1	Pittem	-10 000	-0,50%	West-Vlaanderen
1	Rebecq	-10 000	-0,50%	Brabant Wallon
1	Sint-Laureins	-10 000	-0,50%	Oost-Vlaanderen
1	Verlaine	-10 000	-0,50%	Liège
1	Vosselaar	-10 000	-0,50%	Oost-Vlaanderen
1	Walhain	-10 000	-0,50%	Brabant-Wallon
1	Wellin	-10 000	-0,50%	Luxembourg
1	Yvoir	-10 000	-0,50%	Namur
1	Zoutleeuw	-10 000	-0,50%	Brabant
2	Bree	10-20 000	-0,50%	Limburg
2	Erpe-Mere	10-20 000	-0,50%	Oost-Vlaanderen
2	Ganshoren	10-20 000	-0,50%	Brussel/Bruxelles
2	Kontich	10-20 000	-0,50%	Antwerpen
2	Kuurne	10-20 000	-0,50%	West-Vlaanderen
2	Lede	10-20 000	-0,50%	Oost-Vlaanderen
2	Londerzeel	10-20 000	-0,50%	Brabant
2	Moorslede	10-20 000	-0,50%	West-Vlaanderen
2	Putte	10-20 000	-0,50%	Antwerpen
2	Stabroek	10-20 000	-0,50%	Antwerpen
2	Tessenderlo	10-20 000	-0,50%	Limburg
2	Tremelo	10-20 000	-0,50%	West-Vlaanderen
2	Veurne	10-20 000	-0,50%	West-Vlaanderen
2	Zonnebeke	10-20 000	-0,50%	West-Vlaanderen
3	Heusden-Zolder	20-50 000	-0,50%	Limburg
3	Mol	20-50 000	-0,50%	Antwerpen
3	Oudenaarde	20-50 000	-0,50%	Oost-Vlaanderen
3	Tienen	20-50 000	-0,50%	Brabant
3	Wetteren	20-50 000	-0,50%	Oost-Vlaanderen
3	Wevelgem	20-50 000	-0,50%	West-Vlaanderen
6	Beauraing	-10 000	0,5-1%	Namur
6	Léglise	-10 000	0,5-1%	Luxembourg
6	Libramont-Chevigny	-10 000	0,5-1%	Luxembourg
6	Marchin	-10 000	0,5-1%	Liège
6	Modave	-10 000	0,5-1%	Liège
6	Ohey	-10 000	0,5-1%	Namur
6	Plombières	-10 000	0,5-1%	Liège
6	Sombreffe	-10 000	0,5-1%	Namur
7	Esneux	10-20 000	0,5-1%	Liège

Tabel B3.1 Toevalssteekproef van 60 gemeenten naar grootte van de gemeente en het aantal BM-trekkers per 100 inwoners. Vervolg

Celnr.	Gemeente	Inwoners	BM/C	Provincie
7	Fleurus	10-20 000	0,5-1%	Hainaut
7	Grâce-Hollogne	10-20 000	0,5-1%	Liège
7	Lessines	10-20 000	0,5-1%	Hainaut
8	Courcelles	20-50 000	0,5-1%	Hainaut
8	Willebroek	20-50 000	0,5-1%	Antwerpen
9	Hasselt	50-100 000	0,5-1%	Limburg
9	Sint-Niklaas	50-100 000	0,5-1%	Oost-Vlaanderen
11	Sivry-Rance	-10 000	1%	Hainaut
11	Spa	-10 000	1%	Liège
12	Couvin	10-20 000	1%	Namur
12	Florennes	10-20 000	1%	Namur
13	Jette	20-50 000	1%	Brussel/Bruxelles
13	Sambreville	20-50 000	1%	Namur

Tabel B3.2 Wegingscoëfficiënt, aantal nieuwe aanvragen en aantal dossiers met een band met de werkloosheid per gemeente: Vlaanderen

Naam	Wegings- coëfficiënt	Aantal nieuwe aanvragen	Gewogen aantal nieuwe aanvragen	Band met de werk- loosheid	Band met de werk- loosheid (gewogen)	%
As	1,27	29	36,83	16	20,32	55,17
Baarle-Hertog	1,27	4	5,08	2	2,54	50,00
Bekkevoort	1,27	2	2,54	2	2,54	100,00
Brugge	0,10	650	65,00	147	14,70	22,62
Erpe-Mere	1,13	28	31,64	15	16,95	53,57
Gent	0,20	1 876	375,20	598	119,60	31,88
Heusden- Zolder	0,86	61	52,46	33	28,38	54,10
Kluisbergen	1,27	14	17,78	5	6,35	35,71
Koekelare	1,27	11	13,97	1	1,27	9,09
Kontich	1,13	41	46,33	20	22,60	48,78
Kuurne	1,13	39	44,07	11	12,43	28,21
Lede	1,13	33	37,29	9	10,17	27,27
Mechelen	0,15	276	41,40	181	27,15	65,58
Mol	0,86	56	48,16	14	12,04	25,00
Moorslede	1,13	13	14,69	5	5,65	38,46
Oostende	0,15	728	109,20	300	45,00	41,21
Oudenaarde	0,86	89	76,54	31	26,66	34,83
Pittem	1,27	11	13,97	11	13,97	100,00
Putte	1,13	20	22,60	5	5,65	25,00
Sint-Laureins	1,27	9	11,43	2	2,54	22,22
Sint-Niklaas	0,40	319	127,60	181	72,40	56,74
Stabroek	1,13	16	18,08	16	18,08	100,00
Tessenderlo	1,13	21	23,73	12	13,56	57,14
Tienen	0,86	177	152,22	36	30,96	20,34
Tremelo	1,13	10	11,30	12	13,56	120,00
Veurne	1,13	32	36,16	3	3,39	9,38
Wetteren	0,86	72	61,92	22	18,92	30,56
Wevelgem	0,86	74	63,64	25	21,50	33,78
Willebroek	1,01	101	102,01	25	25,25	24,75
Zonnebeke	1,13	9	10,17	2	2,26	22,22
Zoutleeuw	1,27	20	25,40	4	5,08	20,00
Totaal		4 841	1 698,00	1 746	621,47	36,07
Totaal gewogen		1 698		621,47		36,59

Tabel B3.3 Wegingscoëfficiënt, aantal nieuwe aanvragen en aantal dossiers met een band met de werkloosheid per gemeente: Wallonië en Brussel

Naam	Wegings- coëfficiënt II	Aantal nieuwe aanvragen	Gewogen aantal nieuwe aanvragen	Band met de werk- loosheid	Band met de werk- loosheid (gewogen)	%
Beaumont	1,10	36		4	4	
Châtelet	0,55	252		87	48	
Courcelles	1,10	117		45	49	
Ixelles	0,27			193	53	
Florennes	1,10	42		8	9	
Grâce-Hollogne	0,55	82		29	16	
Libramont- Chevigny	1,10	37		16	18	
Modave	1,10	10		6	7	
Plombières	2,47	23		10	25	
Seraing	0,27			223	61	
Sivry-Rance	0,55	29		14	8	
Spa	0,55	97		43	24	
Walhain	2,29	13		9	21	
Burg-Reuland		7				
Verlaine		4				
Léglise		12				
Totaal	13,00			687	341	
Totaal gewogen				341		

Tabel B3.4 Aantal dossiers per gemeente naar voorwerp van de aanvraag: Vlaanderen

Naam	Schorsingen	Aanvullingen	Voorschotten
As	6	7	3
Baarle-Hertog	0	0	2
Bekkevoort	1	0	1
Brugge	32	53	62
Erpe-Mere	15	0	0
Gent	108	171	319
Heusden-Zolder	15	5	13
Kluisbergen	3	0	0
Koekelare	1	0	0
Kontich	6	7	4
Kuurne	3	3	5
Lede	4	4	1
Mechelen	21	28	132
Mol	3	8	2
Moorslede	3	0	2
Oostende	17	88	195
Oudenaarde	8	6	17
Pittem	3	5	3
Putte	4	0	1
Sint-Laureins	2	0	0
Sint-Niklaas	52	61	62
Stabroek	6	1	9
Tessenderlo	4	4	4
Tienen	4	16	14
Tremelo	3	0	8
Veurne	2	1	0
Wetteren	6	8	8
Wevelgem	8	7	10
Willebroek	10	4	11
Zonnebeke	0	1	1
Zoutleeuw	2	1	1
Totaal	352	489	890
Totaal gewogen	178,6	168,58	262,25

Tabel B3.5 Aantal dossiers per gemeente naar voorwerp van de aanvraag: Wallonië en Brussel

Naam	Schorsingen	Aanvullingen	Voorschotten
Beaumont	1	2	1
Châtelet	14	54	19
Courcelles	10	21	14
Ixelles	48	51	91
Florennes	3	3	0
Grâce-Hollogne	20	5	4
Libramont-Chevigny	4	6	3
Modave	1	2	3
Plombières	4	2	4
Seraing	37	151	0
Sivry-Rance	4	8	1
Spa	11	12	13
Walhain	6	0	1
Totaal	163	317	154
Totaal gewogen	94,42	140,33	80,19

Voor sommige dossiers werd het voorwerp van de aanvraag niet gespecificeerd, vandaar het verschil met het totaalcijfer in tabel B3.3.

Bijlage 4 / Het voorwerp van de aanvraag naar een aantal achtergrondvariabelen: Vlaanderen

Tabel B4.1 Geslacht en voorwerp aanvraag

Rijpercentage Kolompercentage	Schorsing	Aanvulling	Voorschot	Totaal
Man	33,47 69,29	22,33 48,98	44,20 62,32	100,00 59,80
Vrouw	22,88 30,71	35,89 51,02	41,23 37,68	100,00 40,20
Totaal	29,31	27,66	43,03	100,00
Statistiek		DF	Value	Prob
Chi-kwadraat		2	15,514	0,001
Cramers V			0,160	

Steekproefgrootte = 609,43; ontbrekende waarden = 12,04

Tabel B4.2 Leeftijd en voorwerp aanvraag

Rijpercentage Kolompercentage	Schorsing	Aanvulling	Voorschot	Totaal
18-25 jaar	21,94 24,51	42,01 49,73	36,05 27,44	100,00 33,60
26-30 jaar	28,42 21,53	22,52 18,08	49,07 25,32	100,00 22,20
31-35 jaar	32,84 16,16	13,36 6,96	53,80 18,03	100,00 14,10
36-40 jaar	41,18 18,34	13,86 6,54	44,96 13,64	100,00 12,80
41-45 jaar	28,24 8,26	24,76 7,68	47,01 9,37	100,00 8,50
46-50 jaar	40,17 6,41	28,13 4,75	31,71 3,44	100,00 4,60
+50 jaar	32,42 4,78	40,10 6,26	27,48 2,76	100,00 4,20
Totaal	29,31	27,66	43,03	100,00
Statistiek		DF	Value	Prob
Chi-kwadraat		12	47,300	0,001
Cramers V			0,197	

Steekproefgrootte = 609,43; ontbrekende waarden = 12,04

Tabel B4.3 Burgerlijke staat en voorwerp aanvraag

Rijpercentage Kolompercentage	Schorsing	Aanvulling	Voorschot	Totaal
Ongehuwd	28,93	33,93	37,14	100,00
	49,92	66,69	48,42	54,60
Gehuwd	39,42	11,36	49,22	100,00
	16,47	5,41	15,54	12,90
Feitelijk gescheiden	33,82	22,45	43,74	100,00
	17,66	13,35	17,26	16,00
Wettelijk gescheiden	30,98	23,65	45,36	100,00
	15,94	13,86	17,64	15,80
Weduwe/weduwenaar	0,00	28,49	71,51	100,00
	0,00	0,69	1,14	0,60
Totaal	31,24	27,43	41,34	100,00
Statistiek		DF	Value	Prob
Chi-kwadraat		8	20,072	0,010
Cramers V			0,133	

Steekproefgrootte = 563,63; ontbrekende waarden = 57,84

Tabel B4.4 Samenlevingsvorm en voorwerp aanvraag

Rijpercentage Kolompercentage	Schorsing	Aanvulling	Voorschot	Totaal
Alleenwonend	22,14	37,62	40,24	100,00
	35,44	68,41	48,78	49,60
Samenwonend (2 of meer alleenstaanden)	49,09	17,59	33,32	100,00
	10,10	4,11	5,19	6,70
Samenwonend met partner	36,86	19,29	43,85	100,00
	10,28	6,11	9,26	8,80
Samenwonend met partner en kinderen	37,47	8,38	54,15	100,00
	14,84	3,77	16,24	12,40
Enoudergezin	30,02	24,49	45,49	100,00
	13,85	12,84	15,90	14,30
Andere	60,09	16,23	23,68	100,00
	15,50	4,76	4,63	8,20
Totaal	31,25	27,50	41,25	100,00
Statistiek		DF	Value	Prob
Chi-kwadraat		10	56,533	0,001
Cramers V			0,224	

Steekproefgrootte = 563,38; ontbrekende waarden = 58,09

Tabel B4.5 Kinderen en voorwerp aanvraag

Rijpercentage Kolompercentage	Schorsing	Aanvulling	Voorschot	Totaal
Kinderen	33,60 43,76	17,94 30,33	48,47 57,83	100,00 45,51
Geen kinderen	36,07 56,24	34,41 69,67	29,53 42,17	100,00 54,49
Totaal	34,94	26,91	38,15	100,00
Statistiek		DF	Value	Prob
Chi-kwadraat Cramers V		2	18,609 0,221	0,001

Steekproefgrootte = 381,71; ontbrekende waarden = 239,76

Tabel B4.6 Nationaliteit en voorwerp aanvraag

Rijpercentage Kolompercentage	Schorsing	Aanvulling	Voorschot	Totaal
Belg	27,75 86,51	29,00 95,78	43,25 91,86	100,00
EU-burger	32,41 3,67	19,79 2,37	47,80 3,69	100,00
Niet-EU-burger	54,28 9,83	9,62 1,84	36,10 4,45	100,00
Totaal	29,31	27,67	43,02	100,00
Statistiek		DF	Value	Prob
Chi-kwadraat Cramers V		4	12,499 0,101	0,014

Steekproefgrootte = 609,28; ontbrekende waarden = 12,19

Tabel B4.7 Soort werkloze en voorwerp aanvraag

Rijpercentage Kolompercentage	Schorsing	Aanvulling	Voorschot	Totaal
UVW	38,78	15,94	45,28	100,00
	82,32	39,27	76,72	68,15
Jongere in wachttijd	6,83	52,16	41,01	100,00
	1,82	16,15	8,74	8,57
Jongere met wachtvergoeding	16,57	68,16	15,27	100,00
	7,61	36,33	5,60	14,75
Andere	31,02	26,77	42,21	100,00
	8,24	8,25	8,95	8,53
Totaal	32,10	27,67	40,23	100,00
Statistiek		DF	Value	Prob
Chi-kwadraat		6	104,978	0,001
Cramers V			0,320	

Steekproefgrootte = 512,7; ontbrekende waarden = 108,77

Tabel B4.8 Duur werkloosheid en voorwerp aanvraag

Rijpercentage Kolompercentage	Schorsing	Aanvulling	Voorschot	Totaal
Minder dan een jaar	24,25	19,46	56,29	100,00
	39,68	39,43	74,70	
Eén à twee jaar	29,91	43,09	27,00	100,00
	16,22	28,93	11,87	
Langer dan twee jaar	51,15	29,65	19,20	100,00
	44,10	31,64	13,42	
Totaal	32,88	26,56	40,55	100,00
Statistiek		DF	Value	Prob
Chi-kwadraat		4	64,552	0,001
Cramers V			0,268	

Steekproefgrootte = 448,79; ontbrekende waarden = 172,68

Tabel B4.9 Beroep en voorwerp

Rijpercentage Kolompercentage	Schorsing	Aanvulling	Voorschot	Totaal
Arbeider	38,63 81,81	24,32 69,47	37,04 75,08	100,00
Bediende	30,27 7,87	32,22 11,30	37,50 9,34	100,00
Zelfstandige	12,11 1,35	13,57 2,03	74,32 7,91	100,00
Geen	30,17 8,97	42,87 17,19	26,96 7,67	100,00
Totaal				411,85
Statistiek		DF	Value	Prob
Chi-kwadraat		6	17,725	0,007
Cramers V			0,147	

Steekproefgrootte = 411,85; ontbrekende waarden = 209,62

Bijlage 5 / Het type schorsing naar een aantal achtergrondvariabelen: Vlaanderen

Tabel B5.1 Leeftijd en soort schorsing

Rijpercentage Kolompercentage	Werkweigering en -verlating	Administra- tieve sanctie	Langdurige werkloosheid	Totaal
18-25 jaar	46,01	47,70	6,29	
	37,35	20,33	12,07	24,39
26-30 jaar	34,19	37,37	28,43	
	24,18	13,87	47,51	21,24
31-35 jaar	21,15	59,56	19,30	
	11,58	17,12	24,98	16,46
36-40 jaar	25,59	71,02	3,39	
	15,91	23,18	4,98	18,68
41-45 jaar	16,10	71,18	12,72	
	4,35	10,09	8,12	8,12
46-50 jaar	13,58	81,60	4,82	
	2,80	8,83	2,35	6,20
+50 jaar	23,45	76,55	0,00	
	3,83	6,57	0,00	4,91
Totaal	30,05	57,24	12,71	100,00
Statistiek		DF	Value	Prob
Chi-kwadraat		12	25,663	0,012
Cramers V		0,277		

Steekproefgrootte = 167,53; ontbrekende waarden = 11,07

Tabel B5.2 Burgerlijke staat en soort schorsing

Rijpercentage Kolompercentage	Werkweigering en -verlating	Administra- tieve sanctie	Langdurige werkloosheid	Totaal
Ongehuwd	38,00	43,65	18,35	
	64,32	38,79	73,43	50,87
Gehuwd	23,62	76,02	0,36	
	13,11	22,15	0,47	16,68
Feitelijk gescheiden	23,02	74,89	2,09	
	13,11	22,39	2,82	17,11
Wettelijk gescheiden	18,52	62,18	19,30	
	9,46	16,66	23,29	15,34
Totaal	30,05	37,25	12,71	100,00

Statistiek	DF	Value	Prob
Chi-kwadraat	6	18,830	0,004
Cramers V	0,237		

Steekproefgrootte = 167,53; ontbrekende waarden = 11,07

Tabel B5.3 Duur werkloosheid en soort schorsing

Rijpercentage Kolompercentage	Werkweigering en -verlating	Administra- tieve sanctie	Langdurige werkloosheid	Totaal
Minder dan een jaar	46,16	51,59	2,25	
	56,69	36,16	7,08	39,09
Tussen één en twee jaar	37,59	57,69	4,72	
	19,59	17,15	6,30	16,58
Langer dan twee jaar	17,03	58,72	24,26	
	23,72	46,68	86,61	44,34
Totaal	31,82	55,76	12,42	100,00

Statistiek	DF	Value	Prob
Chi-kwadraat	4	21,660	0,001
Cramers V	0,274		

Steekproefgrootte = 144,4; ontbrekende waarden = 34,2

Bijlage 6 / Het voorwerp van de aanvraag naar een aantal achtergrondvariabelen: Wallonië en Brussel

Tabel B6.1 Geslacht en voorwerp aanvraag

Rijpercentage Kolompercentage	Schorsing	Aanvulling	Voorschot	Totaal
Man	35,15 65,45	37,72 47,27	27,13 59,48	55,83
Vrouw	23,45 34,55	53,20 52,73	23,36 40,52	44,17
Totaal	29,98	44,56	25,46	100,00
Statistiek		DF	Value	Prob
Chi-kwadraat		2	8,152	0,017
Cramers V			0,161	

Steekproefgrootte = 314,94; ontbrekende waarden = 30,66

Tabel B6.2 Leeftijd en voorwerp aanvraag

Rijpercentage Kolompercentage	Schorsing	Aanvulling	Voorschot	Totaal
18-25 jaar	19,65 26,24	61,82 55,54	18,53 29,13	40,03
26-30 jaar	32,73 20,11	43,74 18,09	23,53 17,02	18,42
31-35 jaar	36,05 16,61	19,31 5,99	44,63 24,21	13,81
36-40 jaar	34,62 12,56	41,45 10,12	23,93 10,23	10,88
41-45 jaar	33,70 8,22	29,53 4,85	36,78 10,56	7,31
46-50 jaar	53,09 10,45	24,85 3,29	22,05 5,11	5,90
+50 jaar	47,78 5,80	26,07 2,13	26,16 3,74	3,64
Totaal	29,98	44,56	25,46	100,00
Statistiek		DF	Value	Prob
Chi-kwadraat		12	38,460	0,001
Cramers V		0,247		

Steekproefgrootte = 314,94; ontbrekende waarden = 30,66

Tabel B6.3 Burgerlijke staat en voorwerp aanvraag

Rijpercentage Kolompercentage	Schorsing	Aanvulling	Voorschot	Totaal
Ongehuwd	23,57	53,62	22,80	
	49,76	76,18	57,81	63,61
Gehuwd	41,40	21,36	37,24	
	15,35	5,33	16,57	11,17
Feitelijk gescheiden	43,22	34,33	22,45	
	20,22	10,81	12,61	14,10
Wettelijk gescheiden	39,73	30,93	29,34	
	14,67	7,69	13,01	11,13
Totaal	30,13	44,78	25,09	100,00

Statistiek	DF	Value	Prob
Chi-kwadraat	6	20,837	0,002
Cramers V	0,183		

Steekproefgrootte = 309,73; ontbrekende waarden = 35,87

Tabel B6.4 Samenlevingsvorm en voorwerp aanvraag

Rijpercentage Kolompercentage	Schorsing	Aanvulling	Voorschot	Totaal
Alleenwonend	19,35	60,86	19,78	
	40,22	76,10	44,68	58,01
Samenwonend (2 of meer alleenstaanden)	29,67	26,96	43,37	
	8,05	4,40	12,78	7,57
Samenwonend met partner	50,72	11,99	37,29	
	14,17	2,02	11,32	7,80
Samenwonend met partner en kinderen	49,39	15,83	34,78	
	20,84	4,02	15,95	11,78
Eenoudergezin	35,71	34,80	29,49	
	15,38	9,02	13,81	12,03
Andere	13,33	73,33	13,33	
	1,35	4,45	1,46	2,82
Totaal	27,92	46,40	25,69	100,00

Statistiek	DF	Value	Prob
Chi-kwadraat	10	48,408	0,001
Cramers V	0,287		

Steekproefgrootte = 292,96; ontbrekende waarden = 52,64

Tabel B6.5 Kinderen en voorwerp aanvraag

Rijpercentage Kolompercentage	Schorsing	Aanvulling	Voorschot	Totaal
Geen kinderen	29,42 54,17	42,90 53,16	27,68 60,03	55,21
Kinderen	39,31 29,14	23,92 11,93	36,78 32,10	22,22
Onbekend	22,18 16,69	68,94 34,91	8,88 7,87	22,56
Totaal	29,98	44,56	25,46	100,00
Statistiek		DF	Value	Prob
Chi-kwadraat Cramers V		4 0,223	31,303	0,001

Steekproefgrootte = 314,94; ontbrekende waarden = 30,66

Tabel B6.6 Recidivist en voorwerp aanvraag

Rijpercentage Kolompercentage	Schorsing	Aanvulling	Voorschot	Totaal
Recidivist	27,48 16,55	54,39 22,04	18,13 12,86	18,06
Geen recidivist	26,48 47,73	41,18 49,94	32,34 68,62	54,04
Onbekend	38,37 35,71	44,74 28,02	16,90 18,52	27,91
Totaal	29,98	44,56	25,46	100,00
Statistiek		DF	Value	Prob
Chi-kwadraat Cramers V		4 0,135	11,436	0,022

Steekproefgrootte = 314,94; ontbrekende waarden = 30,66

Tabel B6.7 Soort werkloze en voorwerp aanvraag

Rijpercentage Kolompercentage	Schorsing	Aanvulling	Voorschot	Totaal
UVW	45,50	21,57	32,93	
	54,55	17,40	46,49	35,95
Jongere in wachttijd	9,92	19,84	70,24	
	1,17	1,57	9,17	3,52
Jongere met wachtvergoeding	11,39	78,34	10,27	
	6,07	28,09	6,45	15,98
Andere	67,07	29,33	3,60	
	5,33	1,57	0,34	2,38
Onbekend	23,38	54,28	22,35	
	32,88	51,37	37,01	42,17
Totaal	34,80	37,47	27,73	100,00

Ontbrekende waarden = 163,48

Statistiek	DF	Value	Prob
Chi-kwadraat	8	70,485	0,001
Cramers V	0,335		

Steekproefgrootte = 314,94; ontbrekende waarden = 30,66

Tabel B6.8 Duur werkloosheid en voorwerp aanvraag

Rijpercentage Kolompercentage	Schorsing	Aanvulling	Voorschot	Totaal
Minder dan een jaar	21,18	32,35	46,47	
	11,06	11,37	28,57	15,65
Eén à twee jaar	30,00	60,00	10,00	
	5,24	7,05	2,06	5,24
Langer dan twee jaar	56,32	39,08	4,60	
	28,53	13,32	2,74	15,19
Onbekend	25,88	47,58	26,54	
	55,17	68,26	66,63	63,92
Totaal	29,98	44,56	25,46	100,00

Statistiek	DF	Value	Prob
Chi-kwadraat	6	35,108	0,001
Cramers V	0,236		

Steekproefgrootte = 314,94; ontbrekende waarden = 30,66

Tabel B6.9 Beroep en voorwerp aanvraag

Rijpercentage Kolompercentage	Schorsing	Aanvulling	Voorschot	Totaal
Arbeider	38,06	29,14	32,80	
	52,75	27,18	53,54	41,56
Bediende, zelfstandige of geen beroep	26,46	29,46	44,08	
	11,96	8,96	23,46	13,55
Onbekend	23,57	63,38	13,05	
	35,29	63,86	23,01	44,89
Totaal	29,98	44,56	25,46	100,00
Statistiek		DF	Value	Prob
Chi-kwadraat		4	42,513	0,001
Cramers V		0,260		

Steekproefgrootte = 314,94; ontbrekende waarden = 30,66

Bijlage 7 / Het type schorsing naar een aantal achtergrondvariabelen: Wallonië en Brussel

Tabel B7.1 Samenlevingsvorm en soort schorsing

Rijpercentage Kolompercentage	Werkwei- gering en -verlating	Admini- stratieve sanctie	Langdurige werkloos- heid	Onbekend	Totaal
Alleenwonend	28,28	49,95	1,67	20,10	
	45,30	38,59	20,00	41,52	40,22
Samenwonend (2 of meer alleenstaanden)	25,08	41,79	16,72	16,41	
	8,04	6,46	40,00	6,78	8,05
Samenwonend met partner	21,31	57,72	0,00	20,97	
	12,03	15,71	0,00	15,26	14,17
Samenwonend met partner en kinderen	27,23	52,99	0,00	19,78	
	22,60	21,21	0,00	21,17	20,84
Eenoudergezin	19,63	61,05	0,00	19,32	
	12,03	18,04	0,00	15,26	15,38
Andere	0,00	0,00	100,00	0,00	
	0,00	0,00	40,00	0,00	1,35
Totaal	25,10	52,07	3,36	19,47	100,00
Statistiek			DF	Value	Prob
Chi-Square			15	37,629	0,001
Cramers V			0,392		

Effectieve steekproefgrootte = 81,78; ontbrekende waarden = 12,64

Tabel B7.2 Kinderen en soort schorsing

Rijpercentage Kolompercentage	Werkwei- gering en -verlating	Admini- stratieve sanctie	Langdurige werkloos- heid	Onbekend	Totaal
Geen kinderen	27,82	51,61	1,08	19,49	
	65,79	57,54	14,29	43,24	54,17
Kinderen	22,90	61,83	4,00	11,27	
	29,13	37,07	28,57	13,44	29,14
Onbekend	6,98	15,67	13,96	63,39	16,69
	5,09	5,38	57,14	43,32	
Totaal	22,91	48,59	4,08	24,42	100,00
Statistiek			DF	Value	Prob
Chi-Square			6	24,049	0,001
Cramers V			0,357		

Steekproefgrootte = 94,42

Tabel B7.3 Soort werkloze en Soort schorsing

Rijpercentage Kolompercentage	Werkwei- gering en -verlating	Admini- stratieve sanctie	Langdurige werkloos- heid	Onbekend	Totaal
UVW	34,01	60,12	5,34	0,52	
	81,00	67,50	71,43	1,17	54,55
Andere	11,47	55,40	9,27	23,86	
	6,29	14,32	28,57	12,27	12,56
Onbekend	8,86	26,86	0,00	64,28	
	12,71	18,18	0,00	86,56	32,88
Totaal	22,91	48,59	4,08	24,42	100,00
Statistiek			DF	Value	Prob
Chi-Square			6	45,168	0,001
Cramers V			0,489		

Steekproefgrootte = 94,42

Tabel B.7.4 Duur werkloosheid en soort schorsing

Rijpercentage Kolompercent	Werkwei- gering en -verlating	Admini- stratieve sanctie	Langdurige werkloos- heid	Onbekend	Totaal
Minder dan	73,66	26,34	0,00	0,00	
Een jaar	35,55	5,99	0,00	0,00	11,06
Tussen één en	44,44	55,56	0,00	0,00	
twee jaar	10,17	5,99	0,00	0,00	5,24
Langer dan	16,33	69,38	14,29	0,00	
twee jaar	20,34	40,74	100,00	0,00	28,53
Onbekend	14,09	41,64	0,00	44,27	
	33,93	47,28	0,00	100,00	55,17
Totaal	22,91	48,59	4,08	24,42	100,00
Statistiek			DF	Value	Prob
Chi-Square			9	47,426	0,001
Cramers V			0,409		

Steekproefgrootte = 94,42

Tabel B.7.5 Beroep en soort schorsing

Rijpercentage Kolompercentage	Werkwei- gering en -verlating	Admini- stratieve sanctie	Langdurige werkloos- heid	Onbekend	Totaal
Arbeider	26,36 60,70	59,14 64,21	7,73 100,00	6,77 14,61	52,75
Bediende, zelf- standige, geen onbekend	31,53 16,46 14,83 22,84	45,79 11,27 33,76 24,52	0,00 0,00 0,00 0,00	22,67 11,10 51,41 74,28	11,96 35,29
Totaal	22,91	48,59	4,08	24,42	100,00

Statistiek	DF	Value	Prob
Chi-Square	6	24,001	0,001
Cramers V	0,357		

Steekproefgrootte = 94,42

BIBLIOGRAFIE

- Abbring J.H., van den Berg G. & van Ours J., 1995, *The effect of unemployment insurance sanctions on the transition rate from unemployment to employment*, Departement Economie, Amsterdam (mimeo).
- ATD-Vierde Wereld, Koning Boudewijnstichting, Vereniging van Belgische Steden en Gemeenten (1995), *Algemeen verslag over de armoede*, Brussel.
- Belgische Senaat, Commissie voor Sociale Aangelegenheden (1997), *Werkloosheid en maatschappelijke uitsluiting*, Belgische Senaat, 13 mei.
- de Heus P., van der Leeden R. & Ganzendam B., 1995, *Toegepaste data-analyse: technieken voor niet-experimenteel onderzoek in de sociale wetenschappen*, Lemma, Utrecht.
- De Schampheleire W., 1985, *De techniek van de enquête: een inleiding*, Acco, Leuven/Amersfoort.
- De Witte H., Holderbeke F. & Nicaise I., 1996, 'Waar bleven de geschorsten', *Nieuwsbrief Steunpunt WAV 4*.
- EC, Directorate General for Employment, Industrial Relations and Social Affairs (1997), *Employment in Europe 1997*.
- Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening, 1996, *Nota aan het Beheerscomité: onderzoek naar de werklozen die tijdens de maand juni 1994 werden uitgesloten van het recht op werkloosheidsuitkeringen*, doc. 96, 1112 ST, Brussel (mimeo).
- RVA, *Stat info*, januari, juni, september en december 1997.
- Timmermans K., 1996, 'Hoe lang is te lang? De recente evolutie van het aantal geschorsten omwille van abnormaal langdurige werkloosheid', *Nieuwsbrief Steunpunt WAV 4*.
- Vandermotten C. & Vandewatteyne P., 1985, 'Groei en vorming van het stadsstramien in België', *Driemaandelijks tijdschrift van het Gemeentekrediet van België*, nr. 154, pp. 41-62.
- Vanheerswynghels A., Beauchesne M. & Olivier M., 1998, *Flux de passage entre chômage et CPAS, seconde partie: estimation des flux*, ULB (te verschijnen).
- Vereniging van Belgische Steden en Gemeenten, Afdeling Maatschappelijk Welzijn, 1995, *Enquête inzake het toegenomen aantal aanvragen tot het bekomen van het bestaansminimum*, Brussel (mimeo).

- Vranken J., Geldf D. & Van Menxel G., 1996, *Armoede en sociale uitsluiting: jaarboek 1996*, Acco, Leuven/Amersfoort.
- Wets J., Vanheerswynghels A., Beauchesne M. & Olivier M., 1988, *Werkloosheid en sociale bijstand. Een onderzoek naar effecten van de werkloosheidsreglementering op de instroom in de sociale bijstand*, HIVA, K.U.Leuven (te verschijnen).